

**T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SUÇ VE CEZA SİYASETİ AÇISINDAN
TÜRK CEZA HUKUK'UNDA
UYUŞTURUCU MADDE KULLANMA SUÇU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İdil Su EKMEKÇİ
1210030018**

**Anabilim Dalı: KAMU HUKUKU
Program: KAMU HUKUKU**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Durmuş TEZCAN

OCAK 2015

**T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SUÇ VE CEZA SİYASETİ AÇISINDAN
TÜRK CEZA HUKUK'UNDA
UYUŞTURUCU MADDE KULLANMA SUÇU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İdil Su EKMEKÇİ
1210030018**

**Anabilim Dalı: KAMU HUKUKU
Program: KAMU HUKUKU**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Durmuş TEZCAN

OCAK 2015

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
ŞEKİL LİSTESİ	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
GİRİŞ	x
1. SUÇ VE CEZA SİYASETİ.....	1
1.1. Suç Siyaseti	1
1.1.1. Suç Siyaseti Kavramı	1
1.1.2. Suç Siyasetinin Sınırları ve Amacı	6
1.1.3. Dar Anlamda Suç Siyaseti	8
1.1.4. Geniş Anlamda Suç Siyaseti	8
1.1.5. Suç Siyasetinde Kamu İlişkileri ve Devlet ile Olan İşbölümü	9
1.1.6. Suç Siyaseti ve Ceza Hukuku	10
1.1.7. Uyuşturucu Madde Kullanma Suçunda Türk Ceza Kanunu'ndaki Mevcut Suç Siyaseti Anlayışı	15
1.2. Ceza Siyaseti	35
1.2.1. Ceza Siyaseti Kavramı	35
1.2.2. Dar Anlamda Ceza Siyaseti	37
1.2.3. Geniş Anlamda Ceza Siyaseti	38
1.2.4. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçunda İnfaz Usulü	39
1.2.5. Uyuşturucu Madde Kullanma Suçunda Türk Ceza Kanunu'ndaki Mevcut Ceza Siyaseti Anlayışı	47
2. UYUŞTURUCU MADDE KULLANMA SUÇUNA YÖNELİK ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR.....	53
2.1. Uluslararası Sözleşme ve Protokoller.....	53
2.1.1. 1961 Tek Sözleşmesi	53
2.2. Adli Yardımlaşma	65
2.2.1. Suçluların Geri Verilmesi	67
2.3. Uyuşturucu Madde Kullanma Suçuna Yönelik Uluslararası Kuruluşlar.....	75
2.3.1. Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (CND)	75
2.3.2. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (UMK)	76

2.3.3. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)	76
2.3.4. Uluslararası Narkotik Kontrol Bürosu (UNKB).....	77
2.3.5. Güneydoğu Çalışma Grubu	79
2.3.6. Avrupa Konseyi Bünyesindeki Pompidou Grubu	79
2.3.7. Birleşmiş Milletler Yakın ve Orta Doğu Yasadışı Uyuşturucu Ticareti Alt Komisyonu (OYUTAK)	80
2.3.8. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Madde Kaçakçılığıyla Mücadele Eden Ulusal Kuruluş Bölüm Başkanları (HONLEA)	80
2.3.9. Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasını Önleme Fonu (UNFDAC).....	81
2.3.10. Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT)	82
2.3.11. Dublin Grubu.....	83
2.3.12. Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi (EMCDDA).....	83
2.3.13. Avrupa Polis Ofisi (EUROPOL)	85
2.3.14. Uyuşturucu Karştı Avrupa Kentler Birliği (ECAD).....	86
2.3.15. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (USO).....	86
2.4. Mukayeseli Hukukta Uyuşturucu Kullanma Suçu İle Mücadele İle İlgili Yasal Düzenlemeler	87
2.4.1. ABD.....	87
2.4.2. Almanya	89
2.4.3. Hollanda	90
2.4.4. İsviçre	91
2.4.5. Macaristan	91
2.4.6. Çin	92
2.5. Uluslararası Sözleşme ve Örgütlerin Etkisi.....	92
3. SUÇ SİYASETİ AÇISINDAN UYUŞTURUCU MADDE KULLANMA SUÇU VE UNSURLARI	95
3.1. Genel Olarak.....	95
3.2. Suçun Hukuki Konusu.....	96
3.3. Fail ve Mağdur	98
3.4. Maddi Unsur	99
3.5. Manevi Unsur	101
3.6. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	101
3.7. Etkin Pişmanlık	101
3.8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri.....	104
3.8.1. Teşebbüs	104

3.8.2. İçtima.....	107
3.8.3. İştirak.....	108
3.9. İstatistiksel Veriler	109
4. TÜRKİYE’DE UYUŞTURUCU MADDE KULLANMA SUÇUNUN ÖNLENMESİNE YÖNELİK ALINAN ÖNLEMLER VE GELİŞTİRİLEN STRATEJİLER	111
4.1. TUBİM	111
4.2.EMCDDA 2013 Türkiye Uyuşturucu Raporu.....	111
4.3.II. Ulusal Uyuşturucu Politika ve Strateji Belgesi (2013-2018).....	113
4.4.III. Ulusal Uyuşturucu Eylem Planı Belgesi(2013-2015)	114
4.5.İl Uyuşturucu Eylem Planları	114
4.6. TADOC	117
4.7.Uluslararası Uyuşturucu Politikaları ve Halk Sağlığı Sempozyumu (International Symposium On DrugPolicyAndPublicHealth).....	118
SONUÇ	120
KAYNAKÇA	129

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AK	: Avrupa Konseyi
BK	: Bakanlar Kurulu
BM	: Birleşmiş Milletler
CD	: Ceza Dairesi
ÇİKAYAS	: Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CND	: Commission on Narcotic Drugs Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
DSYMKKY	: Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği
EDU	: Europol Uyuşturucu Birimi
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
ECAD	: Uyuşturucu Karşıtı Avrupa Kentler Birliği
EİT	: Ekonomik İşbirliği Teşkilatı
EKOSOK	: Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi
EMCDDA	: The European Monitoring Centre For Drugs And Drug Addiction Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi
EUROPOL	: Avrupa Polis Ofisi
FATF	: Mali Eylem Görev Grubu

HONLEA	:Heds Of National Law Enforcement Agencies Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Madde Kaçakçılığıyla Mücadele Eden Ulusal Kuruluş Bölüm Başkanları
HSYK	:Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
İLTEM	: İl İrtibat Noktası
INCB	:The International Narcotics Control Board Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu
KOM	: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele
m.	: Madde
MedNET	: Uyuşturucu ve Bağımlılıkla Mücadelede Akdeniz İşbirliği Ağı
NO	: Numara
OECD	:Organisation for Economic Co-operationand Development Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü veya İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı
OYUTAK	: Birleşmiş Milletler Yakın ve Orta Doğu Yasadışı Uyuşturucu Ticareti Alt Komisyonu
R.G.	: Resmi Gazete
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SİDAS	: Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi
sK	: Sayılı Kanun
SÖCAK	: Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu
TADOC	: Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi Turkish International Academy Against Drugsand Organized Crime

TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TUBİM	: Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi
UAD	: Uluslararası Adalet Divanı
UMK	: Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu
UN	: Birleşmiş Milletler
UNCND	: United Nations Commission On Narcotic Drugs Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
UNDCP	: United Nations International Drug Control Programme Birleşmiş Milletler Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Programı
UNFDAC	: United Nations Fundfor DrugAbuse Control Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasını Önleme Fonu
UNKB	: Uluslararası Narkotik Kontrol Bürosu
UNODC	: United Nations Office On Drugs And Crime Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Ve Suç Ofisi
vb.	: Ve Benzeri
WCO	: Dünya Gümrük Örgütü World Customs Organization
WHO	: World Health Organization Dünya Sağlık Örgütü
YTCK	: Yeni Türk Ceza Kanunu

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1.6.1 : Suç Politikası, Adalet Politikası ve Hukuk Politikası kavramlarının kısmî çakışması.....	12
---	----

ÖZET

Tez çalışmam olan ‘‘Suç ve Ceza Siyaseti Açısından Türk Ceza Hukuku’nda Uyuşturucu Madde Kullanma Suçu’’, iç hukukumuz başta olmak üzere ilgili düzenlemeler ile birlikte incelenmektedir. Çalışma, yasal düzenlemeler ile birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı ile mücadelede geliştirilen stratejileri, önleme politikalarını, uluslararası çok taraflı ve ikili sözleşmeleri, yine uluslararası ve ulusal tabanda ilgili kurum ve kuruluşların bu yöndeki çalışmalarını, projeleri ve raporları ele almaktadır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 191. maddesinde düzenlenmiştir. Çalışma, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını düzenleyen yürürlükteki ceza kanunumuza ek olarak, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’ndan günümüze kadar yapılmış olan değişiklikleri birlikte ele alır ve yine suç ve ceza siyaseti açısından inceler. Hedef, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına dönük ulusal suç ve ceza siyaseti anlayışımızı incelemek ve mezkur problemi önlemeye yönelik hangi çözüm yollarının benimsenmesi gerektiğini araştırmaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ile mücadele çok erken tarihlerde başlamaktadır. Uyuşturucu madde kullanımını ve buna bağlı olarak gelişen problemleri önleme konusunda ulusal ve uluslararası birçok sözleşme yapılmış, kurumlar oluşturulmuş, stratejiler geliştirilmiş ve yasalar düzenlenmiştir; fakat gerekli yeterlilikte önleme gerçekleştirilememiştir.

Uyuşturucu madde kullanma suçuna ilişkin geliştirilen suç ve ceza siyasetini incelerken, Türk Ceza Hukuku’nu temel alan bir inceleme yapıp ve buradan hareketle suç siyaseti ve ceza siyaseti konularına açıklık getirip ilgili yasal düzenlemelerimizi ele aldım.

Anahtar Kelimeler: Uyuşturucu madde kullanma suçu, suç siyaseti, ceza siyaseti, TCK m.191.

ABSTRACT

My thesis is "Crime and Punishment Crime Policy in the Turkish Drug Use in the Criminal Law", is examined in conjunction with our regulations relating mainly to domestic law. The study, developed strategies to combat the use of drugs or psychotropic substances with legal regulations, prevention policies, international multilateral and bilateral agreements, however, international and efforts in this direction of the relevant institutions and organizations at the national base, tackles projects and reports.

Criminal use of narcotic or stimulant substances, is regulated in the 5237 Article 191 of the Turkish Penal Code. The study, in addition to our current drug or criminal law governing the use of stimulant drugs, with 765 of the Turkish Penal Code considers the changes that have been made up to now and again examines crime and punishment in terms of politics. The goal is to use drugs or psychotropic substances facing national crime and punishment examine our understanding of politics and the adoption of which mentioned the need to investigate solutions to prevent the problem.

Struggling with drug or stimulant substances starts at a very early date. Drug use and consequent prevention in developing national problems and made many international agreements, institutions have been established, strategies have been developed and regulated laws; but preventing the necessary competence could not be realized.

When examining the politics of crime and criminal offenses related to drug development, whether based on an examination of the Turkish Penal Code and related regulations took our motion offense here bring clarity to the issue of politics and the politics of punishment.

Keywords: Criminalize the use of drugs, crime politics, punishment politics, TCK m.191.

GİRİŞ

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Topluma Karşı Suçlar" başlığını taşıyan Üçüncü Kısımın, Kamunun Sağlığına Karşı Suçların düzenlendiği üçüncü bölümünde ve 191. maddede yer almaktadır. Kamunun sağlığına karşı suçlar kategorisine giren uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu, bağlantılı birçok suça kaynaklık etmesi, toplumun genel sağlığının ve bireyin hem fiziki hem de ruhsal durumunu etkilemesi açısından ulusal ve uluslararası alanlarda oldukça önemli bir yere sahiptir.

Uyuşturucu maddeler, kullanıldıklarında ve böylelikle bedene girdiklerinde ruhsal, davranışsal ve fiziksel birtakım değişikliklere sebep olup bağımlılık yapabilen maddelerdir. Tıpta bu maddeler psikoaktif maddeler olarak tanımlanmaktadır. Uyuşturucu maddeler merkezi sinir sisteminde dikkat dağınıklığı, bilinç bulanıklığı, uyuşukluk, duygusuzluk ve düşünsel faaliyetin azalması gibi birtakım etkiler doğurmaktadır. Uyarıcı maddeler ise fiziksel bir işlevi uyaran maddelerdir.¹

Yabancı kaynaklarda uyuşturucu maddelere "drug" adı verilmiştir. Fakat bu sözcük aynı zamanda "ilaç" karşılığını da taşımasından kaynaklı olarak problem teşkil etmiş ve sonraları uyuşturucu maddeler için "substance" adlandırması tercih edilmiştir².

Bazı maddelerin keyfilik ve uyanıklık veren maddeler olarak kullanılması ve vücutta uyuşturmaktan daha ziyade "uyarıcı" bir etki doğurmaları sebebi ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda da yalnızca uyuşturucu madde kavramının kullanılması yerine daha isabetli olarak "uyuşturucu veya uyarıcı madde" kavramı açıklanan nedenden dolayı tercih sebebi olmuştur³.

---

¹Kültegin Ögel, Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılık. (İstanbul: İletişim Yayınları, 1997) 11.

Handan Yokuş Sevik, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar. (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007) 21.

² Ögel 12.

³ Yokuş Sevik 22.

Uyuşturucu madde kullanımının kişi üzerindeki etkilerinden en önemli olanı, kişide bağımlılık veya tutkunluk yaratma halidir. Bağımlılık bir davranış şekli olup, kişinin uyuşturucu maddeye yönelik karşı konulmaz bir kullanma arzusunu ifade eder. Maddeyi bırakmak her zaman için çok güçtür ve kişinin tek başına bırakmaya çalışması ancak kısa bir süreliğine mümkün olabilir. Bu süreçte ise yoksunluk belirtileri denilen, kas ağrısı, kusma, halsizlik, uykusuzluk, iştahsızlık, depresyon, sıkıntı, mutsuzluk gibi birtakım etkiler meydana gelmekte ve kişi kaçınılmaz olarak tekrar madde kullanımına başlamaktadır. KülteginÖGEL'e göre bağımlılık uyuşturucu kullanımının kaçınılmaz bir sonucudur.⁴

BM Uyuşturucu Maddeler Komisyonu-CND, uyuşturucu madde bağımlılığını, *“kullanılmasından kişi ve toplum için zarar hasıl olan, kaçınılmaz bir arzu ve miktarını artırma eğilimi ile birlikte tekrar kullanma alışkanlığı doğuran, yoksunluk veya ihtiyaç hallerinde ruhi ve bedeni belirtiler vücuda getiren devri veya süregelen zehirlenme hali”* olarak kabul etmiştir⁵.

Bağımlılık, kişide hem fizyolojik hem de psikolojik birçok olumsuz etki meydana getirmektedir. Madde kullanımı kişiye doğrudan zarar vermekle birlikte dolaylı olarak topluma da zarar vermektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı, sağlık açısından ve sosyal yönden verdiği olumsuz etkilerin yanı sıra ayrıca ceza adaleti sistemi, tedavi, yapılan harcamalar, kişi ve ailesinin psikolojik sorunları ve üretimin kaybı gibi sosyal ve ekonomik hususlarda da toplumda ciddi neticeleri gündeme getirmektedir. Bağımlılık okul, iş, arkadaşlık ve aile yaşamını olumsuz yönde etkilemekte ve zarar vermektedir.⁶

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcıları, madde veya madde satın alacak parayı temin edebilmek için suç işleyebilmektedirler. Bu dönemde madde temini; hırsızlık, fuhuş, yağma gibi kimi bağlantılı suçlara da kaynaklık etmektedir. Suç işleme, çoğu zaman kişilerin

---

⁴ Ögel 21, 22, 23.

⁵ Yokuş Sevik 51.

⁶ Yokuş Sevik 51, 52.

yasal iş bulma olasılığını da olumsuz yönde etkilemektedir. Bu anlamda uyuşturucu madde kullanımını ve suç arasında sıkı bir ilişki olduğu ileri sürülmektedir.⁷

Suç siyaseti gereği, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma fiilini işleyen kişinin suçlu olarak kabul edilip edilemeyeceği önemli bir noktadır. Tespit edilen görüş noktasında ise iç hukukumuzdaki düzenlemelerin yerinde olup olmadığı hususunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Yasal düzenlemeler ile birlikte ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını ile mücadelede bu fiili önleyici tedbirlerin alınması da gerekmektedir. Dolayısıyla maddi hukuk ve infaz hukuku dışında, sosyoloji, psikoloji, kimya, tıp, medya gibi birçok alanın da birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Çünkü hedef, uyuşturucu madde kullanımının önlenmesi ve kişinin tedavi ve rehabilitasyonudur.

Ceza siyaseti açısından ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma fiilini işleyen kişinin suçlu olarak kabul edilip edilemeyeceği önemini korumaktadır. Çünkü seçilecek olan siyasete göre cezalandırma sistemi belirlenecektir. Uyuşturucu madde kullanımının bu nedenle suç olarak kabul edilip edilemeyeceği noktası da bu açıdan önem arz etmektedir.

5237 sayılı Kanuna göre uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçuna ilişkin suç ve ceza siyasetinin incelendiği bu çalışmada “uyuşturucu veya uyarıcı madde” ifadesi yerine kısaca ve yer yer “madde” ifadesi kullanılmıştır. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde suç ve ceza siyaseti kavramları incelenecek; ikinci bölümde uyuşturucu madde kullanma suçuna yönelik uluslararası çalışmalar incelenecek; üçüncü bölümde suç siyaseti açısından uyuşturucu madde kullanma suçu ve unsurları incelenecek; ülkemizde uyuşturucu madde kullanma suçunun önlenmesine yönelik olarak alınan önlemler ve geliştirilen stratejiler ise dördüncü bölümde ele alınacaktır. Sonuç kısmında ise kısaca uyuşturucu madde kullanma suçuna dönük suç ve ceza siyaseti değerlendirmesi yapılarak görüş beyanı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

---

⁷ Yokuş Sevik 53.

1. SUÇ VE CEZA SİYASETİ

1.1. Suç Siyaseti

1.1.1. Suç Siyaseti Kavramı

VonLiszt, 1911 yılında “Alman Ceza Hukuku” adlı eserinde, “Suç Siyaseti” kavramından söz ederek şu ifadelerle yer vermiştir⁸:

“Sosyal siyasetin hedefi, suça sebep olan sosyal şartları yok etmek, hiç değilse azaltmak olduğu halde ‘suç siyaseti’ özellikle suçlu ile meşgul olur. Suç siyaseti, cezanın, faydalı bir müeyyide olarak niteliği ve ölçüsü itibariyle, suçlunun kendisine özgü tabiatı ile münasebet halinde bulunmasını ister; böylece cezanın, suçlu üzerine bir kötülük yükleyerek ‘suçlunun hukuki varlıkları yani hayat, beden, hürriyet, şeref ve serveti üzerine müdahalelerde bulunarak’ onun ileride başka suçlar işlemesini, mükerrir olmasını önlemeyi arzu eder. Suç siyasetinin bu talebinde, bir yandan uygun bir eleştiri ile geçerli hukukun oluşturduğu güvenli araçlar ve diğer yandan geleceğin mevzuatına ilişkin bir programın geliştirilmesi hususundaki çabalar yer alır. (1)”

Liszt, sosyal siyasetin asıl hedefinin suça sebep şartların ortadan kaldırılması veya azaltılması olduğu halde “suçlu” ile ilgilendiğini ifade eder. Suç siyasetinde, cezalandırmanın hedefinin “faydalı olma” noktasında bütünleşmesi gerektiğini söyleyerek, cezalandırma sisteminde suçlu ile ona ait tabiatı arasındaki ilintiye dikkati çeker ve bu yolla suçlunun başka suçlar işlemesini önlemenin amaçlanacağını ifade eder.

Liszt’ in hümanist ve sosyal savunmayı sağlayan bir suç siyasetinden yana olmuş ve ceza sistemini suçlunun kişiliğine uydurulmasını sağlayan araçlardan oluşmuş bir strateji gibi mütalaa etmiştir. Bu görüş sonraları Güney Amerikalı bilim adamlarınca da tekrarlanmıştır.⁹

---

⁸Sulhi Dönmezer, “Suç Siyaseti,” İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, c. 52, s.1- 4. 1986 - 1987: 1.

Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer, 2-4 Ekim 1984 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi'nce düzenlenen "Suç Siyaseti Sempozyumunda" sunduğu tebliğde, VonLiszt' in suç siyaseti kavramının hemen geçerlilik kazanamadığını ve ceza sistemini etkileyemediğini belirtirken, ceza adaleti ve politikalarının mutlak ve dar prensipler olarak açıklandığını, oysa sosyal gerçeğin statik ve mutlak olmadığını, her türlü etkilerin nötr bırakıldığı bir boşlukta cereyan etmediğini ifade etmiştir.

MarcAncel ise suç siyaseti kavramını şöyle ifade etmektedir:¹⁰

"Pozitif Ceza Hukukunun fonksiyonel cephesi itibari ile (yani kendisiyle beklenen müspet hizmetler bakımından) mukayeseli olarak incelenmesi, ele alınan bütün sistemlerde suç siyaseti hususundaki telakkilerin önemini ortaya çıkarır: zira Ceza Hukukuna ve adaletine ruhunu ve kendisine özgü rengini veren ve derinliğine izahlar getirilebilmesini mümkün kılan araç, suç siyasetidir. Bununla beraber, günümüze kadar böyle bir suç siyaseti araştırması ne ceza hukuku dogmatikinden, normatif ceza hukuku incelemelerinden ve ne de bizzat Mukayeseli Ceza Hukuku tetkiklerinden, yeterli derecede elde edilebilmiş değildir. Bu sebeple münhasıran suç siyaseti araştırmalarını gerçekleştirecek ayrı bir merkezin teşkili yararlı ve hatta zaruridir. (4)"

Ancel burada, ceza hukukuna kendine özgü rengini veren suç siyaseti araştırmalarının yetersiz seviyede olduğunu, bu sebepten ceza hukukuna ve adaletine yeteri kadar etki sağlayamadığını ve suç siyaseti araştırmaları için ayrı bir merkezin kurulmasının zorunlu olduğu hususu üzerine eğilmiştir.

---

⁹ Dönmezer 2.

¹⁰ Dönmezer 4.

Ancel, suç siyaseti araştırmalarının metodolojisinin ne olması gerektiği sorusu üzerine ise şu ifadeleri kullanmıştır:¹¹

“Bu metod, mukayeseli yaklaşım çerçevesinde suça karşı tepki sistemlerinin gaiyetleri (finalité) ile fonksiyon halinde olarak, gelişmelerini, mevcut durumlarını ve geleceklerini tespite, kullanılan araçların, elde edilen sonuçların incelenmesine münce olur. Görülüyor ki, burada soyut bilim veya teorik spekülasyon değil ve fakat ceza hukuku ve adaleti gerçeklerinin faaliyette buldukları, işledikleri şekilde gözlemlerinin yapılması söz konusudur.”

Ancel, suç siyasetini san’at ve strateji olarak iki kısma ayırmış ve stratejiyi şu ifadeler ile açıklamıştır:¹²

“Littré tarafından yapılmış eski bir tarife göre siyaset, devleti idare etme san’atı ise, bunun bir parçasından başka bir řey olmayan suç siyaseti de her toplumun suça karşı göstermesi gerekli olan direnci sevk ve idare san’atıdır.”

Paris “Suç Siyaseti Araştırmaları Merkezi” 1 Mart 1974 tarihinde Andenaes, Andrejew, Bassiouni, Hulsman, Jescheck, Könz, Nelson, Nuvolone, Schultz, Vassalini’nin katıldıkları bir kollokyum düzenlemiş ve “suç siyaseti konusunda araştırmalar ve bunun ortaya çıkardığı problemler” konusunu ele almıştır. Kollokyuma katılanlardan biri olan Nelson’a göre suç siyaseti, “toplum tarafından uygulanan genel politikanın suçluluğa ilişin bulunan kısmıdır”. Kanımca bu ifade ile Nelson, suçun ortaya çıkışını, toplumun doğasından gelen yetki ile uyguladığı etki neticesinde kişide oluşan suç işleme yönelimi olarak görüyor. Yani Nelson, suç ile suç işleyen kişi arasında kaynağını toplumdan alan negatif bir etkinin olduğu temeli üzerinde duruyor.

---

¹¹ Dönmezer 4.

¹² Dönmezer 5.

Kolokyuma müşahit olarak katılmış olan Schmelck'e göre ise "suç siyaseti, tamamıyla yok etmek mümkün olmadığından suçluluğu mâkul bir oran içinde tutabilmeyi mümkün kılmak üzere faaliyet araçlarının meydana getirilmesi ve geliştirilmesidir."¹³ Schmelck bu ifadesi ile suç siyasetinin suçu tamamen ortadan kaldıramayacağını ancak azaltabileceğini söylemekte ve suçluluğu azaltacak birtakım araçların geliştirilmesi gerekliliğine dikkati çekmektedir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 23 Haziran 1983 tarihli 361. toplantısında aldığı tavsiye kararı çerçevesinde teşkil edilen özel komite tarafından meydana getirilen ve "halkın suç politikasına katılması" konusunu inceleyerek tavsiyelerde bulunan raporda şu tarife yer verilmiştir: "*Suç siyaseti, suçlularla meşgul olarak ve suç mağdurlarının haklarını güvence altına alarak, toplumu suça karşı korumayı hedef alan cezai veya diğer nitelikte değişik tedbirler ve araçlardan oluşan politika olarak tarif edilebilir.*"¹⁴

Dönmezer, suç siyaseti konulu sempozyumda verdiği tebliğde, bazı bilim adamlarının suç siyaseti ile ilgili tanımlamalarına yer verdikten sonra, suç siyaseti kavramını şu şekilde ifade etmiştir:¹⁵

"Bir ülkede suça karşı tepkiyi ifade eden geçerli ceza mevzuatının mutlaka belirlenmiş, kısımları ve unsurları itibariyle ahenkli bir yapıya sahip yani bir sistem teşkil eden ve fakat aynı zamanda değişen sosyal şartlara uydurulabilecek nitelikte esnek bir suç ve ceza siyasetine istinad etmesi şarttır. Suça karşı Ceza Hukuku marifetiyle ve ceza müeyyideleriyle gösterilen tepkiler mutlaka bir suç siyasetine dayanmalıdır. Şuradan buradan derlenmiş hükümlerle, hal ve şartlara tabi olunarak veya bir kısım kamuoyunun veya baskıların etkisi altında kalınarak meydana getirilmiş veya hükümleri değiştirilmiş bir ceza mevzuatı, bazı yazarların deyimiyle "panik

---

¹³ Dönmezer 5.

¹⁴ Dönmezer 6.

¹⁵ Dönmezer 6.

mevzuatı” elbette ki çağın telakkilerine uygun ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak hukuki bir araç teşkil etmez.”

Dönmezer’ in bu açıklamasında üzerinde durulması gereken nokta, “panik mevzuatı”ifadesidir. Bir ceza mevzuatının, toplumun zaman içerisinde ve zamanla birlikte değişim gösteren sosyal şartlarına uyum gösterebilecek nitelikte bir yapıya sahip olması gerekir. Bunu Dönmezer’in, ceza mevzuatının değişen sosyal şartlara uydurulabilecek nitelikte esnek bir suç siyasetine isnat etmesi gerekliliğine işaret ederken kullandığı ifadelerden anlayabiliyoruz. Toplumun sosyal şartlarına uygunluk, o toplumun sosyal hayatı içerisindeki ekonomi, eğitim vb. tüm faktörlere işaret eder. Tüm bu faktörler göz önünde bulundurulmaksızın, ivedi biçimde çıkarılan veya düzenlenen mevzuatlar, ait olduğu ya da uyum göstermek zorunda olduğu toplumun içindeki suçu önleyici araçlara olan gereksinimi karşılayamamakta ve dolayısıyla suç siyasetinin “önleyici” olma hedefi, gereken verime ulaşmamaktadır.

Suçü önlemede ve suçla mücadelede, bu hedefe giden yolda hangi araçların kullanılacağını tespit ederek, bu yöndeki stratejileri belirlemek, suç siyasetini oluşturur. Dönmezer, son olarak şu ifadelerle yer vermiştir:¹⁶

“İşte, genel ve özel önleme dahil, suçü karşı direnç ve mücadelede hedefleri belirlemek, araçları tespit etmek ve bunların ne suretle kullanılacaklarını göstermek üzere oluşturulan stratejiler ve bunların uygulanmaları san’atı suç siyasetini oluşturur.”

Köksal Bayraktar, “Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti”¹⁷ başlıklı makalesinde, Sulhi Dönmezer’in suç siyaseti kavramı üzerine olan ifadelerine atıfta bulunarak, uyuşturucu

---

¹⁶ Dönmezer 7.

¹⁷ Köksal Bayraktar, “Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti,” İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, c. 51, s.1- 4. 1985: 46.

maddelere ilişkin suç siyasetini belirlemede dikkat edilmesi gereken hususları şöyle belirtmiştir:

“Suç siyaseti, bir yandan belirli bir ‘suç vakıası’ karşısında toplumun tutumunu, tepkisini ve değerlerini ve diğer yandan da suçla mücadelede rasyonel ve geliştirmeci bir takım şartların yaratılmasını ve sistemli bir stratejinin meydana getirilmesini ifade ettiğine göre, uyuşturucu maddelere ilişkin suçlarda suç siyasetini, bu maddenin özelliklerini, toplumun değerlerini dikkate alarak belirlemek uygun olacaktır (46).”

Bütün bu açıklamalar doğrultusunda yalnızca ceza ve emniyet tedbirlerinin suçu önlemek ve suçu azaltmak açısından yetersiz kalacağını söylememiz mümkündür. Yapılacak olan araştırmalarla suçu yaratacak olan faktörler öncelikle saptanmalı ve sonrasında devletin geliştireceği araçlar ile birlikte ilgili kurum ve kuruluşların hedefe doğru yani suçu önleme ve azaltmaya yönelik olarak birlikte hareket etmesi gerekmektedir.

1.1.2. Suç Siyasetinin Sınırları ve Amacı

Suç siyaseti, sosyal hayatın tamamını kapsamaktadır. Herhangi bir somut olay için öngörülmüş olan kuralların, o somut olaya uyup uymadığını ve şayet uymuyorsa sistemdeki yanlışlıkları araştırıp bulmak görevi suç siyasetinin asıl hedefidir.¹⁸ Uyuşturucu maddelere ilişkin suç siyaseti sadece suç öncesi dönem ile ilgili olmayıp, aynı zamanda suç sonrası ve fakat başka yeni suçlar öncesi dönemle de ilgili bulunmaktadır.¹⁹

Suç siyasetinin amacı suçun bastırılması, suçun önlenmesi, suçlunun ıslahı, rehabilitasyonu ve tretmanıdır. Tretman, suçlunun tekerrürünü önleyerek onu yeniden suç işlemekten alıkoyacak, caydıracak ve onu kanunları ihlal etmeyen, düzene saygılı bir vatandaş

---

¹⁸ Baha Arıkan, “Suç Siyaseti ‘La PolitiqueCriminelle’,” 208, 25 Şubat 2014 <<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1954-3/2.pdf>>.

¹⁹ Bayraktar 50.

haline getirecek usul ve tedbirlere tabi tutmak anlamına gelmektedir.²⁰ Rehabilitasyon ise iyileştirme ve yeniden kazandırma anlamında kullanılmaktadır.

Suç siyaseti, suça sevk edici veya suç işlemeye sebebiyet veren faktörleri etkisiz kılma amacını güderek, bu faktörleri sınırlayıcı nitelikte olan tedbirlerin tespitine girişmektedir.

1965 yılında yürürlüğe giren İsveç Ceza Kanunu'nun meydana getirilmesine kadarki yıllarda belirlenmiş suç siyaseti stratejisinin temel hedefinin zorunlu alt amaçları olarak şu hususlar tespit edilmişti. Bunlar, fazla vahamet arz etmeyen suçları dekriminalize²¹ etmek ve bu suçlar için baskıcı nitelikte olmayan tepki şekillerini araştırmak; yeni ve çağdaş olan bazı suç tiplerine öncelik vermek; hürriyetten yoksunluğu ifade eden yaptırımları sınırlandırmak, süresi önceden belli olmayan hüküm usullerini ilga etmek, para cezalarını ve hürriyet içinde tretman yapılabilmesi imkânlarını genişletmek şeklindedir.²²

Suç siyaseti, çağdaş toplumun değerler sıralamasına ve beklentilerine cevap verecek nitelikte olmalıdır. Bu anlamda ceza sistemi günün şartlarına, değişen sosyal gerçeğe ve sosyal değerlere uyum sağlaması amacını gütmelidir. Yani suç siyaseti her şeyden evvel, suça karşı oluşturulan strateji marifeti ile temel değerleri tespit etmelidir. Ancak suç siyasetinin, bir strateji olarak tespitinde disiplinler arası çatışmalara ihtiyaç duyulduğundan sadece hukukçular tarafından tespiti yetersiz kalacaktır. Strateji, araştırmaların verilerine dayanmalıdır ve bu araştırma sonuçları da otoritelere intikal ettirilmelidir. Burada önemli olan suç siyasetinin tespitinde hedeflere hangi araçlarla ve nasıl ulaşılabileceğinin tespiti, stratejinin uygulanmasında ne gibi somut problemlerin ortaya çıkacağı ve bu problemlerin çözümlenmesinde hangi araçların kullanılacağıdır.²³ Bu hususlar da suç siyasetinin

---

²⁰ Dönmezer 9.

²¹ Kişinin topluma yük olmaktan çıkarılıp dekriminalize edilmesi, kişinin suç dışı bırakılması anlamına tekabül etmektedir.

²² Dönmezer 20.

²³ Dönmezer 21, 22.

muhtevasının ülkeden ülkeye farklılık arz edeceğinden hareketle her toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel şartlarına göre değişiklik arz edecektir.

1.1.3. Dar Anlamda Suç Siyaseti

Dar anlamda suç siyaseti, maddi ceza hukukudur. Suçları ve bu suçlara karşılık uygulanacak yaptırımları temel alır. Bir suç politikası, VonHippel'in düşüncesine göre "*suçla mücadeleye ve suçtan korunmaya yönelmiş ceza hukukunun etkinliği düşüncesi*" şeklinde dar anlamda bir suç politikası olarak kendisini sınırlamamalıdır.²⁴

Dar anlamda suç siyaseti açısından, uyuşturucu madde kullanan kişinin suçlu olarak kabul edilip edilemeyeceği önemli bir husustur. Bu anlamda mevcut Türk Hukukundaki düzenlemelerin yerinde olup olmadığı da irdelenmelidir. Uyuşturucu madde ticaretini yasaklayan kanunlar da esas olarak uyuşturucu madde kullanımını engelleme amacını güden kanunlardır. Devletleri, uyuşturucu madde kullanımını cezalandırmaya sevk eden sebeplerin başında da fertlerin sağlık ve hayatlarının korunması ve toplumun himayesini koruma kaygısı bulunmaktadır.²⁵

1.1.4. Geniş Anlamda Suç Siyaseti

Geniş anlamda suç siyaseti, ceza hukuku dışındaki önleyici olan tüm tedbirlerin devreye sokulmasını ifade etmektedir. Toplum içerisindeki her bir bireyin korunması, suçlulukla mücadelede ve suçun engellenmesine yönelmiş devlet tedbirlerinin ve faaliyetlerinin tümü geniş anlamda bir suç siyasetidir.²⁶ Bununla birlikte maddi ceza hukuku ile birlikte infaz hukukunu da kapsamaktadır.

Uyuşturucu maddeye ilişkin suçlarla mücadele yalnızca bir ceza hukuku problemi değildir. Sosyoloji, tıp, psikoloji, kimya alanlarının birlikte hareket etmesini de gerekli kılar.

---

²⁴ Timur Demirbaş, Suç Politikası (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005) 53.

²⁵ Bayraktar 61.

²⁶ Demirbaş, Suç Politikası, 53.

Ayrıca basın da uyuşturucu maddelerin zararları konusunda önemli derecede uyarıcı bir fonksiyonu vardır.²⁷

1.1.5. Suç Siyasetinde Kamu İlişkileri ve Devlet ile Olan İşbölümü

Devletin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını önlemede geliştireceği stratejiler öncelikle, bireysel anlamda kullanıcı kişiyi esas almakla yetinmeyip, toplumun tüm kesimini hedef almalıdır.

Eğitim kurumlarında gerçekleştirilen eğitimin, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını önleyici nitelikte etkili bir eğitim olabilmesi için, öncelikle gençlere ruhsal ve fiziki boyutlarda olmak üzere bu uyuşturucu maddelerin kullanımı neticesinde gerçekleşecek olan sonuçların ve risklerin, sosyal iletişimde gerçekleşecek olan aksaklıkların izahı gerekmektedir. Böylelikle eğitimciler, henüz hiç madde kullanmamış olan veya bu maddeleri denemiş olan gençleri geniş perspektifte düşünmeye ve eleştirel yaklaşım içerisinde problemin neticelerini öngörmeye sevk etmiş olacaklardır. Çünkü okul, Dönmezer'in dediği üzere, “toplumsal kültürün bir kuşaktan diğerine taşınmasında araç olma görevini yerine getirmekle yükümlüdür.”²⁸

Sosyolojik açıdan “aile”nin de uyuşturucu madde kullanımına yönelik etkisi büyüktür. Çünkü uyuşturucu madde kullananların öykülerinden anladığımız üzere bu kişilerin uyuşturucu kullanımı ile olan ilişkilerinin başlangıcında genellikle aile yapılarındaki ilgisizlik, ebeveynler arasındaki husumet, huzursuzluk, bu sebepten dolayı evden kaçma, ebeveynlerin uyuşturucu madde kullanımı, ebeveynlerin herhangi birinin ölümü, ebeveyne karşı duyulan aşağılık kompleksi, aşırı korucuyu, hoşgörülü veya baskıcı rol üstlenen anne, babanın yokluğu, ailedeki prensip yokluğu veya ebeveynin çocuğa karşı olan makul dışı beklentileri gibi birçok faktör vardır.²⁹ Örneğin baskıcı ebeveynlerin tutumları karşısında çocuğun,

---

²⁷ Bayraktar 64.

²⁸ Sulhi Dönmezer, “Uyuşturucu Maddeler Konusunda Sosyo-Politik Yaklaşım,” 1033, 20 Şubat 2014 <<http://goo.gl/iL8PKD>>.

²⁹ Dönmezer, Uyuşturucu Maddeler Konusunda Sosyo-Politik Yaklaşım, 1037, 1038.

uyuşturucu madde kullanımına başvurarak bu şekilde kendini adeta ifade edebilme ve birey olabilme yanılığısına düşmesi olasıdır. Veya babanın yokluğu ile birlikte annenin aşırı hoşgörüsü, ailede otorite boşluğuna sebep olabilir ve çocuktaki disiplinsizlik onu uyuşturucu madde kullanmaya elverişli bir psikolojiğe sokabilir. Ebeveynlerin uyuşturucu madde kullanımında ise çocuk, bağımlı bir kişi olma eğilimine hem ruhsal hem de fizyolojik anlamda daha yatkın olabilir. Bu sebeplerden dolayı uyuşturucu madde suçları ile mücadelede toplumun temel taşı olan ailelere de büyük görevler düşmektedir.

Halkın, uygulanan suç siyasetine karşı tutumu genelde ilgisizlik ve husumet şeklinde gözükmeştir. Toplumun büyük bir çoğunluğunun tutumu, radikal suç politikalarının aleyhindedir ve suçluluğu azaltmanın etkin yolunun ağır cezalar ve şiddet olduğu görüşündedir. Burada halkın genel olarak araştırmalara dayanmayan duygusal bir tutum içerisinde olduğunu belirtebiliriz. Oysa halkın aktif olarak, oluşturulacak suç siyasetinin gereklerine katılmaması durumunda suç siyaseti yeterli başarıya ulaşamayacaktır.³⁰ Bu nedenle suçla mücadelede strateji geliştirilirken buna muhakkak toplumun da aktif katılımı sağlanmalıdır.

Bir ülkede geçerli suç siyaseti kavramını ve seçimini öncelikle yasama ve yürütme organları tayin etmektedir. Ancak örgütlenmiş grupların temsilcileri ve bunlar adına basın kuruluşları da suç ve ceza adalet sisteminin işleyişi hakkındaki isteklerini ve endişelerini yansıtmalıdır.³¹

1.1.6. Suç Siyaseti ve Ceza Hukuku

Her toplum, kendine mahsus olan düzeni sağlamak, bu düzeni ayakta tutmak arzusunda ve amacındadır. Bu düzenin ayakta tutulabilmesi ise ceza yaptırımları ile var olmaktadır.³² Ceza hukuku yönünden suç siyaseti, ceza kanunları ile öngörölmüş olan hüküm ve ilkelerin iyi ve etkin bir şekilde işlenmesini sağlayacak esasların belirlenmesini ifade etmektedir. Suça karşı tepkide bulunan, yaptırım uygulayıcı ve suçu önleyici mekanizma ve

---

³⁰ Dönmezer 25.

³¹ Dönmezer 26.

³² Arıkan 206.

örgütlerin etkili bir şekilde işlemlerini sağlayacak esaslar ise kriminoloji açısından suç siyasetini ifade etmektedir.³³ Ceza ve bastırma sistemini faaliyete geçirecek araçların geliştirilmesi ve mükemmelleştirilmesi adli teşkilat ile birlikte suç politikasının kapsamı içerisinde yer almaktadır.³⁴ Bir suç politikasının içerisinde elbette ki cezaî ve cezaî nitelikte olmayan yaptırımlar ve suça karşı tepkiler yer alacaktır. Ancak asıl hedef, suçluların yeniden sosyalleştirilmesi olmalıdır. Bu nedenle mümkün olduğunca hapis cezasının uygulamasından kaçınmak ve suçluyu cezaevi dışında sosyalleştirmek gayretine girilmelidir.³⁵

Marc Ancel, ceza adaletini üç sütun üzerine oturan bir bina olarak tasvir etmiştir. Buna göre çeşitli görüşler ışığında suç olayını ve nedenlerini araştıran kriminoloji birinci sütunu; pozitif kuralları belirten ve uygulayan, bu şekilde suç karşısında toplumu koruyan ceza hukuku ikinci sütunu ve sanat ile bilim olarak suç politikası ise üçüncü sütunu oluşturmaktadır.³⁶ (Şekil 1.1.6.1)

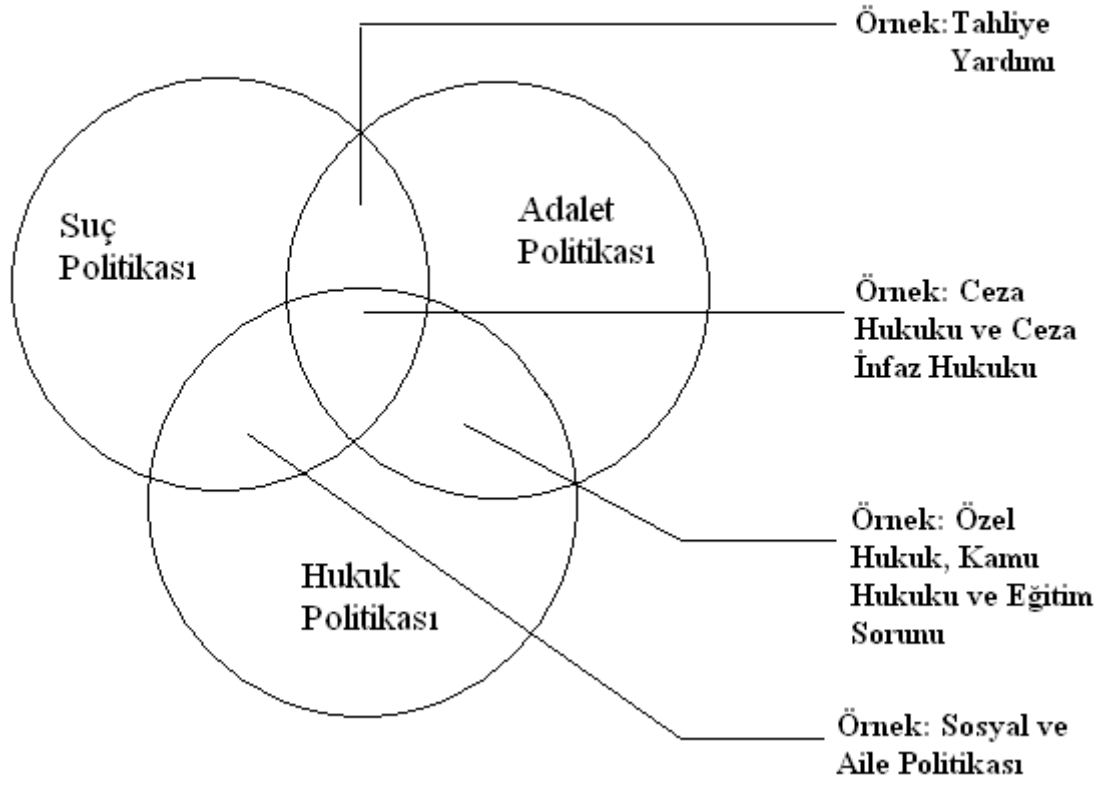
---

³³ Demirbaş, Suç Politikası, 55.

³⁴ Dönmezer 8.

³⁵ Dönmezer 27.

³⁶ Demirbaş, Suç Politikası, 54.

Şekil 1.1.6.1; Suç Politikası, Adalet Politikası ve Hukuk Politikası kavramlarının kısmî çakışması.

Siyaset bilimi ile hukuk bilimi arasında realite bakımından esaslı bir fark vardır. Buna göre hukuk, meydana gelmiş yani vücut bulmuş olan olaylara uygulanan kurallar ve teorilerdir. Siyaset ise araçlar ve amaçlar bilimi olması sebebiyle henüz doğmamış veya gerçekleşmemiş olan ideal kurallara dayanmaktadır. Suç siyaseti bilimini ikiye ayırmak gerekirse bunlar hususi suç siyaseti ve umumi veya içtimai suç siyaseti şeklindedir. Hususi suç siyaseti, suçlunun şahsını hedef tutarak onun herkese örnek olacak şekilde cezalandırılması konusu ile meşgul olur. Kişinin içinde bulunduğu ruh hali ve yaşadığı çevre gibi faktörler, hususi suç siyasetine ait konulardır. Umumi veya içtimai suç siyasetinin ise hedefi toplumun kendisidir. Bireylerle meşgul olmaz. Suçun sebeplerini toplumun ekonomik ve kültürel yapısında arar. Suçları önlemek adına eğitim kurumlarını inceler ve bu şekilde suçu önlemeye çalışır.³⁷ Arıkan, “Suç Siyaseti” eserinde, tüm bu sahaların önemle düzenlenmiş olması halinde dahi yalnızca azalmasına yardımcı olunabileceği ve suçun tamamen ortadan kalkmayacağı görüşündedir. Yazar, toplum içerisinde işlenen suçları, insanlardaki hastalıklara benzetmektedir. Nasılsa hayatı boyunca bir insan kendisine ne kadar özenle bakarsa baksın hiç hasta olmaması mümkün değilse, toplum ne kadar ideal bir hale getirilirse getirilsin bir suçun meydana gelmemesi de mümkün değildir.

Genel manada bir suçun meydana gelmesinde bilindiği üzere birçok etken rol oynamaktadır. Tüm bu faktörler bireye ve topluma göre değişmektedir ve bu faktörler asla statik değildir. Bu nedenle değişken ve esnek bir karakteri olan toplum durmadan devinmektedir. Böylelikle toplumu var eden insanın statik bir yapıda olduğunu söylememiz de mümkün olmayacaktır. Bu sosyal, kültürel, ekonomik veya inançsal zemindeki değerlerin tümü içerisindeki devingenlik, insanda ve dolayısıyla toplumda yeni “sebepler” olguları yaratacaktır. Bu anlamda yazarın yukarıda ifade ettiğim görüşüne katılıyorum. Bununla birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları hakkında veya madde kullanımında ise, devletin tüm kolları ile birlikte sair kurum ve kuruluşların da desteği ile etkili önleyici tedbirler alınması halinde kısa süre içerisinde olmasa da uzun vadede gelecek kuşakların yaşayacağı toplumun daha bilinçli ve eleştirel yapıda olacağını öngörebiliriz. Bu nedenle de uzun vadede özellikle de uyuşturucu madde kullanımının büyük oranda ortadan kalkabileceği kanaatindeyim. Çünkü Dönmezer’in de sözünü ettiği gibi, “suçluluk, sosyal ve

---

³⁷ Arıkan 208.

ekonomik şartlara tâbi olmakla beraber, aynı zamanda suçlunun kişiliğine bağlı etmenlerin de sonucudur.”³⁸

Suç siyasetinin iki türlü görevi vardır. Bunlardan biri tenkidî (eleştirel) diğeri ise inşai (biçimleyici) niteliktedir. Tenkidî görevleri; mahkeme karar ve içtihatlarını araştırarak yürürlükteki sistemin ne gibi noktalardan aksadığını bulmak, yürürlükteki ceza kurallarını ve önleyici tedbirlerini uygulamak için devletin kurmuş olduğu kurumların ve araçlarının yeterli ölçüde olup olmadığını araştırmak ve yetersiz noktaları belirlemek ve maddi imkânlar doğrultusunda yapılması gereken değişiklikleri işaret etmek şeklindedir. İnşai görevi ise, bu sayılan hallerin hüküm altına alınması için ilgili mevzuatlarda gerekli değişiklikleri yapmaktan ibarettir.³⁹

Suç siyasetinin ana konusu, ceza sisteminin araç ve usulleri ile suçun bastırılmasıdır. Bunun yanında diğeri birtakım araçlarla suçun önlenmesi de elbette ki suç siyasetinin hedefleri içindedir. Bu nedenle her devletin Ceza Hukuku ve mevzuatı, bunların müeyyideleri mutlaka bir suç siyasetine dayanmalıdır. Ülkedeki geçerli ceza mevzuatı, sistematik olarak sevk ve idare edici, yönlendirici ve şartlara uyum sağlayacak nitelikte esnek bir yapıya sahip olmalıdır. Ceza mevzuatı esnek direktiflere göre düzenlenmemişse bir suç siyasetinin varlığından söz edilemeyecektir. Bu direktiflerin nelerden ibaret olduğu da suç siyasetinin araştırma alanlarından birisini oluşturmaktadır. Zira toplum içerisindeki birtakım uyumsuz davranışların ve eylemlerin, hangi ceza tepkisiyle karşılık bulacağı, söz konusu sevk ve idare edici direktiflere göre belirlenmektedir.⁴⁰

---

³⁸ Dönmezer 12.

³⁹ Arıkan 209.

⁴⁰ Dönmezer 8.

1.1.7. Uyuşturucu Madde Kullanma Suçunda Türk Ceza Kanunu'ndaki Mevcut Suç Siyaseti Anlayışı

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına yönelik olarak saptanacak suç siyasetinde, öncelikle bu siyasetin uygulanacağı ülkenin değer yargılarını doğru analiz etmek gerekmektedir. Keza ülkemiz açısından, toplumun uyuşturucu madde kullanımı karşısındaki tutumu engelleyici bir rol oynamaktadır. Uyuşturucu maddelere, bu maddelerin kullanımına, alışkanlığına karşı hoşgörüsüz toplumun, aile, kültür, eğitim kurumları ile kuvvetlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü uyuşturucu maddelere tutku gösteren bu kişiler, toplum kuralları karşısında ya ezilen ya da bu kuralları tanımak istemeyen kişilerden oluşmaktadır.⁴¹

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasına yönelik fiiller, kişiye fiziksel ve ruhsal açılardan vermiş olduğu zararların yanında, toplumun geleceğine dönük olarak da ahlaki, genel sağlık ve ortak değerler bağlamında tehlike arz etmektedir. Kişide, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımından kaynaklanan ruhsal ve fiziksel tabanda gerçekleşen bağımlılık ve bozukluk, suç işleme potansiyelini de tetikleyen bir durumdur. Keza kişi, bağımlılığın bir getirisi olarak esasında birçok bağlantılı suç işleme de meyilli bir haldedir. Bu açıdan kendisine verdiği zararın yanında toplumu da tehlikeye sokan ve endişeye sürükleyen bir durum içerisindedir. Bunların yanında kişinin bedensel ve ruhsal dengesini bozan bu durum, doğacak çocuklarına da kalımsal yoldan geçeceği için soy akışını olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülerek dolaylı yoldan topluma da bu yönden zarar vereceği sonucuna ulaşabiliriz. Tüm bu sebeplerden dolayı uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarının suç olarak düzenleme gereksinimi duyulmuş ve genel anlamda toplumun bütününe katacağı olası zararlardan kaynaklı olarak topluma karşı suçlar kapsamında düzenlenmesi isabetli olmuştur.⁴²

Uyuşturucu madde kullanımına yönelik düzenlemeler, öncelikle 765 sayılı TCK ve sonrasında ise 5237 sayılı TCK'daki öngörülen hükümler ele alınarak incelenecektir.

---

⁴¹ Bayraktar 51.

⁴² Yokuş Sevük 123.

1.1.7.1. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu Madde Kullanımına Dönük Suç Siyaseti

1 Mart 1926 kabul tarihli ve 765 sayılı TCK, 13 Mart 1926 tarihli ve 320 sayılı Resmi Gazete⁴³ ile yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 1926 tarihli TCK'nın öncelikle hangi uyuşturucu maddeleri zikrettiğine ve cezalandırılmasını öngördüğüne dair 403. maddesine bakacak olursak maddede öngörülen uyuşturucu maddeler, “Tıbbi afyon ve afyon hulasasını, morfin ve emlahını ve diasetil morfin ve bunların emlahını ve kodeinden maada afyon şiphikaleviyatını ve bunların emlah ve müstakkatını ve kokain emlah ve müstakkatını ve esrar ve müstahzaratını [...]” şeklinde tanımlanmıştır. Bu suretle kanun koyucunun söz konusu uyuşturucu maddeler ve bu maddelerin yan ürünlerinin belirtildiğini görüyoruz. Kanununun takip eden 404. maddesinde;

(1) Yukarıdaki maddede yazılı şeyleri her ne suretle olursa olsun verenler, alanlar veya bir yere toplanarak kullananlar veya yanında bulunduranlar iki aydan altı aya kadar hapis olunur ve beş liradan elli liraya kadar ağır cezayı nakdiye mahkûm edilir.

(2) Cezayı hafifletecek sebepler bulunduğu takdirde kullananlar hakkında yalnız ağır cezayı nakdi hüküm edilebilir.

hükümü yer almakta idi. TCK'nın ilk metninde yer alan söz konusu maddede, 403. maddeye atıfta bulunulmuş ve uyuşturucu maddeyi yanında bulunduranlar ve toplu şekilde kullananlar hakkında hapis ve ağır para cezası öngörülmüştür. 404. maddenin 2. fıkrasında ise cezayı hafifletici sebeplerin varlığı halinde ise kullananlar hakkında sadece ağır para cezasına hükmedileceği öngörülmüştür. 405. maddede yine madde 403'e atıfta bulunularak, “403 üncü maddede yazılı şeyleri kullanan kimsenin alışkanlığı iptila derecesinde ise altı aydan noksan olmamak şartıyla salahi Tibben tebeyyün edinceye kadar hastanede tevkif ve tedavisine hüküm olunur.” denilmek suretiyle kullanan kişilerin alışkanlıklarının iptila yani düşkünlük ve tiryakilik seviyesinde olması koşulu aranmıştır. Bu koşulla birlikte söz konusu kişiler

⁴³ 13 Mart 1926 tarihli ve 320 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 12 Nisan 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/320.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/320.pdf>>.

1 Mart 1926 kabul tarihli 765 sayılı Türk Ceza Kanunu metni için bakınız: 12 Nisan 2014 <<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/5.3.765.pdf>>.

hakkında 6 aydan eksik olmamak koşulu ile hastanede iyileşinceye kadar tedavi görme imkânı sağlanmıştır.

8 Haziran 1933 tarihinde ve 2275 sayılı kanunla⁴⁴ yapılan değişiklik ile, Türk Ceza Kanunu 20 Haziran 1933 tarihli Resmi Gazete⁴⁵ ile yürürlüğe girmiş ve kanunun 403. ve 405. maddeleri aynen korunmakla birlikte 404. maddesi şu şekilde değiştirilmiştir:

(1) 403. maddede yazılı şeyleri bir yere toplanarak kullananlar veya bu maksatla yanında bulunduranlar iki aydan altı aya kadar hapis ve beş liradan yüz liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilir.

(2) 403. maddede yazılı şeyleri kullanan kimsenin alışkanlığı iptila derecesinde ise altı aydan noksan olmamak şartıyla salahlı tıbben tebeyyün edilinceye kadar hastanedetevkif ve tedavisine hükmolunur. Hastane bulunmayan yerlerde ise bu kabil kimseler hastane bulunan yerlere sevk edilir.

Bu maddeden anlıyoruz ki uyuşturucu maddeyi toplu olarak kullanmak suç olarak öngörülmeye devam etmekle birlikte, cezayı hafifletecek sebeplerin bulunması halinde kullananlar hakkında yalnız para cezasına hükmedilme kaldırılmış ve uyuşturucu madde kapsamı genişletilmiştir.⁴⁶

---

⁴⁴ Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerini Değiştiren 2275 sayılı ve 8 Haziran 1933 tarihli Kanun için bakınız: 15 Nisan 2014 <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc012/kanuntbmmc012/kanuntbmmc01202275.pdf>.

⁴⁵ 20 Haziran 1933 tarih ve 2432 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 15 Nisan 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2432.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2432.pdf>>.

⁴⁶ Yokuş Sevük 94.

11 Haziran 1936 kabul tarihli 3038 sayılı Kanun⁴⁷ 23 Haziran 1936 tarihli ve 3337 sayılı Resmi Gazete⁴⁸ ile yürürlüğe girmiştir. Yapılan değişiklik ile 404. madde, “403. maddede yazılı şeyleri kullananlar veya yanında bulunduranlar iki aydan altı aya kadar hapis ve beşyüz liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilirler.” denilmek suretiyle yanında bulundurmamak suç olarak kabul edilmeye devam etmekle birlikte toplu ve bireysel olarak kullanım ayırımı kaldırılmış ve uyuşturucu madde kullanmak suç olarak kabul edilmiştir.

2 Haziran 1941 kabul tarihli ve 4055 sayılı Kanun⁴⁹, 6 Haziran 1941 tarihli ve 4827 sayılı Resmi Gazete⁵⁰ ile yürürlüğe girmiştir. Kanunun 404. maddesi, yapılan değişiklik ile şu şekilde düzenlenmiştir:

(1) Uyuşturucu maddeleri kullananlar veya yanında bulunduranlar iki aydan altı aya kadar hapis ve beş yüz liraya kadar ağır hapis cezasına mahkûm edilirler.

(2) Mükerrerler hakkında hapis ve para cezasından başka ufak kasabalardan birinde infaz edilmek ve altı aydan aşağı olmamak üzere sürgün cezası da verilir.

(3) Uyuşturucu maddeleri kullanan kimsenin alışkanlığı iptila derecesinde ise tıbben salahlı tebeyyün edinceye kadar hastanede muhafaza ve tedavisine hükmolunur. Hastane bulunmayan yerlerde ise bu kabil kimseler hastane bulunan yerlere sevkedilir.

---

⁴⁷ Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerini Değiştiren 3038 sayılı ve 11 Haziran 1936 tarihli Kanun için bakınız: 17 Nisan 2014 <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc016/kanuntbmmc016/kanuntbmmc01603038.pdf>.

⁴⁸ 23 Haziran 1936 tarihli ve 3337 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 17 Nisan 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/3337.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/3337.pdf>>.

⁴⁹ Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerini Değiştiren 2 Haziran 1941 kabul tarihli ve 4055 sayılı Kanun için bakınız: 17 Nisan 2014 <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc022/kanuntbmmc022/kanuntbmmc02204055.pdf>.

⁵⁰ 6 Haziran 1941 tarihli ve 4827 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 17 Nisan 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/4827.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/4827.pdf>>.

(4) Uyuşturucu maddeleri kullanmayı iptila derecesine vardiıranlar hakkında, hastanede salah bulduklarından sonra infaz edilmek üzere, altı ay sürgün cezası da hükmolunabilir.

Bu değişiklik ile uyuşturucu madde kullananlar hakkında madde 403'e atıf yapma terk edilmiştir. Bunu yanında sayma sistemi de terk edilerek ilk defa "uyuşturucu madde kullananlar" ifadesine yer verilmiştir. Mükerrirler hakkında da hapis ve para cezasından başka "sürgün"⁵¹ cezası öngörülmüştür. Kullananlar hakkında son fıkrada, kullanmayı iptila derecesine vardiıranlara ise tedavilerinin gerçekleştirilmesinden sonra altı ay sürgün cezasına hükmolunabileceğine ayrıca düzenlemede yer verilmiştir.

9 Temmuz 1953 kabul tarihli ve 6123 sayılı Kanun⁵², 15 Temmuz 1953 tarihli ve 8458 sayılı Resmi Gazete⁵³ ile yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun 404. maddesine göre:

(2) Uyuşturucu maddeleri kullananlarla bu maksatla yanında bulunduranlar üç seneden beş seneye kadar hapis ve 100 liradan 1000 liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilirler.

Mükerrirler hakkında hapis ve para cezasından maada istihsal muntıkaları dışında ve polis teşkilatı bulunan kaza merkezlerinden birinde infaz edilmek ve bu müddet içinde emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmak ve bir seneden aşağı olmamak üzere sürgün cezası da verilir.

---

⁵¹ Türk Ceza Kanunu ile hususi kanunlarda yazılı sürgün cezaları, 13 Temmuz 1965 tarihli ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun geçici 2. maddesi ile kaldırılmıştır. 647 sayılı Kanun için bakınız: 19 Nisan 2014

<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc048/kanuntbmmc048/kanuntbmmc04800647.pdf>.

⁵² Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında 9 Temmuz 1953 kabul tarihli ve 6123 sayılı Kanun için bakınız: 19 Nisan 2014
<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc035/kanuntbmmc035/kanuntbmmc03506123.pdf>.

⁵³ 15 Temmuz 1953 tarihli ve 8458 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 19 Nisan 2014
<<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8458.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8458.pdf>>.

Uyuşturucu maddeleri kullanan kimsenin alışkanlığı iptila derecesinde ise salahi tıbben tebeyyün edinceye kadar hastanede muhafaza ve tedavisine hükmolunur. Hastane bulunmayan yerlerde ise bu kabil kimseler hastane bulunan yerlere sevk edilirler.

Alışkanlığı iptila derecesine vardığı tıbben tespit edilenlerin hastanede muhafaza ve tedavilerine, salahi yetli mahkemece tahkikatın her safhasında karar verilebilir.

Uyuşturucu maddeler alışkanlığını iptila derecesine vardiyanlar hakkında altı aydan bir seneye kadar emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmak cezası da hükmolunur.

“Uyuşturucu madde kullananlar” ile kullanmak amacıyla bulunduranlar hakkında yine hapis ve ağır para cezası öngörülmüştür. Ancak iki aydan altı aya kadar hapis ve beş yüz liraya kadar ağır para cezası, üç seneden beş seneye kadar hapis ve 100 liradan 1000 liraya kadar ağır para cezası şeklinde yükseltilmiştir. Mükerrirler hakkında ise hapis ve para cezasından başka ufak kasabalardan birinde infaz edilmek ve altı aydan aşağı olmamak üzere öngörülen sürgün cezası en aşağı bir yıl olmak üzere yeniden düzenlenmiştir. Uyuşturucu maddeleri kullanmayı iptila derecesine vardiyanlar hakkında, hastanede salah bulduklarından sonra infaz edilmek üzere öngörülen altı ay sürgün cezası da hakkında altı aydan bir seneye kadar emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmak cezası olarak hükmolunabileceği şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Bu kanun değişikliğine baktığımızda, öngörülen cezaları artırma yoluna gidildiğini görüyoruz.

6 Haziran 1991 kabul tarihli ve 3756 sayılı Kanun⁵⁴, 14 Haziran 1991 tarihli ve 20901 sayılı Resmi Gazete⁵⁵ ile yürürlüğe girmiştir. Bu kanun değişikliğine göre 404. maddede yapılan düzenleme şu şekildedir:

---

⁵⁴ 765 Sayılı Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair 6 Haziran 1991 kabul tarihli ve 3756 sayılı Kanun için bakınız: 19 Nisan 2014 <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc074/kanuntbmmc074/kanuntbmmc07403756.pdf>.

⁵⁵ 14 Haziran 1991 tarihli ve 20901 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 19 Nisan 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20901.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20901.pdf>>.

(2) Uyuşturucu maddeleri kullananlar ile bu maksatla yanında bulunduranlara, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Uyuşturucu madde kullanan kimse, hakkında herhangi bir tahkikata girişilmeden resmi makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini isteyecek olursa, kullanma fiilinden dolayı hakkında kovuşturma yapılmaz.

(4)Uyuşturucu maddeleri kullanan kimselerin alışkanlığı iptila derecesinde ise, salahlı tıbben anlaşılınca kadar bir hastanede muhafaza ve tedavisine hükmolunur. Bu kimselerin hastanede muhafaza ve tedavilerine, yetkili mahkemece tahkikatın her safhasında da karar verilebilir.

Yapılan düzenlemede söz konusu suçta uyuşturucu madde kullanmak ve kullanmak amacı ile uyuşturucu madde bulundurmak olmak üzere seçimlik nitelikte iki hareket gösterilmiştir. Uyuşturucu maddeyi kullanma fiili, 765 sayılı TCK'da suç olarak düzenlenmiş olup, uyuşturucu veya bu kapsamda değerlendirilen uyarıcı madde kullanan kişinin cezalandırılması öngörülmüştür. Bu düzenleme ile, bu maddeleri kullanan kişinin gerek kendisine gerekse topluma dönük bir tehlike oluşturduğu kabul edilmiş, ve kullanan kişi bu sebeple cezalandırılması gereken bir kişi olarak görülmüştür. Kişinin iptila yani tiryakilik derecesine varmayan bir tutku sebebi ile kullanması söz konusu ise yine cezalandırılmasında yarar görülmüş ancak uyuşturucu madde kullanmanın yalnızca iptila halini alması durumunda tedavi gereğine ihtiyaç duyulmuştur.⁵⁶

Bu düzenleme ile bir önceki düzenlemede uyuşturucu maddeleri kullananlar ile bu maksatla yanında bulunduranlar hakkında üç seneden beş seneye kadar olan hapis ve 100 liradan 1000 liraya kadar öngörülen ağır para cezası, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası şeklinde indirilmiş ve ağır para cezasına hükmetme yolu da terk edilmiştir. Uyuşturucu madde kullananların ise, tahkikata girişilmeden resmi makamlara başvurularak tedavi ettirilmesini istemesi halinde hakkında kullanma fiilinden dolayı kovuşturma yapılmayacağı öngörülerek önemli bir düzenleme yoluna gidilmiştir.

---

⁵⁶ Yokuş Sevük 95.

Yargıtay, 765 sayılı TCK'da uyuşturucu madde kullanmanın suç olarak düzenlenmesinin isabetli olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:⁵⁷

Uyuşturucu maddelere ilişkin suçların ceza yasalarında yer almasının nedeni, kamu esenliği çerçevesinde genel sağlığı korumaktır. Uyuşturucu maddeleri kullanmak veya kullanmak üzere bulundurmamak suçları zarar ve tehlike suçlarıdır. Zararlı ve tehlikeli bir neticenin husulünün toplum bakımından veya kişi bakımından ortaya çıkmış olması arasında fark yoktur.

1.1.7.2. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu Madde Kullanımına Dönük Suç Siyaseti

TCK'nın 191. maddesi, üç defa değişikliğe uğramıştır. Bunlardan ilki 5377 Sayılı Kanunla olan değişiklik, 5560 Sayılı Kanun ile olan değişiklik ve diğeri de son olarak 6545 sayılı Kanunla olan 28 Haziran 2014 tarihli ve 29044 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe giren "Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"⁵⁸ ile yapılan değişikliktir.

Yeni ceza mevzuatı ile kanun koyucunun uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanma konusundaki izlediği suç siyaseti yaklaşımı değişmiştir. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak fiilleri, TCK'nın 191. maddesinde suç olarak düzenlenmiştir. Seçimlik fiiller olarak düzenlenen bu suçlardan dolayı açılan davada mahkemenin, kişi hakkında bu suçlardan dolayı hüküm vermeden evvel, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine; kullanmayan ancak kullanmak için satın alan, kabul eden veya bulduran kişiler hakkında ise denetimli serbestlik tedbirine karar verilebileceği öngörülme suretiyle, uluslararası

⁵⁷ Yokuş Sevük 95, 96. İlgili Yargıtay Kararı: Y. 10. CD. , 22.1.1993- 1992/15979, 1993/275.

⁵⁸ 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un tam metni için 28 Haziran 2014 tarihli 29044 sayılı Resmi Gazete'ye bakınız: 1 Ekim 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140628-9.htm>>.

sözleşmelerde de belirtildiği gibi bu suçun failinin tedavisi ve toplumla bütünleşmesine ilişkin önleme yer verilmiştir.⁵⁹ Tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmesi, mahkemenin kovuşturma evresinde ya da kişi hakkında daha önce bu suç nedeni ile tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmemiş olması koşuluyla cezaya hükmettikten sonra verilmesi mümkündür. Tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranan kişi hakkında açılmış olan davanın düşmesi öngörülmüştür. Ayrıca tedavi süresince devam eden denetimli serbestlik tedbirine, tedavinin sona erdiği tarihten itibaren bir yıl süreyle devam olunacağı öngörülmekle birlikte, mahkemeninden denetimli serbestlik tedbirinin uzatılmasına da karar verebileceği, fakat bu sürenin üç yılı aşamayacağı maddede öngörülmüştür.

TCK'nın 191. maddesinde, tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri, uyuşturucu ve uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçunda, cezaya alternatif bir tedbir olarak öngörülmüştür. 5237 sayılı düzenleme 765 sayılı TCK'dan farklı olarak, bu suçun karşılığında sadece ceza değil, tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanabileceğini hükme bağlamıştır. Burada izlenen asıl hedef, cezanın infazı tehdidini bir vasıta olarak kullanıp, uyuşturucu kullanan kişiyi tedaviye sevk etmektir. Bu şekildeki düzenleme, uluslararası sözleşmelere de uygun olup, kişinin bu suçtan dolayı yalnızca cezalandırılmasının, bu sorunun çözümünde yetersiz olduğu anlayışını benimsediğini göstermektedir.⁶⁰

26 Eylül 2004 kabul tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu⁶¹, 12 Ekim 2004 tarihli ve 25611 sayılı Resmi Gazete⁶² ile yürürlüğe girmiştir. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak fiillerini düzenleyen TCK'nın 191. maddesinin ilk hali şu şekilde düzenlenmiştir:

---

⁵⁹ Yokuş Sevük 96.

⁶⁰ Yokuş Sevük 96.

⁶¹ 26 Eylül 2004 kabul tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu için bakınız: 25 Nisan 2014 <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc088/kanuntbmmc088/kanuntbmmc08805237.pdf>.

⁶² 12 Ekim 2004 tarihli ve 25611 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 25 Nisan 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm>>.

(1) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kendisi tarafından kullanılmak üzere uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran bitkileri yetiştiren kişi, bu fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur.

(3) Hakkında tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişi, belirlenen kurumda uygulanan tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmakla yükümlüdür. Hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişiye rehberlik edecek bir uzman görevlendirilir. Bu uzman, güvenlik tedbirinin uygulama süresince, kişiyi uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasının etki ve sonuçları hakkında bilgilendirir, kişiye sorumluluk bilincinin gelişmesine yönelik olarak öğütte bulunur ve yol gösterir; kişinin gelişimi ve davranışları hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime verir.

(4) Tedavi süresince devam eden denetimli serbestlik tedbirine, tedavinin sona erdiği tarihten itibaren bir yıl süreyle devam olunur. Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanma süresinin uzatılmasına karar verilebilir. Ancak bu durumda süre üç yıldan fazla olamaz.

(5) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulandırmaktan dolayı hükmolunan ceza, ancak tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmaması halinde infaz edilir. Kişi etkin pişmanlıktan yararlanmışsa, davaya devam olunarak hakkında cezaya hükmolunur.

29 Haziran 2005 kabul tarihli ve 5377 sayılı “Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” un 24. maddesi ile birlikte 191. maddede yalnızca 1. ve 2. fıkralarda değişiklik yoluna gidilmiştir. Buna göre 1. fıkranın ikinci cümlesi madde metninden çıkarılmış ve maddenin 2. fıkrası da şu şekilde değiştirilmiştir:

(1) Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine; kullanmamakla birlikte, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında, denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur.

Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesinde, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı maddenin teminine ilişkin hareketler suç olarak düzenlenmekteydi. Yaptırım olarak ise hapis cezası öngörülmekteydi. Maddenin gerekçesinde izlenen suç politikası gereğince, 5237 sayılı TCK'da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma fiilinin suç olarak tanımlanmamış olduğu, kullanan kişinin esasında tedaviye ve terapiye ihtiyaç duyan bir kişi olarak görüldüğü belirtilmekteydi. Kullanma fiili, 191. maddenin 1. fıkrasında, suçun maddi unsurunu oluşturan hareketler arasında düzenlenmemiştir. Madde gerekçesine bakıldığında kanun koyucunun bizatihi kullanmayı suç saymamak fikrinden hareketle, kullanma fiiline özellikle yer vermemenin uygun görüldüğü sonucu çıkmaktadır.⁶³

TCK'nın 191. maddesinin 2. fıkrasının ilk hali olan hükümde, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmanın bir suç tipi olarak düzenlenip düzenlenmediğine suç genel teorisi esasları çerçevesinde tespit edelim. Suç genel teorisi esasları çerçevesinde suç, kusur yeteneği olan bir kimsenin tipe (kanuni unsura) uygun, hukuka aykırı ve kusurlu bir hareketidir. Öğretide suçun tipiklik (kanuni unsur), maddi unsur (hareket), hukuka aykırılık unsuru, manevi unsur (kusurluluk) şeklinde dört unsurdan oluştuğu kabul edilmektedir. Bu unsurların tamamını içermeyen bir fiil teknik olarak suç olmamakla birlikte böyle bir suçu işleyen faile de ceza verilmemektedir. Suç, ceza yaptırımını gerektiren bir fiildir. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereğince yasada açıkça suç sayılmayan bir eylemden dolayı ceza verilememektedir. Kanunilik unsuru ise, yalnızca suçun yasada yazılı olduğunu belirten bir unsur olmayıp, suçun kanunda tanımlanmış olmasını ve karşılığında da uygulanacak olan cezanın öngörülmesinin belirlenmesini gerektirmektedir. 191. maddenin 1. fıkrasının ilk halinde uyuşturucu veya

---

⁶³ Yokuş Sevük 97, 98.

uyarıcı madde kullanan kişi hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri öngörülmüştür. Ancak bu güvenlik tedbirine mahkemenin hükmedilebilmesi için, öncelikle kişinin kullanıcı olduğunun sabitlenmesi gerekmektedir.

YTCK’da izlenen suç siyasetinin bir gereği olarak, kullanmak değil, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak fiilleri suç olarak tanımlanmıştır. Madde gerekçesinde “*Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, aslında tedaviye ihtiyaç duyan bir kişidir.*” ifadesine yer verilerek de niçin 191. maddede uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin önce tedavi edilmesinin düzenlendiği de gerekçelendirilmektedir. Bu sebeple, madde kullanan kişinin önce tedavisi sağlanarak tekrar uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmaktan korunması amaçlanmış ve bu amacı sağlamaya yönelik olarak hakkında denetimli serbestlik tedbirini öngören bir düzenleme yoluna gidilmiştir. Fakat yine de TCK’nın 191. maddesindeki düzenleme açık olmayıp, tereddütlere yol açacak bir niteliğe sahipti. Madde değişikliği yapan kanun gerekçesinde bu husus, “*Düzenlemenin içeriğiyle ilgili olarak uygulamada tereddütler olduğu gözlemlenmiştir. Bu tereddütleri gidermek amacıyla söz konusu madde metninde değişiklik yapılması gereği hasıl olmuştur.*” şeklinde belirtilmiştir.⁶⁴

5237 sayılı TCK’nın 191. maddesi daha sonra 6 Aralık 2006 kabul tarihli ve 5560 sayılı “*Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*”⁶⁵ un 7. maddesi ile birlikte değişikliğe uğramış ve şu şekilde düzenlenmiştir:

(1) *Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(2) *Bu suçtan dolayı açılan davada, 1. fıkraya göre hüküm vermeden önce mahkeme, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik*

⁶⁴ Madde gerekçesi için bakınız: 25 Nisan 2014 <<http://www2.tbmm.gov.tr/d22/2/2-0870.pdf>>.

⁶⁵ 6 Aralık 2006 kabul tarihli ve 5560 sayılı “Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun” için bakınız: 25 Nisan 2014 <www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc091/kanuntbmmc091/kanuntbmmc09105560.pdf>.

tedbirine; kullanmamakla birlikte, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında, denetimli serbestlik tedbirine karar verebilir.

(3) Hakkında tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilen kişi, belirlenen kurumda uygulanan tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmakla yükümlüdür. Hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişiye rehberlik edecek bir uzman görevlendirilir. Bu uzman, güvenlik tedbirinin uygulama süresince, kişiyi uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasının etki ve sonuçları hakkında bilgilendirir, kişiye sorumluluk bilincinin gelişmesine yönelik olarak öğütte bulunur ve yol gösterir; kişinin gelişimi ve davranışları hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hakime verir.

(4) Tedavi süresince devam eden denetimli serbestlik tedbirine, tedavinin sona erdiği tarihten itibaren bir yıl süreyle devam olunur. Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanma süresinin uzatılmasına karar verilebilir. Ancak, bu durumda süre üç yıldan fazla olamaz.

(5) Tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranan kişi hakkında açılmış olan davanın düşmesine karar verilir. Aksi takdirde, davaya devam olunarak hüküm verilir.

(6) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı cezaya hükmedildikten sonra da, iki ilâ dördüncü fıkralar hükümlerine göre tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulabilir. Bu durumda, hükmolunan cezanın infazı ertelenir. Ancak bunun için hakkında bu suç nedeniyle önceden tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmemiş olması gerekir.

(7) Kişinin mahkûm olduğu ceza, tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması halinde, infaz edilmiş sayılır; aksi takdirde, derhal infaz edilir.

Maddenin gerekçesinde, “İzlenen suç siyasetinin gereği olarak, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak değil, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak,

kabul etmek veya bulundurmak fiilleri suç olarak tanımlanmıştır.” denilmektedir. Kanun koyucunun madde gerekçesinde kullanmak fiilinin suç olarak tanımlanmadığını belirtmesi ve suç olarak düzenlenen fiiller arasında kullanmak fiiline yer verilmemiş olması bizi, maddenin kullanılmış ve tüketilmiş olması halinde herhangi bir cezalandırmaya gidilip gidilmeyeceği hususunun açıklanması gerektiği sonucuna götürür. Keza maddenin 2. fıkrası *“bu suçtan dolayı açılan davada”* diyerek, yalnızca uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak amacıyla satın alan, kabul eden veya bulunduran ve de aynı zamanda kullanmış olan kişinin cezai bir sorumluluğu olacağı şeklinde anlaşılmaktadır. Ancak madde hükmü, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmış ve tüketmiş halde bulunan bir kişinin bir cezai sorumluluğu olmayacağı şeklinde anlaşılmalı da müsait bir haldedir.⁶⁶

5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinin 1. fıkrasında, *“kullanmak için”* yapılan hareketler düzenlenmektedir. Kullanma fiili için açıkça bir yaptırım öngörülmemiştir. Bu durumda kişinin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmış ve tüketmiş olması halinde cezalandırılmayacağı düşünülebilir. Çünkü kanunilik ilkesi gereği, bir suçun kanunda açık bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Madde gerekçesinde kanun koyucu, izlediği suç siyaseti gereği, kullanma fiilini suç olarak tanımlamamış ve bu fiil için cezalandırmak yerine tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri öngörmüştür. Çünkü kullanan kişi, toplum yönünden soyut ve somut bir tehlike oluşturmakla birlikte esas olarak tedavi edilmesi gereken bir insandır. Sadece kullanmak için yapılan hareketlerin cezai yaptırıma bağlanmasını kabul edecek olursak bu durum, kullanma fiilinin kişi ve toplum sağlığı açısından tehlike yaratmadığının kabul edildiğini ve maddenin tüketilmiş olması halinde yaptırım öngörülmemesi anlamına gelirdi. Oysa maddenin düzenleniş amacı, kullanan kişinin tedavisini amaç edinmektedir. Çünkü madde kullanan kişinin, bu maddelere karşı bir alışkanlık ve bağımlılık kazanması, bu kişinin öncelikle tedaviye ihtiyaç duyan bir kişi olduğunu gösterir. Bu nedenle kişi tedavi olarak önce bu alışkanlıklarından vazgeçirilmelidir. 191. maddenin 6. fıkrasına göre kişi hakkında cezaya hükmolunduktan sonra dahi infazını ertelemek suretiyle tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulabilmektedir. Kanun koyucu bu düzenlemesi ile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin tedavi edilmeleri konusunda teşvik edici bir siyaset izlediğini göstermektedir. Bu suç, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin yalnızca başkalarına devir tehlikesini önlemeyi değil, kişinin maddeyi

---

⁶⁶ Yokuş Sevük 102.

kullanmasını önlemeye yönelik bir tedbiri içerir. Maddeyi kullanan kişinin sorumluluğu, madde üzerinden tasarrufta bulunmak amacı ile maddeyi kabul etmekten kaynaklanmaktadır. Maddeyi kulanmış ve tüketmiş olan kişi hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar vermek, 191. maddenin 2. fıkrasına göre mahkemenin takdirine bağlıdır. Çünkü maddenin 2. fıkrasında “*karar verebilir*” ibaresinin kullanılması, mahkemenin uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanan kişi bakımından tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verme zorunluluğunun olmadığını göstermektedir. Tedbirin gereklerinin yerine getirilmemesi halinde mahkeme tarafından cezaya hükmedilebileceğinin öngörülmesi, aslında kullanma fiilinin dolaylı olarak cezalandırıldığını gösterir.⁶⁷ Yargıtay’ın bu konudaki görüşü tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmesinin muhakkak gözetilmesi gerektiği şeklindedir. İlgili Yargıtay kararlarına ilerleyen konularda değinilecektir.

Son düzenleme ise 6545 sayılı Kanunla olan 28 Haziran 2014 tarihli ve 29044 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe giren “*Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” ile gerçekleşmiştir. Kanununun 68. maddesi ile, 5237 sayılı Kanununun 191. maddesi başlığı ile birlikte şu şekilde değişikliğe uğramıştır:

Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak

- (1) *Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*
- (2) *Bu suçtan dolayı başlatılan soruşturmada şüpheli hakkında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 171. maddesindeki şartlar aranmaksızın, beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir. Cumhuriyet savcısı, bu durumda şüpheliyi, erteleme süresi zarfında*

---

⁶⁷ Yokuş Sevük 103, 104, 105.

kendisine yüklenen yükümlülüklerle uygun davranmadığı veya yasakları ihlal ettiği takdirde kendisi bakımından ortaya çıkabilecek sonuçlar konusunda uyarır.

(3) *Erteleme süresi zarfında şüpheli hakkında asgari bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Bu süre Cumhuriyet savcısının kararı ile üçer aylık sürelerle en fazla bir yıl daha uzatılabilir. Hakkında denetimli serbestlik tedbiri verilen kişi, gerek görülmesi halinde denetimli serbestlik süresi içinde tedaviye tabi tutulabilir.*

(4) *Kişinin, erteleme süresi zarfında;*

(a) *Kendisine yüklenen yükümlülüklerle veya uygulanan tedavinin gereklerine uygun davranmamakta ısrar etmesi,*

(b) *Tekrar kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması,*

(c) *Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması,*

Halinde, hakkında kamu davası açılır.

(5) *Erteleme süresi zarfında kişinin kullanmak için tekrar uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması, dördüncü fıkra uyarınca ihlal nedeni sayılır ve ayrı bir soruşturma ve kovuşturma konusu yapılmaz.*

(6) *Dördüncü fıkraya göre kamu davasının açılmasından sonra, birinci fıkroda tanımlanan suçun tekrar işlendiği iddiasıyla açılan soruşturmalarda ikinci fıkra uyarınca kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemez.*

(7) *Şüpheli erteleme süresi zarfında dördüncü fıkroda belirtilen yükümlülüklerle aykırı davranmadığı ve yasakları ihlal etmediği takdirde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir.*

Yapılan son değişiklikler ile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı ile ilgili önemli düzenlemeler olduğunu görüyoruz. Önceki düzenlemede izlenen suç politikası gereği, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı değil, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi cezalandırmaya tâbi idi ve kullanıcı

tedavi edilmesi gereken hasta bir insan olarak kabul ediliyordu. Maddenin başlığında ve ilk fıkrasında da görüldüğü üzere yeni düzenlemeyle söz konusu üç seçimlik fiile “*kullanma*” fiili de eklenmiştir. Burada artık kullanıcıyı tedavi ve terapi edilmesi gereken hasta bir kişi olarak görme siyasetinde farklı bir yaklaşım sergilendiğini söylememiz mümkündür. Çünkü uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının, maddenin eski haline bakıldığında direkt zikredilmezken, yeni düzenleme ile açık bir şekilde artık “*suç*” olarak öngörüldüğünü görüyoruz. Buradan da madde kullanıcılarını tedavi ve terapiye ihtiyaç duyan kişi olarak gören suç siyasetinde değişime gidilerek, bu kişilerin tedaviye ihtiyaç duyan kişi olarak kabulünün “*sözde*” devamı ile birlikte bu kişilerin artık birer “*suçlu*” olduğu görüşünün baskın biçimde benimsenmiş olduğunu görmekteyiz.

2. fıkraya baktığımızda ise öngörülen diğer seçimlik hareketlerle birlikte kullanma fiili de dahil olmak üzere ve 5271 sayılı CMK’nın 171. maddesinde öngörülen şartlar aranmaksızın beş yıl süreyle kamu davasının ertelenmesine karar verileceği hükme bağlanmıştır. Erteleme süresi zarfında da kişinin yükümlülüklerine uygun davranması beklenmektedir. Aynı zamanda erteleme süresi içerisinde 3. fıkrada öngörüldüğü gibi şüpheli hakkında bir yıl süre ile denetimli serbestlik tedbiri öngörülmüştür. Maddenin bir önceki halinden farklı olarak yeni düzenlemede hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişiye rehberlik edecek bir uzmandan söz edilmemiştir. Eski düzenlemede bu rehberin üç aylık raporlar şeklinde hakime bilgilendirme yapacağı ve ek olarak kişiye yol gösterici anlamda telkinlerde bulunacağı da öngörülmüştü. Fakat yeni düzenlemede buna yer verilmemiştir. Yalnızca Cumhuriyet savcısının kararı ile üçer aylık dönemler şeklinde olmak üzere en fazla 1 yıl olmak üzere uzatabileceği hükme bağlanmış ve bu denetimli serbestlik süresi içinde gerekli görülürse tedaviye tabi tutulabileceği belirtilmiştir. Fakat söz konusu gerekli hallerin ne olduğu konusunda da bir açıklık bulunmamaktadır. Bu anlamda kanımca, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilen kişi hakkındaki düzenlemeye soyut bir hal kazandırılmış; kişiyi rehabilite edici anlayış da bu düzenleme ile terk edilmiştir.

Maddenin eski halinde ise tedavi süreci sona erdikten sonra denetimli serbestlik tedbirine 1 yıl süreyle devam olunacağı ve bu sürenin 3 yıla kadar uzatılabileceği öngörülmüştü. Tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin getirdiği yükümlülüklerine uygun

davranılması halinde de davanın düşmesine karar verileceği, aksi halde ise davanın devam olunarak hüküm verileceği belirtilmişti. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi veya bulundurması sebebi ile hakkında cezaya hükmedildikten sonra ise, yine kişinin tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulabileceği bu durumda da hükmolunan cezanın infazının erteleneceği fakat bunun için kişi hakkında daha önce verilmiş bir tedavi ve denetimli serbestlik kararının olmaması koşulu aranmıştı. Maddenin yeni hali ile 4. fıkra da kişinin kendisine yüklenen yükümlülükler uygun davranmaması, tekrar kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi, bulundurması veya kullanması hallerinde ise hakkında kamu davası açılacağı öngörülmüştür. Aksi halde ise kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verileceği hükme bağlanmıştır. Ertelemeye ilişkin olarak da CMK'nın 171. veya 231. maddelerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

1.1.7.3. Diğer Mevzuatlarımızda Uyuşturucu Madde Kullanımına Dönük Suç Siyaseti

1.1.7.3.1. 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

En son 12 Eylül 2010 tarihli halkoylaması ile onaylanan 7 Mayıs 2010 tarih ve 5982 sayılı kanunla değişikliğe uğrayan 2709 sayılı 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin Hakları ve Ödevleri*" başlıklı ikinci bölümünde yer alan "*Kişinin Hürriyeti ve Güvenliği*" başlıklı 19. maddesi uyarınca herkes kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir. Aynı maddenin 2. fıkrasında birtakım şekil ve şartlar öngörülmüştür. 2. fıkra da sınırlı biçimde öngörülen bu haller haricinde ise hiç kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılamayacağı hükme bağlanmıştır. Belirtilen hallerden biri de toplum için tehlike teşkil eden uyuşturucu madde veya alkol tutkunu bir kişinin bir müessesede tedavisi, eğitimi veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirlerdir. Bu tedbirlerin yerine getirilmesi, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına istisna teşkil eden hallerden sayılmaktadır. Yani bu kişiler için öngörülen tedbirler, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma sebebi sayılmamaktadır.

"*Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler*" başlıklı üçüncü bölümünde ise yine bu bölümde yer alan 58. maddenin 2. fıkrası uyarınca devlete bir yükümlülük getirilmiştir. Bu hükümde, devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar

ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır denilmekle de otoritelere pozitif yükümlülük getirildiğini görüyoruz.

1.1.7.3.2. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 17 Aralık 2004 tarihli ve 25673 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.⁶⁸ 5271 sayılı kanunun “*Adli Kontrol*” başlıklı üçüncü bölümünde yer alan 109. maddesinin 3. fıkrasının “e” bendinde özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya uçucu maddelerle alkol bağımlılığında arınmak amacıyla, hastaneye yatmak dahil, tedavi tedbirlerine tabi olmak ve bunları kabul etmek, adli kontrole ilişkin şüphelinin tabi tutulabileceği yükümlülüklerden biri olarak öngörülmüştür. 5271 sayılı Kanununun 100. maddesinde belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, üst sınırı üç yıl veya daha az hapis cezasını gerektiren suçlarla ilgili yürütülen soruşturmalarda şüpheli, tutuklama yerine 109. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen adli kontrole ilişkin yükümlülüklerden bir veya birden fazlasına tabi tutulabilmektedir.

1.1.7.3.3. 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun

24 Haziran 1933 tarihinde yürürlüğe giren 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun’un⁶⁹ 1. maddesinde bazı uyuşturucu maddeleri sınırlı şekilde olmayarak öngörmüştür. Bu maddede sayılan uyuşturucu maddeler dışında, yapılan bilimsel incelemeler sonucunda zararlı olduğu ve bağımlılık etkisi olduğu anlaşılan maddeler Bakanlar Kurulu kararı ile 2313 sayılı Kanununun 19. maddesinde öngörülmüştür. Söz konusu 2313 sayılı kanun, uyuşturucu maddeyi tanımlamamış, maddelerin doğal veya sentetik olup olmadığına bakmaksızın bu psikotrop maddeleri uyuşturucu madde kapsamına almıştır.⁷⁰

---

⁶⁸ 5271 sayılı Kanun, 17 Aralık 2004 tarihli 25673 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanun metni ve Resmi Gazete için bakınız: 20 Mart 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/12/20041217.htm> &main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/12/20041217.htm>.

⁶⁹ 12 Haziran 1933 kabul tarihli 2313 sayılı Kanun, 24 Haziran 1933 tarihli 2435 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Resmi Gazete ve sözleşme metni için bakınız: 20 Mart 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2435.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2435.pdf>>.

⁷⁰ Yokuş Sevük 29.

1.1.7.3.4. 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun

19 Haziran 1986 tarihli ve 19139 sayılı Resmi Gazete yürürlüğe giren 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun'un⁷¹ 1. maddesinde afyon ve uyuşturucu maddelerle ilgili genel esaslara yer verilerek uyuşturucu maddeler sayılmıştır. Sağlık Bakanlığı'nca kullanılması zararlı ve bağımlılık yaptığı tespit edilecek diğer doğal ve sentetik maddelerin de bu Bakanlığın teklifi üzerine ve Bakanlar Kurulu kararı ile 3298 sayılı Kanun kapsamına alınabileceği öngörülmüş ve sınırlı bir düzenlemeden kaçınılmıştır.⁷²

08 Şubat 2008 tarihli ve 26781 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5728 sayılı Kanun'un 457. maddesi ile birlikte 3298 sayılı Kanununun 4. maddesi değişikliğe uğramıştır. 4. maddede ham afyon, hazırlanmış afyon, tıbbi afyon ve bunların kullanıma hazır hale getirilmiş olanlarının Türk Ceza Kanunu uygulamasında uyuşturucu maddeler kapsamında olacağı öngörülmüş ve izinsiz üretim ile ilgili düzenlemelere yer verilmiştir.

3298 sayılı Kanun'da uyuşturucu maddelerin alımı, satımı, imali, ithali, ihracı ve üretimi fiilleriyle ilgili düzenlemelere yer verilmiş olup, yalnızca 1. maddenin son fıkrasında kullanılması zararlı olduğu ve toxicomanie (tutkunluk) yaptığı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nca tespit edilen tabii ve sentetik maddelerin yine bu bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile bu Kanun kapsamına alınabileceği düzenlemesine yer verilmiştir.

Bu çalışmanın konusu uyuşturucu madde kullanımına dönük suç ve ceza siyaseti olduğundan yukarıda adı anılan Kanunlara ilişkin bilgi aktarımı bu kadarı ile sınırlı tutulacaktır.

---

⁷¹ 3 Haziran 1986 kabul tarihli 3298 sayılı Kanun, 19 Haziran 1986 tarihli 19139 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Resmi Gazete ve sözleşme metni için bakınız: 22 Mart 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19139.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19139.pdf>>.

⁷² Yokuş Sevük 29. Sevük'ün çalışmasında 03/06/1986 kabul tarihli 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun'un, 19/06/1988 tarihli ve 19139 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdiği bilgisi verilmiş ise de bu bilgi hatalıdır. 3298 sayılı Kanun, 19/06/1986 tarihli ve 19139 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Keza 19/06/1988 tarihli Resmi Gazete, 19847 sayılıdır. Bakınız: 23 Mart 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19847.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19847.pdf>>.

1.2. Ceza Siyaseti

1.2.1. Ceza Siyaseti Kavramı

Bazı suç siyaseti uzmanları ve kriminologlar, çeşitli cezaların etkinliklerini tespit etmek açısından ceza siyaseti teorileri geliştirmeye çalışmışlardır. Bunlardan Daniel Glaser tarafından düzenlenmiş olan etkin bir ceza siyaseti teorisine göre, suçluları hükümlendirme ve ceza kuruluşlarındaki etkinlik, ancak suç oranını azalttığı ve masrafları asgari sınıra indirdiği takdirde elde edilmiş olur.⁷³

Glaser, hapis cezalarında etkinliğin, altı ilkeye uyulduğunda azamî miktarda olacağı görüşündedir. Bu altı ilke şu şekildedir; Ekonomi ilkesi, yetkisiz kılma (incapacitation) ilkesi, suça sevketmeme (noncriminalization) ilkesi, suç işleme imkanını (Thecrime – Spree) kırma ilkesi, aykırıların birleşmesi (TheDifferentialAssociation) ilkesi, yeniden eğitime ilkesi.⁷⁴

Ekonomi ilkesi, hapis cezalarının asgari düzeye indirilmesini ve onun yerine daha ucuz olan seçeneklerin arttırılması şeklindedir. Örneğin hapis cezasını asgarî, para cezasını azamî sınıra çıkarmak bu çözümlerden biridir.

Yetkisiz kılma ilkesine göre uzun süreli hapis cezaları ancak suçlarını tekrarlayan ve böylelikle toplumda meydana gelecek olan zararın, o kişileri hapsetmek için yapılacak olan masraflardan daha fazla olması durumundaki suçlar açısından mümkün olmalıdır. Glaser'e göre bu suçlar önceden tanınabilir. Bu kıstaslar şu şekildedir:⁷⁵

- *Erken yaşlarda ciddi suçlar işleyenler*
- *Erken yaşlarda bağımlılık oluşturacak uyuşturucu madde kullanmaları*
- *Küçük yaşlarda ıslah kurumlarına kapatılmaları*

---

⁷³ Dönmezer 30.

⁷⁴ Dönmezer 30, 31, 32.

⁷⁵ Dönmezer 30.

- *Aynı tipteki suçlardan dolayı birçok defa ciddi mahkûmiyetlere uğramış olmaları*
- *Uyuşturucu ve alkol kullanmaları*
- *Meşru işlerde ve okullarında başarısız olmaları*

Suçta sevketmeme ilkesi ise etkin bir ceza siyasetinin suçluyu cezaevine sokup diğer suçlular ile bir arada bulundurmaktansa, toplum içinde cezalandırmaktan geçtiğini ifade etmektedir. Bu durumda kişiye yardım sağlamak ve gerçek hayatın içinde kontrol altında tutmak tercih edilmelidir. Çünkü cezaevleri suça yönlendirici bir niteliğe sahiptir. Hapis cezası kişiyi normal toplumdan ayırmakta ve onun diğer suçlular ile bağımlı yoğunlaştırmaktadır.

Suç işleme imkânını kırma ilkesi, suç işleyen kişileri hapis cezası veya başka suretle içinde buldukları ortamdaki ayırmayı ifade eder.

Aykırılıkların birleşmesi ilkesi, hapis cezasının suça yönlendirici etkisini, suçluların diğer suçlular üzerindeki etkisini ve erkini asgariye indirerek suçlu olmayanların etkisini azamî düzeye çıkararak yok etmeye veya azaltmaya çalışır. Bu ilke üç metoda başvurularak harekete geçirilir. Bu metodlar; mahkûmlar için küçük çaplı kurumlar veya ikamet yerleri tesis etmek, cezaevi idarecileri ile mahkûmlar arasında merasimsiz ilişkiler ve işbirliği geliştirmek ve son olarak, kurum dışından suç işlememiş kişilerin suçlular ile ziyaretini azamî düzeye çıkarmak ve mahkûmun tahliyesi yaklaştıkça ona izinler vermek ve gerekirse onu, rejimi daha yumuşak olan kurumlara naklini sağlamak.

Yeniden eğitime ilkesi ise, mahkûmların iş tecrübesi kazanmalarını sağlamak veya sanat eğitimi vermek şeklindedir. Tahliyeden sonra da iş imkânları sağlanması konusu üzerinde de ayrıca durulmalıdır.⁷⁶ Ancak tüm bunlar elbette ki ülkeden ülkeye, o toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel şartlarına göre değişim göstermektedir.

---

⁷⁶ Dönmezer 30, 31, 32.

1.2.2. Dar Anlamda Ceza Siyaseti

Uyuşturucu madde kullanan kişinin durumu hakkında dar anlamda ceza siyaseti açısından birtakım hususlar vardır. Uyuşturucu madde kullanan kişi suçlu olarak mı yoksa hasta bir insan olarak mı kabul edilmelidir? İç hukukumuzdaki düzenlemeler, seçilen siyasete yönelik olarak cezanın ağırlığı ve mevcut sistemin korunması ve devamı açısından uygun mudur?⁷⁷

Uyuşturucu madde kullanımına yönelik yapılan düzenlemeler, bireylerin ve dolayısıyla toplumun sağlığının korunması temelinden hareket etmektedir. Bu nedenle yapılan düzenlemeler, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını sınırlama, elde edilmelerini zorlaştırma ve esas olarak önleme amacı doğrultusundadır. Ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını uyuşturucu madde ticareti, fuhuş, hırsızlık, yağma, terör ve daha birçok çeşitli suça kaynak oluşturması açısından da son derece önemli, suçtan ziyade bireysel ve toplumsal bir problemdir. Ancak diğer taraftan bireysel ve sosyolojik bir problem teşkil madde kullanımı, suç olmaktan çıkarılması halinde de kullanıcı bireyleri birtakım yasadışı fiillere yöneltebilir ve toplumu daha da tehlikeli bir duruma sokabilir. Kişiyi içinde bulunduğu sosyolojik ortamın doğasına karşı bir uyumsuzluk haline ve bundan kaynaklı olarak da tepkisel bir tavra yönlendirebilir.

İç hukukumuzda, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının suç olarak kabulü ile birlikte bu kişilerin tedavi ve terapiye muhtaç birer birey olarak tanımlanması görüşü geri plana atılmıştır. 6545 sayılı Kanun ile birlikte yapılan değişiklikten evvel de tedaviye yönelik yapılan düzenlemeler ihtiyarî olup zorunlu değildir. Çünkü kanun koyucu 5237 sayılı TCK'da kişinin, hakkında verilmiş olan denetimli serbestlik süresi içerisinde gerekli görüldüğü takdirde tedaviye de tabi tutulabileceğini öngörerek bu kararı otoritenin takdirine bırakmıştır. Diğer taraftan kişinin, tedavinin gereklerinden kaçınması halinde, öngörülen tedavi zorunlu olmadığından, hakkında kamu davası açılmasına karar verilmekte idi. Böylelikle de kişinin cezalandırılması yoluna gidilmekte ve bağımlılığı tedavi edilememektedir. Bu anlamda da mevcut sistemin dar anlamda ceza hukuku açısından yetersiz kaldığından söz etmemiz mümkündür.

---

⁷⁷ Bayraktar 61.

1.2.3. Geniş Anlamda Ceza Siyaseti

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeye ilişkin suçlar ile mücadelede, ceza hukuku yalnız başına etkili çözüm bulma konusunda yeterli değildir. Bu suçlarla mücadele, hukuk, tıp, sosyoloji, psikoloji, kimya gibi alanların beraber hareketini zorunlu kılan bir mücadeleyi yani geniş anlamda bir ceza siyasetini gerekli kılmaktadır. Bu açıdan ancak idari, tıbbi, kitle haberleşmesi (basının uyarıcı fonksiyonu), eğitim gibi sektörlerde tedbirlerin artırılması ile bu tür suçluluk önlenilecektir.⁷⁸

İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi'nin 2003 yılında tamamladığı “*Bir Toplum Destekli Polislik Hizmeti Modeli, Suçla Mücadele Stratejisi Araştırma Projesi*”⁷⁹nde suçla etkin mücadelenin yalnızca iç güvenlik birimlerinin sorumluluğu olarak görüldüğü belirtilmiş ve aslında mevcut suçla mücadele sistemimizde suçun sebeplerinin ayrıntılı şekilde değerlendirilmediği ifade edilmiştir. Suç ortaya çıktıktan sonra yapılan müdahalenin de genellikle suçluların yakalanması, adalete teslimi ve cezalandırılması odaklı olduğu belirtilmiştir.⁸⁰ Raporda ayrıca günümüzde “*suçun önlenmesi*” kavramından anlaşılanın caydırmak değil; daha suç işlenmeden evvel riskin tanınması ve sebeplerinin tespit edilerek işleme fırsatının azaltılması ya da ortadan kaldırılması olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ceza adaleti mekanizmasının temel bileşenlerinden biri de polistir. Raporda, insan hakları ve demokrasi konusundaki kaygıların giderilmesine yönelik olarak, suç işlenmeden önceki aşamayı ifade eden “*proaktif polislik*” kavramı, suçtan sonra polisin olaya müdahalesi ve olayın aydınlatılmasını ifade eden “*reaktif polislik*” kavramına yeğ tutularak kullanılmıştır. Bu nedenle suçun önlenmesi konusunda polisin yanında ıslah, eğitim, iş bulma, sosyal hizmetler, ailevi hizmetler, sağlık, konut edindirme gibi hususlarda da bir takım kurum ve kuruluşların çaba göstermesi gerektiği belirtilmiştir.⁸¹

---

⁷⁸ Bayraktar 64.

⁷⁹ Bir Toplum Destekli Polislik Hizmeti Modeli, Suçla Mücadele Stratejisi Araştırma Projesi, İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi, 7 Temmuz 2014 <http://www.arem.gov.tr/ortak_icerik/arem/Projeler/Arastirma_raporlari/toplum_destekli_polis/toplum_destekli_polis.pdf>.

⁸⁰ Bir Toplum Destekli Polislik Hizmeti Modeli, Suçla Mücadele Stratejisi Araştırma Projesi, 3.

⁸¹ Rahşan Balamir BEKTAŞ, “Türkiye’de Suç Politikalarının Epistemolojik-Hukuki Temeli Üzerine Bir Araştırma,” VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Ekim 2009, “Toplumsal Dönüşümler ve Sosyolojik Yaklaşımlar”, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın. Sayfa 711.

1.2.4. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçunda İnfaz Usulü

5237 sayılı TCK'nın 45. maddesinde suç karşılığında uygulanan yaptırımlar hapis ve adli para cezaları olarak öngörölmüştür. Ayrıca cezalandırma politikası olarak ceza mevzuatında güvenlik tedbirleri de öngörölen modern infaz usulleri arasındadır. Kanun koyucu hapis cezası vermeden evvel alternatif infaz ve ıslah sistemini tercih etmiş ve suçluyu yalnızca cezalandırmak yerine onu topluma yeniden kazandırma politikasını tercih eden uygulamaları olumlulamaya başlamıştır.⁸² Ancak 6545 sayılı Kanun ile getirilen yeni düzenlemede uyuşturucu madde kullanıcısı olan kişinin topluma yeniden kazandırılması gibi bir kaygının artık olmadığını görebiliyoruz.

Doğru infaz usulünün tespiti, suçta dair kararın infaz edilmesi neticesinde gerçekleşmesi amaçlanan cezanın etki ve caydırıcılığında, ayrıca topluma yeniden kazandırma noktasında oldukça önemlidir. Uyuşturucu madde kullanımı sosyolojik temelli bir problem; bununla birlikte bir suçtur. Fakat infaz, suçun arka planındaki problemi ortadan kaldırmayı hedef almamakla birlikte, teknik açıdan problemin suçta dönüştüğü noktada icra olunan bir caydırıcılık aracıdır.

5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinin 2. fıkrasının bir önceki halinde, "*Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçu*" düzenlenmiş ve bu suçtan dolayı açılan bir davada mahkemenin hüküm vermeden evvel, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine karar verbileceğı hükme bağlanmıştı. Hakkında tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişi, tedbirin gereklerine uygun davranmakla yükümlüydü ve kişiye bu süreçte rehberlik edecek bir uzman görevlendirileceğı düzenlenmişti. Bu uzmanın da, güvenlik tedbirinin uygulanma süresince, kişiyi madde kullanımının etki ve sonuçları hakkında yol göstereceğı, kişinin davranışları ve gelişimi hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime vereceğı belirtilmişti.⁸³ Tedavi süresince devam eden denetimli

---

⁸² Bektaş 712.

⁸³ Yargıtay 10. Ceza Dairesi'nin 2005/8822 E. ve 2005/12711 sayılı kararına göre; TCK'nın 191. maddesinin 3. fıkrasının uygulanması sırasında; "sanığa 5237 sayılı TCK'nın 191/3. maddesi gereğince Malatya Devlet Hastanesi Psikiyatr Uzmanlığının rehber olarak atanmasına, sanığın gelişimi ve davranışları hakkında rehberden

serbestlik tedbirine, tedavinin sona erdiği tarihten itibaren bir yıl süreyle devam olunacağı, bu sürenin uzatılmasına karar verilebileceği ancak bu sürenin de üç yıldan fazla olamayacağı belirtilmişti. Bu durumda da tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranan kişi hakkında açılmış olan davanın düşmesine karar verileceği öngörülmüş ve aksi durumda ise davaya devam olunarak hüküm verileceği düzenlenmişti.⁸⁴

İnfaz ve denetimli serbestlik işlemleri hakkında 2011 tarihinde HSYK tarafından düzenlenen 6 No'lu Genelgede de uygulamada sorun oluşturan kimi konular hakkında açıklamalara yer verilmiş ve bunlara yönelik uyulması gereken kurallar belirlenmiştir. Genelgenin "H" bendinde ise uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında öngörülen tedavi ve denetimli serbestlik kararları hakkında bir takım açıklamalara yer verilmiştir. Genelgede ayrıca Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 26/5/2008 tarihli ve 2006/10821 Esas - 2008/8459 karar sayılı ilamından söz edilmiştir. İlama göre, yüklenen suça özgü özel bir erteleme hükmü olan 191. maddenin 2. fıkrasında öngörülen tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin, aynı maddenin 3. fıkrasına ve buna paralel olarak düzenlenen 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "*Denetimli serbestlik ve yardım merkezleri*

üçer aylık sürelerle rapor alınmasına" şeklinde karar verilerek infazın kısıtlanmasına sebep olmuş ve yasaya aykırı olduğundan bozmayı gerektirmiştir.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi'nin 2006/3596 E. ve 2006/9809 sayılı kararına göre ise; kullanmak için uyuşturucu madde bulduran sanık hakkında, ceza yaptırımına ek olarak denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına karar verilmesiyle yetinilmesi gerektiği gözetilmeden ve Devlet hastanelerinin denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması yönünden herhangi bir yetki veya sorumlulukları bulunmadığı halde 20.07.2005 tarihli Resmi Gazete de yayınlanarak yürürlüğe giren 5402 sayılı "Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanununa" aykırı olarak infazı kısıtlayacak biçimde "5237 sayılı TCK'nın 191. maddenin 2. fıkrası gereğince sanığın halen ikamet etmekte olduğu yerdeki Devlet Hastanesinde şayet burada tam teşekküllü hastane yoksa bu yere en yakın devlet hastanesinde denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulmasına" karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.

⁸⁴Yargıtay 10. Ceza Dairesi'nin 2010/1160 E. ve 2011/1408 sayılı kararına göre; yerel mahkemece sanıklar hakkında 10'ar ay hapis cezasına, ayrıca tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına hükmolunduğu, 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinin yedinci fıkrasına göre sanıkların tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine uyması durumunda hapis cezalarının infaz edilmiş sayılacağı ve bu durumun "özel bir erteleme" niteliğinde olduğu, TCK'nın 53. maddesinin dördüncü fıkrasında kısa süreli hapis cezası ertelenmiş olan kişiler hakkında aynı maddenin birinci fıkrasının uygulanmayacağına öngörüldüğü gözetilmeden sanıklar hakkında TCK'nın 53. maddesinin birinci fıkrasının uygulanması bozmayı gerektirmiştir.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi'nin 2009/19289 E. ve 2012/6012 sayılı kararında ise; hükmün infazı aşamasında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranılmaması nedeniyle, hükmolunan cezanın infazına ilişkin kararlar 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un 98. maddesi uyarınca verilen bir karar niteliğinde olup, bu kararlara karşı itiraz yolunun açık olduğu beyan edilmiştir.

ile koruma kurullarını” düzenleyen 104. maddesi yollamasıyla 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri İle Koruma Kurulları Kanunu’nun 27. maddesi uyarınca hazırlanan Yönetmelik hükümlerine göre yerine getirilmesi gerekmekte olup; söz konusu düzenlemelerde denetimli serbestlik tedbirinin yerine getirilme usulü açık şekilde düzenlenmiş olduğundan hâkime bu konuda bir takdir hakkı tanınmadığı ifade edilmiştir.⁸⁵

6545 sayılı Kanun ile getirilen yeni düzenlemede ise, 5237 sayılı TCK’nın 191. maddesinin başlığı “*Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak suçu*” iken, “*Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmamak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak*” şeklinde değişikliğe uğramıştır. Kanun değişikliği ile birlikte öngörülen infaz usulü de değişikliğe uğramıştır. Buna göre artık hakkında tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişi için öngörülen ve yukarıdaki genelde de ifade edildiği gibi zorunlu olan, kişiye bu süreçte rehberlik edecek bir uzman görevlendirilmesi ile ilgili düzenleme hükümden kaldırılmıştır. En fazla üç yıl süresince uzatılabileceği öngörülen denetimli serbestlik kurumu için öngörülen süre, yeni yasa değişikliği ile en fazla 2 yıl (1+1) olarak hüküm altına alınmıştır. Hapis cezasında da artırıma gidilerek bir yıldan iki yıla kadar olan hapis cezası, iki yıldan beş yıla kadar çıkarılmıştır.

Maddenin 2. fıkrasında kişi hakkında 191. madde kapsamında başlatılan soruşturmada, 5271 sayılı CMK’nın kamu davasını açmada takdir yetkisini düzenleyen 171. maddesindeki şartlar aranmaksızın şüpheli hakkında beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verileceği hükme bağlanmıştır. Maddenin 3. fıkrasına göre bu süre içerisinde kişi asgari bir yıl süre için denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulur. Bu süre de Cumhuriyet savcısının kararı ile üçer aylık sürelerle en fazla bir yıl daha uzatılabilir. Ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcısı olan kişi için de tedaviye tabi tutulma kararı verilebilir. Kanun koyucu burada amir bir ifade yerine ihtiyari bir ifade kullanmıştır. Yükümlülüklerini yerine

---

⁸⁵Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’nun B.03.1.HSK.0.70.12.04-010.06.02-141-2011 18/10/2011 sayılı ve “İnfaz ve Denetimli Serbestlik İşlemleri” konulu 6 Numaralı Genelgesi için bakınız: 7 Temmuz 2014 <http://www.infazhukuku.org/index.php?option=com_content&view=article&id=139:nfaz-ve-denetimli-serbestlik-lemeleri-hsyk-genelge-6&catid=49:ceza-ve-nfaz-mevzuat>.

getirmeyen kişi için de 4. fıkra hükmünde kamu davasının açılmasına karar verileceği düzenlenmiştir.

Aşağıda 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesi, 6545 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce ve sonra olan halleri ile değerlendirilecektir. Bununla birlikte tedavi ve denetimli serbestlik kurumu, hükümden önce ve hükümden sonra şeklinde işlenecektir.

1.2.4.1. Hükümden Önce Uygulanan Tedavi Ve Denetimli Serbestlik Tedbiri

6545 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce, 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinin 2. fıkrası, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine; kullanmamakla birlikte kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında da yalnızca denetimli serbestlik tedbirine karar verilebileceği şeklinde düzenlenmişti. Bu karar da durma kararının hukuki sonuçlarını doğurmakta idi.

191. maddenin eski hali ile 5. fıkrasında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranılması halinde açılmış olan davanın düşeceği; aksi halde ise açılmış olan davaya devam olunarak hüküm verileceği öngörülmüştü. “*Hükümden önce*” ifadesinden, failin eylemine ilişkin bir kanaat sahibi olmakla birlikte bu konuda cezalandırma hükmü kurulmadan önceki evreyi anlamak gerekir.⁸⁶

TCK'nın 191. hükmü uyarınca sadece bağımlılar değil, bağımlılık düzeyine ulaşmayan uyuşturucu madde kullanım alışkanlıkları da tedavinin konusunu oluşturmaktadır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddeyi ilk kez kullanmakla birçok kez kullanmak arasında bir ayrım yapılmamıştır. İlk defa kullananlar bakımından da tedavi tedbiri uygulanabilecektir. Her ne kadar Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok'un “*Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*” adlı eserlerinde ilk defa uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmış olan kişide, tedavi

⁸⁶ Asiye Selcen Ataç, Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku (Das Strafrecht im deutsch-türkischen Rechtsvergleich), Prof. Dr. Köksal Bayraktar'a Armağan, “Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarında Uygulanan Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbiri” (İstanbul, 2010) 1040.

edilmesini gerektirecek bir durumun olmadığı yönünde görüş beyan edilse de bu görüşe katılmamaktayım. Çünkü bir kişiyi uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımına sevk eden etkenler çoğu zaman içerisinde bulunduğu psiko-sosyal ortam ve durumlardır. Kişi bir defa uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmış ise, kendisinde mevcut bir psikolojik veya sosyolojik eğilim vardır ve bu kişiler kaç sefer kullanıldığına bakılmaksızın artık birer bağımlı olarak kabul edilmelidirler. Keza kişinin mevcut eğiliminden kaynaklı olarak tekrar uyuşturucu maddeye meylenmesi kuvvetle muhtemeldir. Bu nedenle kişinin bağımlılık derecesine bakılmaksızın önleme tedbirlerine ve tedavi yoluna gidilmelidir. Bilindiği üzere tedavi süreci de kişinin vücudundaki fizyolojik etkileri kaldırmak olduğu kadar, madde kullanımı ile doğrudan ilgisi olan psikolojik yani ruhsal durumun da tedavisini içermektedir.⁸⁷

6545 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra, tedavi ve denetimli serbestlik kurumu ile ilgili olarak yukarıda ifade edilen düzenlemelere yer verilmemekle birlikte uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında da daha sert düzenlemeler getirilmiştir.

Yeni düzenleme ile 191. maddenin 3. fıkrasında *“Hakkında denetimli serbestlik tedbiri verilen kişi, gerek görülmesi halinde denetimli serbestlik süresi içinde tedaviye tabi tutulabilir.”* denilmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında zorunlu tedavi yerine *“takdiri”* tedavi düzenlemesi yapılmış ve *“gerekli görülmesi halinde”* denilerek kapalı ve soyut bir ifade kullanılmıştır. Eski düzenlemede tedavi süresince devam olunan denetimli serbestlik tedbirine tedavi sona erdikten bir yıl süreyle daha devam olunacağı öngörülmüşken yeni düzenlemede denetimli serbestlik en fazla bir yıl daha yani toplamda iki yıl olacak şekilde uzatılacaktır. Bunun yanında yukarıda da ifade ettiğim gibi tedavi ve denetimli serbestlik süresince görevlendirilmesi zorunlu olan uzman yardımına da artık gerek görülmemiştir.

Tüm bu değişikliklerden artık uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcısı olan kişilere yönelik olarak hedeflenen topluma yeniden kazandırma, bireysel ve toplumsal sağlığın

---

⁸⁷ Ataç 1041. Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku. (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009) 599.

korunması ve daha da önemlisi sair bağlantılı suçlara da temel teşkil eden mezkur suçun önlenabilirliği için gerekli tedavi yolu gereksiz görülmüş ve tüm bu problemlerin önlenmesi için çözüm isabetli olmayan bir şekilde “*cezalandırmanın arttırılmasında*” bulunmuştur.

1.2.4.2. Hükümden Sonra Uygulanan Tedavi Ve Denetimli Serbestlik Tedbiri

Daha önceki konularda da ifade edildiği üzere 6545 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden evvel, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, 5237 sayılı TCK’nın 191. maddesinde öngörülen “*Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak*” suçundan dolayı cezaya hükmedilirken, 6545 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesi ile birlikte artık bu kişiler hakkında “*Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak*” suçundan cezaya hükmedilecektir.

TCK’nın 191. maddesinin değişiklikten önceki ve sonraki hallerinin her ikisinde de cezanın ertelenerek, erteleme süresi zarfında kişinin tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulacağı öngörülmüştür. Ancak bu kişiler hakkında daha önce tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmemiş olması gerekmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında öngörülen bir tedavi süresi yoktur. Hükümün önceki halinde yalnızca kullanıcı kişiler için tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine karar verileceği ve tedavi süresince devam olunan denetimli serbestlik süresinin de yine tedavi sona erdikten bir yıl süre ile devam olunacağı hükme bağlanmıştı. Ancak bu durumda da sürenin üç yılı geçemeyeceği öngörülmüştü.

Maddenin yeni düzenlenen hali ile birlikte 2. fıkrasında, beş yıl süre ile kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verileceği öngörülmüş ve erteleme süresi zarfında asgari bir yıl süre ile denetimli serbestlik tedbiri uygulanacağı ve tedavinin gerekli görülmesi halinde ise bu süre içinde kişinin tedaviye de tabi tutulabileceği düzenlenmiştir. Maddenin önceki halinde, tedaviye ve denetimli serbestlik süresinin getirdiği yükümlülüklerle uygun davranmayan kişiler hakkında erteleme kararı verilen davaya devam olunarak hüküm verileceği ve derhal infaz edileceği belirtilirken, yeni düzenleme ile birlikte 4. fıkrada

yükümlülüklere uygun davranmayan, tekrar kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden, bulunduran ve kullanan kişi hakkında “*kamu davası açılacağı*” ifadesine yer verilmiştir.

Ceza verildikten sonra ertelenerek denetimli serbestlik tedbirine ve tedaviye hükmedilmişse ve bu tedbirin gereklerine uygun davranılmışsa eski düzenlemede kişi hakkında açılmış olan davanın düşmesine karar verileceği ve cezanın infaz edilmiş sayılacağı ifade edilmiştir. Maddenin yeni düzenlenen şekli ile birlikte 7. fıkarda ise, yükümlülüklere uygun davranan kişi hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararının verileceği ifade edilmiştir. Bununla birlikte 9. fıkrasında da kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin olarak 5271 sayılı CMK’nın 231. maddesine atıfta bulunulmuştur. CMK’nın 231. maddesinin 10. fıkrasına göre denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemeyen ve yükümlülüklere uygun davranan kişi hakkında, açıklanması geri bırakılan hükmün ortadan kaldırılarak davanın düşmesine karar verileceği düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere maddenin her iki düzenlemesinde de kendisine yüklenen yükümlülüklere uygun davranan kişi hakkında davanın düşmesi kararı verileceği hükme bağlanmıştır.

191. maddenin bir önceki halinin üçüncü fıkrasına göre, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında uygulanacak olan denetimli serbestlik tedbirinde, kişiye rehberlik edecek bir uzman görevlendirilirken yeni kanun değişikliği ile bu düzenleme kaldırılmıştır. Önceki konularda bu konu ile ilgili açıklamalara yer verildiğinden bu başlık altında yer verilmeyecektir.

Ertelemede, genel hüküm olan TCK’nın 51. maddesi değil, özel hüküm olan 191. maddesi uygulanmaktadır. Bu nedenle 191. maddenin önceki halinde 6. fıkrasında yer alan, özel hükme aykırı olarak düzenlenen ve genel erteleme hükmü olan 51. maddenin 6. hükmü uyarınca denetim süresinin “*herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya uzman kişi görevlendirilmeden geçirilmesi*” yönünde verilen kararlar kanuna aykırı kabul edilirdi.⁸⁸ Keza tedavi ve denetimli serbestlik süresi içerisinde bir uzmanın görevlendirilmesi de kanunun amir

---

⁸⁸ Ataç 1041.

hükümdü. Ancak maddenin yeni hali ile birlikte bir uzmanın görevlendirilmesine dair düzenlemelere zaten yer verilmediği için uygulamada bir çatışma yaşanmayacaktır. Ancak her halükarda erteleme hakkında TCK'nın genel hüküm teşkil eden 51. maddesine göre verilen hükümler kanuna aykırı olacaktır.

TCK'nın 191. maddesi gereğince, tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri veya sadece denetimli serbestlik tedbirine karar verilirse madde kullanım listesi hazırlanır. Madde kullanım listesi⁸⁹, DSYMKKY⁹⁰'nin 94. maddesinde düzenlenmiştir.

DSYMKKY'nin 36. maddesinde sanık veya hükümlünün hazırlanan denetim planına uymamakta ısrar etmesi durumunda kaydın kapatılacağı ve mahkemeye iletilmek sureti ile Cumhuriyet Başsavcılığına iletileceği düzenlenmiştir.

---

⁸⁹Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği' nin 94. maddesi:

(1) Madde kullanım listesi; hakkında 5237 sayılı Kanununun 191 inci maddesi gereğince tedaviye ve denetimli serbestlik tedbiri veya sadece denetimli serbestlik tedbiri kararı verilmiş olan sanık veya hükümlüler ile psiko-sosyal yardım veya rehberlik hizmeti verilen şüpheli, sanık veya hükümlülerden madde kullanımını olanların değerlendirilmesi aşamasında temel bilgi toplamayı amaçlayan belgedir.

(2) Bu liste, denetim görevlileri tarafından hazırlanır.

(3) Madde kullanım listesi, madde kullanım düzeyinin çok yönlü değerlendirilmesini sağlayan bir liste olup; şüpheli, sanık veya hükümlünün madde kullanımına bakış açısını, bu durumu bir sorun olarak görüp görmediğini, suç işleme davranışı üzerindeki etkisini, madde kullanımında aile, sosyal çevre ve kişilik özelliklerinin etkisi olup olmadığını belirlemeye yönelik konuları ayrıca şüpheli, sanık veya hükümlü ile yürütülecek çalışmaya motivasyon artırıcı bir biçimde yaklaşmayı sağlayacak bilgileri içerir.

(4) 5237 sayılı Kanununun 191 inci maddesi gereğince, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbiri veya sadece denetimli serbestlik tedbiri kararı verilmesi halinde, madde kullanım listesinin hazırlanmasından sonra sanık veya hükümlü hakkında denetim planı hazırlanır.

(5) Madde kullanım listesi kişisel bilgiler içerdiğinden bu listenin saklanması özel hayatın gizliliğine dikkat edilir. Bu liste, ilgilinin dosyasında saklanır.

(6) Madde kullanım listesi; denetim planı ve denetim raporunun hazırlanması öncesinde şube müdürlüğü veya büroda denetim görevlisi bulunmaması halinde, kamu kurum ve kuruluşlarındaki psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog ve öğretmen ile psikolojik danışman, çocuk gelişimcisi, pedagoğ veya özel eğitim uzmanı tarafından değerlendirme formu ile birlikte hazırlanır.

⁹⁰ Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği, 26497 sayılı ve 18 Nisan 2007 tarihli Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin tam metni için bakınız: 10 Temmuz 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/04/20070418.htm> &main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/04/20070418.htm>.

Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği ise son değişiklikler ile birlikte 28578 sayılı ve 5 Mart 2013 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin son hâli için bakınız: 10 Temmuz 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130305-7.htm>>.

6545 sayılı Kanun'un 85. maddesi ile birlikte 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'a geçici 7. madde eklenmiştir. Buna göre 6545 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarih itibari ile TCK'nın 191. maddesinde öngörülen suç bakımından yapılan kovuşturmada tedaviye ve/veya denetimli serbestlik tedbirine karar verilen ve halen bu uygulama içerisinde olan kişi hakkında bu uygulama devam olunacaktır. Yürütülen kovuşturmada daha önce hakkında tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri kararı verilmemiş ise kişi hakkında hükmün açıklanmasının geri verilmesi kararı verilecektir. Tedavi ve/veya denetimli serbestlik kararı verilmiş olmakla birlikte kişi bu yükümlülükleri uymamışsa bu durumda da kişinin yargılamasına devam olunacağı hükmüne bağlanmıştır.

Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, maddi durumu olmayan ve hakkında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişiler ile ilgili olarak 2006/49, 2009/82 ve 2013/2 sayılı olmak üzere 3 genelge çıkarmıştır. Bu genelgelerden 2013/2 sayılı genelgede, adli olaya taraf kişiler hakkında tedavi ne denetimli serbestlik tedbirine hükmedilenler ile tutuklu ve hükümlü tedavi giderlerinin Sağlık Bakanlığı tarafından karşılanacağı belirtilmiştir.⁹¹

1.2.5. Uyuşturucu Madde Kullanma Suçunda Türk Ceza Kanunu'ndaki Mevcut Ceza Siyaseti Anlayışı

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK ile uyuşturucu madde kullanan veya kullanmamakla birlikte bulunduran kişilere karşı izlenen ceza politikası değişmiştir. YTCK ile getirilen düzenleme, 765 sayılı TCK'daki düzenlemeden farklı olarak, söz konusu suçun işlenmesi durumunda yalnızca ceza değil, tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanabileceğini öngörerek bir rehabilitasyon uygulaması getirmiştir. Söz konusu düzenleme ile güdülen asıl amaç, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananları tedaviye

---

⁹¹ Sağlık Bakanlığı'nın 2009/82 sayılı Genelgesi için bakınız: 12 Aralık 2014, <<http://www.saglik.gov.tr/TR/belge/1-9769/denetimli-serbestlik-tedbirleri-uygulanan-kisilerin-ted-.html>>.

Sağlık Bakanlığı'nın 2006/49 sayılı Genelgesi için bakınız: <<http://www.tkhk.gov.tr/Dosyalar/5f7abe5d24a7417a8aa6fae7fa2b4ee8.pdf>>.

Sağlık Bakanlığı'nın 2013/2 sayılı Genelgesi için bakınız: <<http://www.saglik.gov.tr/TR/dosya/1-88775/h/2013-2-sayili-adli-vaka-tutuklu-genelge.pdf>>.

yönlendirmektir. Bu şekilde ceza tehdidi yalnızca uyuşturucu madde kullananları tedaviye sevk etmek için bir araç olarak düşünülmüştür. Bu düzenleme ayrıca uyuşturucu madde kullanıcılarının uyuşturucu madde sorununu sırf cezalandırma ile çözülemeyeceğine dair anlayışın benimsendiğini de göstermektedir. Bununla birlikte 6545 sayılı “*Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” ile birlikte ise, uyuşturucu madde kullanımına ilişkin maddede değişiklik yoluna gidilmiştir. Uyuşturucu madde kullanma suçuna ilişkin olarak TCK’daki mevcut ceza siyaseti anlayışına aşağıda ayrıntılı biçimde yer verilecektir.

1.2.5.1. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu Madde Kullanımına Dönük Ceza Siyaseti

1 Mart 1926 Kabul tarihli 765 sayılı TCK, 320 sayılı ve 13 Mart 1926 tarihli Resmi Gazete ile yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. “*Umumun Sıhhatine, Yenecek ve İçecek Şeylere Mütaalik Cürümler*” başlıklı üçüncü fasılda düzenlenen 404. madde hükmüne göre,⁹²

- (1) *Özel bir yer sağlayarak veya başka suretle bir kimsenin uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştıranlar ile bu maddeleri onsekiz yaşını bitirmeyen küçüklere veya aklen malullere veya müptela olan kişilere verenler hakkında 403 üncü maddenin 5 ve 6 numaralı fıkralarında yazılı cezalar altıdabiri oranında artırılarak hükmolunur.*
- (2) *Uyuşturucu maddeleri kullananlar ile bu maksatla yanında bulunduranlara, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilir.*
- (3) *Uyuşturucu madde kullanan kimse, hakkında herhangi bir tahkikata girilmeden resmi makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini isteyecek olursa, kullanma fiilinden dolayı hakkında kovuşturma yapılmaz.*
- (4) *Uyuşturucu maddeleri kullanan kimselerin alışkanlığı iptila derecesinde ise, salahi tıbben anlaşılincaya kadar bir hastanede muhafaza ve tedavisine hükmolunur. Bu kimselerin hastanede muhafaza ve tedavilerine, yetkili mahkemece tahkikatın her safhasında da karar verilebilir.*

⁹² 765 sayılı Kanun için bakınız: 19 Nisan 2014 <<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/765.htm>>.

Eski düzenlemede uyuşturucu maddeleri kullananlar ile bu maksatla yanında bulunduranlara, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilmekte idi. Bu hapis cezası, hâkimin takdirine bağlı olarak ya infaz ediliyor ya da yapılan indirimler neticesinde ceza bir yıl veya daha az süreli hale gelirse seçenек yaptırımlara çevrilebiliyor veya ertelenebiliyordu. Ancak buna rağmen söz konusu üç seçenекten birinin tercih edilmesi halinde herhangi bir rehabilitasyon uygulaması da bulunmuyordu. Yalnızca uyuşturucu madde kullanımı iptila derecesine varmışsa yetkili mahkeme bu durumda kişi iyileşinceye kadar bir sağlık kurumunda tedavisine karar verip muhafaza edilmesine karar verebiliyordu.⁹³

Görüldüğü üzere 765 sayılı TCK'nın uyuşturucu madde kullanımına ilişkin izlenen ceza siyaseti anlayışında, kişiyi fizyolojik ve psikolojik yönden tedavisini sağlayıp topluma yeniden kazandırma ve rehabilite etme amacı yerine hapis cezası önceliğine bağlı bir ceza siyaseti anlayışı mevcuttur.

1.2.5.2. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu Madde Kullanımına Dönük Ceza Siyaseti

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiye uygulanacak yaptırımı düzenleyen 191. maddenin 2. fıkrasında, 5377 sayılı Kanunla değişiklik yapılmıştı. TCK'nın 191. maddesinin 2. ve 5. fıkraları dikkate alındığında, 2. fıkradaki güvenlik tedbirine doğrudan mı hükmedileceği, yoksa ceza verildikten sonra mı güvenlik tedbirine çevrileceği açık değildi. Ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi sadece kullanmış olarak bulunan kişi hakkında ise, 191. maddenin 1. fıkrasında öngörülen hareketleri (kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma) gerçekleştirmemiş olması durumunda, maddeyi yalnızca kullanmış olmasından ötürü tedbire hükmedilip edilemeyeceği, kullanma fiilinin suç olarak düzenlenip düzenlenemeyeceği tartışmalı haldeydi.⁹⁴

---

⁹³ TBMM Meclis Araştırması Komisyonu Raporu 2008, 161. 19 Nisan 2014 <<http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss323.pdf>>.

⁹⁴ Yokuş Sevük 98.

5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinin 2. ve 5. fıkralarının ilk hali şu şekildeydi:

(2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur.

(5) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı hükmolunan ceza, ancak tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmaması halinde infaz edilir. Kişi etkin pişmanlıktan yararlanmışsa, davaya devam olunarak hakkında cezaya hükmolunur.

29 Haziran 2005 kabul tarihli ve 5377 sayılı “Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un 24. maddesi ile birlikte 191. maddenin 2. fıkrası şu şekilde düzenlenmiştir:

(2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine; kullanmamakla birlikte, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında, denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur.

Kullanma fiilinin bizzatı suç olarak düzenlenip düzenlenmediğinin tespiti, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi yalnızca kullanmış olan kişi hakkında güvenlik tedbirinin uygulanıp uygulanamayacağı bakımından önem arz etmekteydi. TCK'nın 191. maddesinin gerekçesinde kullanma fiilinin suç olarak tanımlanmadığı belirtilmesine rağmen, öğretice uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma fiilinin suç olarak düzenlendiği belirtilmekte ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçundan söz edilmekteydi. Sebebi ise maddenin, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanan kişi hakkında güvenlik tedbirine hükmolunmasını öngörmesinden kaynaklanmaktaydı.⁹⁵

---

⁹⁵ Yokuş Sevük 98.

5237 sayılı TCK'nın 6 Aralık 2006 tarihinde 5560 sayılı Kanununun 7. maddesi ile birlikte düzenlenen 191. maddenin son halinde “*Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde, satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.*” düzenlemesi yapılmış ve suçun maddi unsurunu oluşturan hareketler, kullanmak için “*satın alma*”, “*kabul etme*” veya “*bulundurma*” şeklinde seçimlik olarak belirtilmiştir. 5237 sayılı YTCK'nın 191. maddesinin 2. fıkrasının son şeklinde, satın alınan, kabul edilen veya bulundurulan uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ayrıca kullanılmış olması halinde cezaya değil, “*tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine*”; fakat kullanılmamışsa yine cezaya değil, “*denetimli serbestlik tedbirine*” hükmedilebileceği öngörülmüştür. Burada her iki durumda da tedbire hükmedilebileceği öngörüldüğünden mezkur maddenin 1. fıkrasına göre cezaya veya 2. fıkrasına göre tedbire karar verilmesi mahkemenin takdirine bağlıdır. 191. maddenin 6. fıkrasında fail hakkında, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın almak kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı cezaya hükmedildikten sonra da tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulabileceği öngörülmüştür. Bu durumda hükmolunan cezanın infazı ertelenecektir. Ancak, bunun için kişi hakkında bu suç nedeniyle önceden tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmemiş olması koşulu getirilmiştir.⁹⁶

6545 sayılı Kanun ile değişikliğe gidilmeden evvel, 5237 sayılı TCK 191. maddede izlenen suç siyaseti gereği, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak değil, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak fiilleri suç olarak öngörülmüştü. Çünkü uyuşturucu madde kullanan kişi için, tedavi edilmesi gereken ve tedaviye ihtiyaç duyan kişi anlayışı hakimdi. Bu nedenle TCK'nın 191. maddesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin öncelikle tedavisini ve sonra da yeniden kullanımını engellemek amaçlı denetimli serbestlik müessesesine tabii tutulması öngörülmüştü.⁹⁷

Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinin görevi, bağımlıların gördükleri tedavi sonrasında yasa gereği en az 1 yıl maddeden uzak kalmalarını sağlamaktır. Denetimli

⁹⁶ Tezcan, Erdem, Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 663.

⁹⁷ “Uyuşturucu Madde Bağlantılı Suçlar, Uyuşturucu Madde Bağlantılı Suçların Önlenmesi ve Cezaevleri”, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 144. 06 Ağustos 2014 <http://www.kom.gov.tr/Tr/Dosyalar/2013_TURKIYE_UYUSTURUCU_RAPORU.pdf>.

Serbestlik Müdürlüğü'nce bağımlılara yönelik yürütülecek olan rehberlik ve iyileştirme çalışmaları, 05.03.2013 tarihli Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin 37. ve 72. maddelerine göre yapılmaktadır. Denetimli Serbestlik Müdürlüklerince yürütülecek olan rehberlik ve iyileştirme çalışmaları ise, değerlendirme, bireysel görüşme, grup çalışmaları, boş zaman yapılandırılmaları, seminer ve konferanslar, aile ve okul ziyaretleri, sosyal ve kültürel faaliyetler şeklindedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlara yönelik geliştirilen bu faaliyetler ile ulaşılmak istenen hedef, kişinin kendisine ve topluma vermiş olduğu zararın en aza indirilmesidir. Böylelikle madde bağlantılı suçların da azaltılması öngörülmüştür.⁹⁸

Denetimli Serbestlik Müdürlüklerine, uyuşturucu madde kullananların tedavisi ile ilgili herhangi bir görev verilmemiş olup, tıbbi bir konu olduğundan bağımlıların tedavisi Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Bağımlıların tedavilerinin, tedavi esnasında uygulanacak olan psiko-sosyal destek ve rehberlik hizmetlerinin, Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 22 Aralık 2009 tarihli ve 2009/82 sayılı Genelgesine göre yapılması gerekmektedir.⁹⁹

---

⁹⁸ Uyuşturucu Madde Bağlantılı Suçlar, Uyuşturucu Madde Bağlantılı Suçların Önlenmesi ve Cezaevleri, 146,147.

⁹⁹ Uyuşturucu Madde Bağlantılı Suçlar, Uyuşturucu Madde Bağlantılı Suçların Önlenmesi ve Cezaevleri, 145.

2. UYUŞTURUCU MADDE KULLANMA SUÇUNA YÖNELİK ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR

2.1. Uluslararası Sözleşme ve Protokoller

Uyuşturucu madde suçlarının uluslararası boyuta ulaşması, uyuşturucu madde ticareti ve kullanımına yönelik olarak devletleri zorunlu olarak işbirliği yapmaya yöneltmiştir. Bu bölümde, günümüze kadar olan uluslararası sözleşmeleri genel bir bakış ile değerlendirmekle yetinip, söz konusu sözleşmelerdeki uyuşturucu madde suçlarına yönelik hükümlere ve suçla mücadelede geliştirilen önlemlere, çalışmanın ilerleyen bölümlerin daha açıklayıcı bir biçimde yer vereceğim.

1961 Tek Sözleşmesi'nin, kendisinden önceki tüm uluslararası sözleşmeleri tek bir metin altında toplamasının getirmiş olduğu niteliğinden dolayı, “*Uluslararası Sözleşme ve Protokoller*” başlığı altında ele alacağım anlatımları, 1961 tarihi öncesi ve sonrası olarak iki başlık altında işlemeyi daha uygun buldum.

2.1.1. 1961 Tek Sözleşmesi

Uyuşturucu maddelere dönük mücadelede uluslararası en önemli adım 1961 tarihinde atılmıştır. 30 Mart 1961 günü New-York'ta, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından “*Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi*”¹⁰⁰ düzenlenmiştir.¹⁰¹ Sözleşmeye katılmamız, 27 Aralık 1966 tarihli ve 812 sayılı Kanun ile Bakanlar Kurulunca uygun bulunmuştur. Sözleşme metni ise 12 Mayıs 1967 tarihli Resmi Gazete¹⁰² ile yayımlanıp yürürlüğe girmiştir.

---

¹⁰⁰ Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi metni için bakınız: 27 Şubat 2014 <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc050/kanuntbmmc050/kanuntbmmc05000812.pdf>.

¹⁰¹ Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi, 51. Madde.

¹⁰² 12 Mayıs 1967 tarih ve 12596 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 27 Şubat 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12596.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12596.pdf>>.

Sözleşmenin 44. maddesi uyarınca bu sözleşme, kendisinden önceki uluslararası sözleşmeleri ilga etmektedir. Tek Sözleşmesi, bu tarihten önce yapılan sözleşmelerdeki hükümler dikkate alınarak, bu sözleşmelerin yerine geçen uluslararası yeni bir sözleşme olması açısından önemlidir. Sözleşmede uyuşturucu maddeler ve sentetik maddelerin tıbbi ve bilimsel amaçlar dışında kullanılmasının yasaklanması, bu maddelerin elde edildiği doğal maddelerin ekimi, imali, ticareti, ithalatı, ihracatı, bulundurulması ve kaçakçıları ile mücadele konularında önleyici tedbirler içeren hükümlere yer verilmiş, müptelaların tedavileri öngörülmüş ve sözleşmeye cezalandırma konusunda da birtakım hükümler getirilmiştir. Ayrıca bu sözleşme ile bir uluslararası kontrol mekanizması öngörülmüş ve bu bağlamda “Uyuşturucu Maddeler Milletlerarası Kontrol Organı” kurulmuştur. Bu kontrol organının adı daha sonra 1961 Sözleşmesinin tadiline ilişkin 1972 tarihli Protokolün 2. maddesi ile “Uluslararası Uyuşturucu Maddeler Denetim Kurulu” olarak değiştirilmiştir.¹⁰³

Tek Sözleşmesi, uyuşturucu madde ekimi, imali, hazırlanması, bulundurulması, satışı, satışa arzı, alımı, teslimi, simsarlığı (komisyonculuğu), transit sevki, nakli, ithali, ihracı hususlarında taraf devletlere birtakım yükümlülükler getirmiştir. Sözleşme hükümlerine aykırılık teşkil eden fiillerin işlenmesi halinde bu fiilleri cezalandırma konusunda taraf devletlere getirilen yükümlülükleri içeren hükümler şu şekildedir¹⁰⁴:

1. *Sözleşme hükümlerine aykırılık teşkil eden fiillerin kasten işlenmesi halinde cezalandırma yoluna gitmek ve ağır suçlar için özellikle hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmetmek.*
2. *Uyuşturucu madde ticaretine iştirak, suç oluşturacak fiili işlemek amacıyla birleşmek veya anlaşmak, bu fiilleri işlemeye teşebbüste bulunmak ve kasten yapılan hazırlık fiillerini cezalandırmak.*
3. *Sanıkların kendi ülkelerinde cezalandırılmalarını sağlamak veya suç oluşturan fiilin işlendiği ülkeye bu kişinin cezalandırılmasını sağlamak üzere iade etmek.*

---

¹⁰³ Yokuş Sevik 60. Şahin Kurt, Uygulamada Uyuşturucu Madde Suçları ve İlgili Mevzuat. (İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1992) 13, 14.

¹⁰⁴ Yokuş Sevik 60.

4. *Uyuşturucu madde kullanıcılarının suç oluşturan fiilleri işlemeleri halinde ise mahkumiyet şeklinde cezalandırma yöntemi yerine bu kişileri tedavi edici, eğitici, tedavi sonrası bakımlarını ve topluma yeniden entegrelerini sağlayıcı şekilde bu kişileri rehabilite edici tedbirlere başvurmak.*

Sözleşmenin 47. maddesine göre taraf devletler sözleşme metni hakkında değişiklik teklifinde bulunabileceklerdir. Sözleşmenin yorumu ve uygulamasında taraf devletler arasında bir anlaşmazlık çıktığı takdirde yine sözleşmenin 48. maddesine göre görüşme, soruşturma, arabuluculuk, uzlaşma, hakemlik ve bölgesel teşekküllere başvurma yollarına, yargı yoluna veya kendilerinin bulacağı barışçıl bir çözüm yoluna gidebileceklerdir. Bu yollarla uyuşmazlığın çözülememesi halinde ise Uluslararası Adalet Divanına gidilebilecektir.

Sözleşmede taraflar, uyuşturucu maddelerin hukuka aykırı ticaretini cezalandıracak ve ağır fiillerin işlenmesi halinde de hürriyeti bağlayıcı cezalara hükmedecek, uyuşturucu madde ticaretinden önce başlanan ve daha sonra yerine getirilen fiili hareketlere iştirak ve teşebbüs hallerini cezalandıracak, sanıklar aleyhine de ya kendi ülkelerinde kovuşturma yapılacak ya da suç oluşturan fiilin işlendiği ülkeye iadesi sağlanacaktır.¹⁰⁵

2.1.1.1. 1961 Tarihi Öncesi Uluslararası Sözleşme ve Protokoller

Uyuşturucu maddelerle mücadele hususunda milletlerarası çalışmaların başlangıcı 1909 yılına tesadüf etmektedir. Bu tarihte başlayan çalışmalar günümüze kadar devam etmiş, bu arada ülkeler de aralarında çeşitli antlaşma ve protokoller yaparak bu konu hakkında işbirliğine yönelmişlerdir.¹⁰⁶

---

¹⁰⁵ Kurt 13,14. Sahir ERMAN, “Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri,” İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, c.45, s.1 – 4, 1979 -1981, 1063.

Yokuş Sevik 59.

¹⁰⁶ Kurt 7.

Uluslararası çalışmalara başlangıç olması açısından 1 Şubat 1909 yılındaki “*Şanghai (Shanghai) Afyon Komisyonu*” önemli bir adım sayılmıştır. Afyon üretimini önlemeye yönelik olarak Çin Hükümeti’nin çalışmaları devam etmekteyken, özellikle İngiliz tüccarlar Hindistan’dan aldıkları afyonu Çin Hükümeti’ne yasadışı yollardan ihraç etmeye çalışmıştır.¹⁰⁷ Çin’de yayılmaya başlayan afyon alışkanlığının giderek diğer ülkelere ve Amerika Birleşik Devleti’ne de yansması üzerine, ABD’nin teklifi ile 1 Şubat 1909 tarihinde Şanghai toplantısı yapılmıştır. Bu konferansa Birleşik Amerika, Çin, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Hollanda, Avusturya-Macaristan, İran, Portekiz, Rusya ve Siyam temsilcileri katılmışlardır. Toplantıda Çin Hükümeti’nin afyon üretim ve kullanılmasını yasaklama konusundaki çalışmaları takdir edilmiş, ayrıca her ülkenin afyon kullanma alışkanlığını önleme konusunda tedbirler alması, afyon ithalini yasaklayan ülkelere ihracatın yapılmaması, morfinin imal ve satışını kontrol etme amacıyla süratle önlem alınması, birleşiminde afyon bulunan ilaçların imal ve ticaretinin yasaklanması gibi istek ve öneriyeye yönelik kararlar alınmıştır.¹⁰⁸

Şanghai toplantısından sonra, bu toplantıya katılan ülkeler 23 Ocak 1912 tarihinde La Haye’de toplanarak ilk kez uyuşturucu maddeler konusunda uluslararası bir sözleşme yapma yoluna gitmişlerdir. “*La Haye Afyon Sözleşmesi*”¹⁰⁹ ile afyon, bilimsel bir şekilde sınıflandırılmış ve tanımlanmıştır. Bu sözleşme ile uyuşturucu maddelerin imal, ithal, ihraç ve kullanılmalarını önleyici tedbirlerin alınması kararlaştırılmıştır. Uyuşturucu maddelerin

---

¹⁰⁷ İngiliz tüccarların Çin’deki afyon ticaretinin önemini keşfetmesi 1773 yılına dayanmaktadır. Bu önemli keşif sonrasında “British East India Company” yani İngiliz Doğu Hindistan Şirketi, Bengal’de afyon yetiştirilmesini ve bunların Çin’e ihracatını tekeline almıştır. Çünkü ne İmparator Yuang-Çeng’in 1729’da koyduğu afyon satış ve içimi yasağına ne de 1796’daki İmparator ChiaÇing’in afyon üretimini ve ithalini yasağına da uyulmamıştır. Üstelik ülkedeki afyon üretiminde ve ticaretinde de yıllara göre hızlı bir artış gözlemlenmiştir. Böylelikle bu durumu lehine çeviren İngiltere, o zamana kadar olan süreçte Çin’den almakta olduğu porselen ve ipek karşılığında altın ve gümüş öderken, artık yalnızca afyon vermeye başlamıştır. Lehine dönen bu durum sonucunda ise İngiltere, 1840 yılının Şubat ayında Çin’e bir sefer yapılmasına karar vermiş ve böylelikle “Birinci Afyon Savaşı” başlamıştır. 1842 yılında çıkan ikinci bir savaş neticesinde ise Nanking Anlaşması imzalanarak Hong-Kong, İngiltere’ye verilmiştir. Buradan Çin ve İngiltere arasındaki afyon ilişkisinin çok daha eski tarihlere dayandığını ve afyonun iki ülke arasında savaşa sebep olacak bir nitelikte olduğunu görmekteyiz. Bu konu ile ilgili bilgiye ulaşmak için bakınız: Özkan Özmen, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 19 Şubat 2014 <<http://libris.bahcesehir.edu.tr/dosyalar/Tez/083929C1.pdf>>.

¹⁰⁸ Kurt 8.

¹⁰⁹ Sözleşme metni için bakınız: 20 Şubat 2014 <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc012/kanuntbmmc012/kanuntbmmc01202108.pdf>.

hukuka aykırı şekilde bulundurulması halinde de cezalandırılma yoluna gidilmesi konusunda taraf devletlere bir çağrı yapılmıştır. Taraf devletler de afyonun üretim ve dağıtımını denetleyici yasa ve kurallar koyma, afyon ithalatına ve ihracatına yönelik liman ve şehirlere sınırlama getirme, ithalat ve ihracatın belirli yerlerden yapılmasını sağlama, ambalaj şeklini belirleme gibi hususlara uymayı taahhüt etmişlerdir.¹¹⁰ Bu sözleşmenin Türkiye’de onaylanması, 14 Ocak 1933 tarih ve 2108 sayılı Kanun ile uygun bulunmuş, 26 Ocak 1933 tarihli Resmi Gazete¹¹¹ ile yayımlanarak da yürürlüğe girmiştir.

1914 tarihinde ise 30 ülkenin katılımıyla 10 gün süren “*La Haye Afyon Konferansı*” yapılmıştır. Bu konferansta 23 Ocak 1912 tarihli Afyon Sözleşmesi’nin 31 Aralık 1914’te yürürlüğe girmesi kabul edilmiştir. Bu toplantıya Türkiye katılmamıştır.¹¹²

Türkiye, 11 Şubat 1925 tarihli “*Müstahzar Afyonun İmali, İç Ticareti ve Kullanılması Hakkında Cenevre Anlaşması*” ve 27 Kasım 1931 tarihinde Bangkok’da imzalanan “*Uzak Doğuda İçim Afyonu Tüketiminin Kontrolü Hakkında Anlaşma*” ya taraf olmadığından bu çalışmada yalnızca anlaşmaların isimlerini anmakla yetinmenin daha uygun olacağı kanaatindeyim.¹¹³

19 Şubat 1925 tarihinde Cenevre’de “*Cenevre Afyon Sözleşmesi*” tanzim edilmiştir.¹¹⁴ Bu sözleşme ile La Haye Afyon Sözleşmesi’ndeki esas ve tanımlar aynen kabul edilmiş, uyuşturucu madde ithalatını, ihracatını, imalını, dağıtımını, kullanımını ve ticaretini kontrol

---

¹¹⁰ Kurt 8. Erman 1061.

¹¹¹ 26 Ocak 1933 tarih ve 2314 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 21 Şubat 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2314.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2314.pdf>>.

¹¹² Kurt 9.

¹¹³ Türkiye’nin bu anlaşmalara taraf olmadığı, Bakanlar Kurulunca 5181 sayılı kanunla onanan 11 Aralık 1946 tarihli New-York Protokolüne Türkiye’nin koyduğu ihtirazi kayıttan anlaşılmaktadır. Bakınız: 21 Şubat 2014 <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc030/kanuntbmmc030/kanuntbmmc03005181.pdf>.

¹¹⁴ Cenevre Afyon Sözleşmesi metni için bakınız: 21 Şubat 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2314.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2314.pdf>>. m.39/4.

altına almak için daha etkin önleyici denetimlerin ve düzenlemelerin yapılması öngörülmüştür. Ayrıca Hint keneviri ve koka yaprağına da bu sözleşmede yer verilmiştir. Cenevre Afyon Sözleşmesi'nde atılan diğer bir önemli adım ise ilk kez üye devletlerin temsilcilerinden oluşan bir Daimi Merkez Komitesi'nin kurulmuş olmasıdır. Üye devletler bu komiteye tıbbî, fennî ve diğer amaçlarla bir yıllık uyuşturucu madde tüketim miktarını bildirmeyi taahhüt etmişlerdir. Aynı zamanda üye devletler ham afyon ve koka yaprağı üretimi, yasadışı ithalat ve ihracat sonunda yakalanıp zoralımına karar verilen madde miktarları ve bu maddelerin kullanım alanları ve stokları konusunda yine bu komiteye bilgi vermekle yükümlü tutulmuştur. Daimi Merkez Komitesi böylelikle kolayca kendisine getirilen bu bilgilerle uyuşturucu maddelerin uluslararası hareketini ve miktarını, piyasa hareketlerini daha iyi denetleme imkânı bulacak, uyuşturucu maddelerin yaygın bulunduğu bölgeleri ve kaçakçılık merkezlerini tespit edecek ve böylelikle ülkelerin dikkatini bu bölgelere çekerek önerilerde bulunacak hatta gerekirse o ülkeye uyuşturucu madde ithalini durdurma girişiminde dahi bulunabilecektir.¹¹⁵ Türkiye'de 26 Ocak 1933 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

13 Temmuz 1931 tarihinde Cenevre'de “*Uyuşturucu Maddelerin İmalini Tahdit ve Dağıtımını Tanzim Hakkında Sözleşme*”¹¹⁶ adlı ikinci bir sözleşme imzalanmıştır. Bu sözleşmeye Türkiye de katılmış ve sözleşme 26 Ocak 1933 tarihli Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, 1912 tarihli La Haye Sözleşmesi ve 1925 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ni tamamlayıcı nitelikte bir sözleşme olmuştur. Sözleşmenin yapılışında, uyuşturucu maddelerin imalini sınırlandırmak ve dağıtımını düzenlemek amacı güdülmüştür. Daha çok idarî nitelikli hükümler içermektedir. Sözleşmeye taraf ülkeler, uyuşturucu maddelerin hukuka aykırı şekilde dolaşmasını önleyici bütün tedbirleri almakla yükümlü kılınmıştır.¹¹⁷

---

¹¹⁵ Kurt 9, 10. Erman 1062.

¹¹⁶ Uyuşturucu Maddelerin İmalini Tahdit ve Dağıtımını Tanzim Hakkında Sözleşme metni için bakınız: 21 Şubat 2014
<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc012/kanuntbmmc012/kanuntbmmc01202108.pdf>.

¹¹⁷ Kurt 11. Erman 1062.

26 Haziran 1936 tarihinde Cenevre’de “Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretinin Men’i Hakkındaki Cenevre Sözleşmesi”¹¹⁸ düzenlenmiştir. Bu sözleşmeye Türkiye de katılmış ve sözleşme 31 Mayıs 1937 tarihli Resmi Gazetede¹¹⁹ yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme, taraf ülkeleri, uyuşturucu maddeler ile ilgili fiilleri özellikle hürriyeti bağlayıcı cezalarla cezalandırmak, sanıklar ve iştirak edenler aleyhine ceza kovuşturması yapmak, sanığın iadesinin talebi halinde gündeme gelecek talepleri yerine getirmek, uyuşturucu maddelerle mücadeleyi koordine edecek merkez büroyu kurmak ve adli yardımlaşmada bulunmak hususlarında faaliyet göstermekle yükümlü kılmıştır. Ayrıca sözleşmede yer alan; uyuşturucu madde suçu olarak sayılan fiillerin farklı ülkelerde işlenmesi halinde her bir fiilin ayrı suç olarak kabul edilip cezalandırılması, bu fiillerle ilgili yabancı ülkedeki bir mahkumiyet kararının ulusal kanunlarda öngörülen şartlar dahilinde tekerrüre esas tutulması, yine bu fiillerin yabancı bir ülkede işlenmesi halinde vatandaşın iadesi prensibini kabul etmeyen ülkelerin bu fiilleri kendi topraklarında işlenmiş gibi kabul edip cezalandırması, bu fiillerin yabancı bir ülkede işlenmesi sonrasında suçluların bu sözleşmeye taraf ülkelere birine iltica etmeleri halinde iade talepleri söz konusu fiillerle alakalı olmayan bir sebepten dolayı reddedilmiş ve o ülke kanunları bu fiiller hakkında takibat yapmayı kabul etmişse o ülkede suçluların kendi topraklarında işlenmiş gibi cezalandırmaları hususları da sözleşmeyi imzalayan ülkeler tarafından kabul edilmiştir.¹²⁰

1 Ekim 1946 tarihinde Lake Succes’te, kimyanın ve farmakolojinin (ilaç biliminin) son zamanlarda ulaştığı gelişiminin, doğal maddelerden elde edilen ve tedavi amacıyla kullanılan ilaç ham maddelerinin (drogaların) ve uyuşturucu madde bağımlılığına (toksikomani) neden olan ve fakat 13 Temmuz 1931 tarihli olup uyuşturucu maddelerin imalini tahdit ve tevziini düzenlemek için bir protokol metni düzenlemeye karar verilmiş ve “1946 Ekim’de Lacey Succes’te İmzalanan Protokolle Tadil Edilen 1931 Sözleşmesinde Derpiş Edilmemiş Olan Bazı Uyuşturucu Maddeleri Milletlerarası Kontrol Altına Koyan Protokol”

---

¹¹⁸ Zararlı İlaçların Gayrimeşru Ticaretinin Men’i Hakkındaki Cenevre Sözleşmesi tam metni için bakınız: 21 Şubat 2014 <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc017/kanuntbmmc017/kanuntbmmc01703189.pdf>.

¹¹⁹ 31 Mayıs 1937 tarihli ve 3618 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 21 Şubat 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/3618.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/3618.pdf>>.

¹²⁰ Kurt 11. Erman 1062.

akdedilmiştir. Protokol metni, 5575 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile onanmış ve 4 Mart 1950 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.¹²¹

11 Aralık 1946 tarihinde tekrar Lake Success’de, “*Uyuşturucu Maddeler Hakkındaki 23 Ocak 1912 La Haye, 11 Şubat 1925, 19 Şubat 1925, 13 Temmuz 1931 Cenevre, 27 Kasım 1931 Bangkok ve 26 Haziran 1936 Cenevre Anlaşma, Sözleşme ve Protokollerini Değiştiren Protokol*”¹²² başka bir adıyla “*New-York Protokolü*” imzalanmıştır. Türkiye’ de bu protokol 5181 sayılı kanunla onanıp 16 Şubat 1948 tarihinde kabul edilmiş ve 21 Şubat 1948 tarihli Resmi Gazete¹²³ ile yürürlüğe girmiştir. Ancak bu protokol Türkiye tarafından bir ihtirazi kayıtla onanmıştır. Bu ihtirazi kayıt 11 Şubat 1925 tarihli Cenevre Anlaşması ve 27 Kasım 1931 tarihli Bangkok Anlaşması hükümlerinin bu anlaşmalara taraf olmayan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’ni bağlamayacağı hakkındadır.¹²⁴

19 Kasım 1948 tarihinde “*11 Aralık 1946 tarihli New-York Protokolü ile hükümleri değişen Cenevre Anlaşması hükümleri içerisine girmeyen uyuşturucu maddelerin milletlerarası kontrole tabi tutulmasına dair olan Paris Protokolü*”¹²⁵ başka bir adıyla “*Sentetik Uyuşturucu Maddeler Hakkında Paris Protokolü*” imzalanmıştır. Bu protokol taraf devletlere, 1931 Cenevre Afyon Sözleşmesi’nde belirtilmeyen, zararlı tesirleri olduğu

---

¹²¹1946 Ekim Lacey Success’te imzalanan Protokolle tadil edilen 1931 Sözleşmesinde derpiş edilmemiş olan bazı uyuşturucu maddeleri milletlerarası kontrol altına koyan Protokol metni, ayrıca 4 Mart 1950 tarih ve 7448 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 27 Şubat 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7448.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7448.pdf>>.

¹²²Uyuşturucu Maddeler Hakkındaki 23 Ocak 1912 La Haye, 11 Şubat 1925, 19 Şubat 1925, 13 Temmuz 1931 Cenevre, 27 Kasım 1931 Bangkok ve 26 Haziran 1936 Cenevre Anlaşma, Sözleşme ve Protokollerini Değiştiren Protokol metni için bakınız: 23 Şubat 2014 <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc030/kanuntbmmc030/kanuntbmmc03005181.pdf>. Protokolün onanmasına dair kanun tasarı metni için bakınız: 23 Şubat 2014 <<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d08/c010/b040/tbmm080100400099.pdf>>.

¹²³ 21 Şubat 1948 tarih ve 6838 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 26 Şubat 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/6838.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/6838.pdf>>.

¹²⁴ Söz konusu ihtirazi kayıt için Protokolün onanmasına dair 5181 sayılı kanun 2. maddesine bakınız: 26 Şubat 2014 <<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d08/c010/b040/tbmm080100400099.pdf>>.

¹²⁵5181 sayılı kanunla onanan 11 Aralık 1946 tarihli New-York Protokolü ile hükümleri değişen 13 Temmuz 1931 tarihli Cenevre Anlaşmasında zikredilmeyen bazı ilaçların milletlerarası kontrole tabi tutulmasına dair 19 Kasım 1948 tarihli Paris Protokolünün onanması hakkındaki kanun tasarı ve protokol metni için bakınız: 27 Şubat 2014 <<http://www.kanunum.com/files/5575-1.pdf>>.

anlaşılan sentetik bir ilaç tespit ettiğinde derhal Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne bildirimde bulunma yükümlülüğünü getirmiştir.¹²⁶ 11 Aralık 1946 tarihli New-York Protokolü ile hükümleri değişen Cenevre Anlaşması hükümleri içerisine girmeyen uyuşturucu maddelerin milletlerarası kontrole tabi tutulmasına dair olan Paris Protokolünün onanması, 1 Mart 1950 tarih ve 5575 sayılı Kanunla kabul edilmiş ve 4 Mart 1950 tarihli Resmi Gazetede¹²⁷ yayımlanmıştır. Bu protokol ile keşfedilen ve ileride keşfedilecek sentetik uyuşturucu maddelerin de denetim altına alınması amaçlanmıştır. Ayrıca uluslararası kontrolü, kimyasal formül sisteminden ayırarak narkotik etki oluşturan ve toksikomani oluşturan bütün zararlı maddelere yaygınlaştırmış, Birleşmiş Milletlere bağlı Dünya Sağlık Teşkilatına da narkotik etki oluşturan ve toksikomani yaratabilen sentetik uyuşturucu maddelere ilişkin geçici tedbir alma yetkisi tanımıştır.¹²⁸

23 Haziran 1953 tarihinde New-York'ta "*Haşhaşın Ekimi İle Afyonun İstihsal, Milletlerarası Ticaret, Toptan Ticaret ve İstimalinin Tahdit ve Tanzimine Dair Protokol*" bir başka adıyla "*1953 Tarihli New-York Afyon Protokolü*" düzenlenmiştir. 4 Haziran 1963 tarih ve 245 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Protokol'ün onaylanması uygun bulunmuş, 11 Haziran 1963 tarihli Resmi Gazete ile yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.¹²⁹

---

¹²⁶ Kurt 11,12.

¹²⁷ 4 Mart 1950 tarihli ve 7448 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 26 Şubat 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7448.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7448.pdf>>.

¹²⁸ Kurt 11, 12.

¹²⁹ Haşhaşın ekimi ile afyonun istihsal, milletlerarası ticaret, toptan ticaret ve istimalinin tahdit ve tanzimine dair Protokol'ün onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında Kanun, Protokol metni ve 11 Haziran 1963 tarih ve 11425 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 27 Şubat 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11425.pdf>>.

3.1.1.2. 1961 Tarihi Sonrası Uluslararası Sözleşme ve Protokoller

2.1.1.2.1. 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi

22 Şubat 1971 tarihinde Viyana’da Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından hazırlanan “*Psikotrop Maddeler Sözleşmesi*”¹³⁰ imzalanmıştır. Bu sözleşme, 1961 Tek Sözleşmesi’nin kapsamına girmeyen ve halk sağlığı için büyük tehlike oluşturan maddeleri de uluslararası kontrole tabi tutmak amacını gütmektedir. Sözleşmenin onaylanması, 27 Ekim 1980 tarihinde ve 2326 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla uygun bulunmuş¹³¹, sözleşmeye katılmamızın uygun bulunduğu hakkında Kanun 28 Ekim 1980 tarihli Resmi Gazete¹³² ile yayımlanmış ve sözleşme metni ise 7 Mart 1981 tarihli Resmi Gazete¹³³ ile yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi, 1972 tarihinde yenilenmiş ve günümüzdeki yapı oluşturulmuştur. Cenevre’de 25 Mart 1972 tarihinde “*Uyuşturucu Maddelere Dair Tek Sözleşmesinin Tadiline İlişkin Protokol*” yapılmıştır. Türkiye 1972 tarihli bu Protokolü 25 Mart 1972 tarihinde imzalamış, 26 Nisan 2001 tarih ve 4669 sayılı Kanunla da protokolün onaylanması Bakanlar Kurulunca uygun bulunmuştur. Protokol metni ise, 30 Haziran 2001 tarihli Resmi Gazete¹³⁴ ile yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

---

¹³⁰Psikotrop Maddeler Sözleşmesi metni için bakınız: 27 Şubat 2014 <<http://www.kanunum.com/files/2326-2.pdf>>.

¹³¹ 2326 sayılı Bakanlar Kurulu kararı için bakınız: 27 Şubat 2014 <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc064/kanunmgkc064/kanunmgkc06402326.pdf>.

¹³² 28 Ekim 1980 tarih ve 17145 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 27 Şubat 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17145.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17145.pdf>>.

¹³³ 7 Mart 1981 tarih ve 17272 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 27 Şubat 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17272.pdf>>.

¹³⁴ 30 Haziran 2001 tarih ve 24448 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 27 Şubat 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/06/20010630.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/06/20010630.htm>>.

1972 tarihli bu protokol, sentetik uyuşturucu maddelerin imalini de kapsamına almıştır. Taraflar bu protokolle, uyuşturucu maddelerin kötüye kullanımını engelleyici, kullanıcıların erken teşhisi, tedavisi, tedavi sonrası bakımları, rehabilitasyonları ve böylelikle topluma yeniden entegre edilmeleri için gerekli tüm önlemleri almayı taahhüt etmiş kabul edileceklerdir.¹³⁵

2.1.1.2.2. BM 1982 Deniz Hukuku Sözleşmesi

10 Aralık 1982 tarihinde Jamaika'nın Montego Bay şehrinde, "*Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi*" düzenlenmiştir¹³⁶. Sözleşme 16 Kasım 1994 tarihinde taraf devletler bakımından yürürlüğe girmiştir ancak Türkiye bu sözleşmeyi imzalamamış ve taraf da olmamıştır.¹³⁷ Bu sözleşme ile taraf devletlere, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin uluslararası sözleşmelere aykırı şekilde gerçekleşen yasadışı trafiğe girmelerini önleme, bu amaç doğrultusunda önlemler alma ve diğer devletler ile işbirliğinde bulunma yükümlülüğü getirilmiştir.¹³⁸

*"Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 17. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Deniz Yoluyla Yapılan Kaçakçılıkla Mücadele Anlaşması"*¹³⁹ nın 27. maddesinin 1. fıkrasına göre bu anlaşma, 20 Aralık 1988 tarihinde Viyana'da akdedilen Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine bağlılıklarını beyan eden Avrupa Konseyi üyesi devletlerin imzasına açık olacaktır. Türkiye tarafından sözleşmenin onaylanması, Bakanlar Kurulu kararı ile 23 Şubat 2011 tarih ve 6164 sayılı Kanunla uygun bulunmuş ve uygun bulunduğu dair

---

¹³⁵ Yokuş Sevük 60.

¹³⁶ Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi metni için bakınız: 27 Şubat 2014 <http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/denizhukuku.pdf>. Bakınız: Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, m. 320/2.

¹³⁷ Turgay CİN, "Devletlerarası Hukukta Balıkçılık," Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 8 (2006): 28.

¹³⁸ Bakınız: Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi, m. 27/1-d, m.108/, m.108/2.

¹³⁹ Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 17. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Deniz Yoluyla Yapılan Kaçakçılıkla Mücadele Anlaşması metni için bakınız: 27 Şubat 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/08/20120808M1-4-1.pdf>>.

karar, 12 Mart 2011 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır.¹⁴⁰ Sözleşme, Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanarak 31 Ocak 1995 tarihinde imzaya açılmış ve 1 Mayıs 2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye tarafından bu sözleşme, Avrupa Konseyi nezdindeki temsilcimiz vasıtasıyla 6 Ekim 2004 tarihinde Strazburg'ta imzalanmıştır. Sözleşmenin amacı, toplumun korunmasına yönelik ortak bir ceza politikası izlenmesi gerektiği inancı içerisinde, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin kaçakçılığının önlenmesi ve bu bağlamda ağır suça yönelik işbirliğini geliştirmek şeklindedir.

2.1.1.2.3. 1988 Viyana Konvansiyonu (Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi)

“Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” başka bir adıyla *“1988 Viyana Konvansiyonu”*, uyuşturucu madde kaçakçılığının yayılmasını ve sonuçlarını önlemek, 1961 Tek Sözleşmesi ve 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ile getirilmiş olan hükümlerin uygulanabilirliğini sağlamak ve yeni önlemler getirmek amacıyla 20 Aralık 1988 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca kabul edilerek akdedilmiştir.¹⁴¹ Türkiye bu sözleşmeyi, 22 Kasım 1995 tarih ve 4136 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla uygun bulmuş ve sözleşmeye katılmamızın uygun bulunduğu hakkında Kanun 25 Kasım 1995 tarihli Resmi Gazete ile yayımlanmış, sözleşme metni ise 11 Şubat 1996 tarihli Resmi Gazete ile yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.¹⁴²

---

¹⁴⁰ 23 Şubat 2011 tarihli ve 6164 sayılı Kanun ve Sözleşmenin onaylanmasına dair gerekçe metni için bakınız: 27 Şubat 2014 <<http://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0295.pdf>>.

12 Mart 2011 tarihli ve 27872 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 27 Şubat 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/03/20110312.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/03/20110312.htm>>.

¹⁴¹ Yokuş Sevik 62.

¹⁴² 22 Kasım 1995 tarih ve 4136 sayılı kanun için bakınız: 27 Şubat 2014 <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc078/kanuntbmmc078/kanuntbmmc07804136.pdf>.

25 Kasım 1995 tarihli ve 22474 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 27 Şubat 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22474.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22474.pdf>>.

11 Şubat 1996 tarih ve 22551 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 27 Şubat 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22551.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22551.pdf>>.

Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşme genel olarak, bu maddelerin kötüye kullanımının temelinde yatan sebepleri, bu maddelere olan yasadışı talepleri ve bu maddelerin kaçakçılığından elde edilen kazançları ortadan kaldırmayı, ayrıca madde kaçakçılığı ile uluslararası alanda daha etkin bir şekilde mücadele etmek için devletler arasındaki işbirliğini artırmayı amaçlamıştır.¹⁴³

Çocuklar için ise, uluslararası sözleşmelerde tanımlandığı şekilde uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı kullanımına karşı çocukların korunması ve söz konusu bu maddelerin yasadışı üretimi ve kaçakçılığı alanında kullanılmasını önlemek amacıyla, “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”nin 33. maddesi ile sözleşmeye taraf devletlere yasal, sosyal ve eğitsel nitelikli her türlü önlemi alma yükümlülüğü getirilmiştir.¹⁴⁴

2.2. Adli Yardımlaşma

Cezai konularda adli yardımlaşma, mahkeme kararlarının usul işlemlerinin tebliği, istinabelerinin yerine getirilmesi, kişilerin ifade ve beyanlarının veya şahit ve bilirkişilerin dinlenmesi, adli sicil belgelerinin verilmesi, kovuşturma amacıyla suç duyurusunda

---

¹⁴³ Yokuş Sevik 62.

¹⁴⁴ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 20 Kasım 1989 tarih ve 44/25 sayılı Kararı ile kabul edilmiştir. Sözleşme 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye bu sözleşmeyi 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamış ve 9 Aralık 1994 tarihinde ihtirazi kayıt ile onaylamıştır. Türkiye'nin sözleşmeye koyduğu ihtirazi kayıt, sözleşme metninin girişinde ve yine metnin sonunda da ifade edilmiş olup, sözleşmenin 17., 29. ve 30. maddeleri hükümlerinin, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Anlaşması hükümlerine ve ruhuna uygun olarak yorumlanması ve uygulanması hakkının saklı tutulduğu şeklindedir. Sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğu Onay Kanunu 11 Aralık 1994 tarihli ve 22138 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanmıştır. 27 Ocak 1995 tarihinde ise sözleşme metni Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 11 Aralık 1994 tarihli ve 22138 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 27 Şubat 2014

<<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22138.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22138.pdf>>.

27 Ocak 1995 tarihli ve 22184 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 27 Şubat 2014
<<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf>>.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin tam metni için bakınız: 27 Şubat 2014
<<http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/137-160.pdf>>.

bulunulması gibi her türlü yardımlaşmayı kapsamaktadır. Spesifik olarak ne gibi yardımlaşmaların söz konusu olduğu ayrıca ikili ve çok taraflı anlaşmalarda da mevcuttur.¹⁴⁵

Adli yardım ile ilişkili olarak Avrupa Konseyi üyesi hükümetlerce “*Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi- CİKAYAS*” imzalanmıştır.¹⁴⁶ Ülkemiz tarafından da bu sözleşme 16 Ekim 1968 tarihli ve 13028 sayılı R.G. ile yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.¹⁴⁷ Söz konusu sözleşme hükümlerince adli yardım, soruşturma işlemlerinin yürütülmesi, delillerin, dosya ve belgelerin gönderilmesi gibi istinabe taleplerinin yerine getirilmesini, usule ilişkin işlemlerin ve adli kararların tebliğini, tanık, sanık ve bilirkişilerin dinlenilmesi, adli sicil örnekleri ve bu hususa ilişkin her tür belgenin talep edilmesi halinde gönderilmesi, isnat edilen suç hakkında bilgi verilmesi gibi konular hakkında hükümler

---

¹⁴⁵ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, Uluslararası Ceza Hukuku. (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009) 173. Adli Yardımlaşma kurumuna dair hükümler içeren diğer ilgili uluslararası sözleşmeler ve kimi ek protokoller şu şekildedir: 29 Mart 1990 onay tarihli “Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardımlaşma Avrupa Sözleşmesi Ek Birinci Protokol”, 3 Eylül 1987 onay tarihli “Hükümlülerin Nakline Dair Avrupa Sözleşmesi”, 27 Ekim 1978 onay tarihli “Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi”, 27 Ekim 1978 onay tarihli “Ceza Kovuşturmalarının Aktarılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi”, 19 Mayıs 1981 onay tarihli “Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi”, 20 Mayıs 2005 onay tarihli “Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi Ek Protokol”, 6 Ekim 2004 onay tarihli “Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi”, 29 Mart 2004 onay tarihli “Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesi”, 1 Temmuz 2012 onay tarihli “Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi”, 16 Ocak 1996 onay tarihli “Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığına Dair Sözleşme”, 30 Ocak 2003 onay tarihli “Birleşmiş Milletler Sınırşan Örgütlü Suçlara Dair Sözleşme”, 30 Ocak 2003 onay tarihli “Birleşmiş Milletler SASMUS Göçmen Kaçakçılığı Ek Protokol”, 12 Şubat 2004 onay tarihli “Birleşmiş Milletler SASMUS Ateşli Silahlar Ek Protokolü”, 10 Ocak 2002 onay tarihli “Birleşmiş Milletler Terörizm Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme”, 11 Ocak 2002 onay tarihli “Birleşmiş Milletler Terörist Bombalamalarının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme”, 11 Ağustos 2006 onay tarihli “Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi”, 31 Ocak 1973 onay tarihli “Birleşmiş Milletler Uçakların Yasa Dışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Hakkında Sözleşme”, 4 Nisan 1989 onay tarihli “Birleşmiş Milletler Uluslararası Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanun Dışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Sözleşme”, 18 Mart 1981 onay tarihli “Birleşmiş Milletler Diploması Ajanları Dahil Olmak Üzere Uluslararası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme”, 11 Mayıs 1989 onay tarihli “Birleşmiş Milletler Rehine Alınmasına Karşı Uluslararası Sözleşme”, 7 Ağustos 1996 onay tarihli “Birleşmiş Milletler Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunmasına Dair Sözleşme”, 6 Ocak 1998 onay tarihli “Birleşmiş Milletler Deniz Seyir Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesine Dair Sözleşme”.

¹⁴⁶ Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi’ne taraf olan devletler; Almanya, Andora, Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Bosna Hersek, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Ermenistan, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere (Birleşik Krallık), İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Karadağ, Letonya, Litvanya, Lihtenştayn, Lüksemburg, Macaristan, Makedonya, Malta, Moldova, Monako, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Türkiye, Ukrayna, Yunanistan. Ayrıntılı bilgi için bakınız: 28 Şubat 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe.html>.

¹⁴⁷ Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi’nin tam metni ve 16 Ekim 1968 tarihli ve 13028 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 28 Şubat 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13028.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13028.pdf>>.

içermektedir. CİKAYAS'a taraf olmayan devletlerle gerçekleşecek olan adli yardımlaşma işlemleri ise ikili antlaşmalara göre yerine getirilmektedir.¹⁴⁸

Ceza işlerinde adli yardımlaşma soruşturma, kovuşturma evreleri ve infaz aşaması da dahil olmak üzere her türlü işlemi kapsamaktadır. Bu anlamda adli yardımlaşmanın, her türlü uluslararası yardımlaşmayı içine aldığını söyleyebiliriz.

Uyuşturucu maddeler ile ilgili olarak adli yardımlaşma hükümlerini içeren uluslararası sözleşme ve protokoller ise ise, “Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler TEK Sözleşmesi”, “Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 tarihli TEK Sözleşmesinin Tadiline İlişkin Protokol”, “Birleşmiş Milletler Psikotrop Maddeler Sözleşmesi”, “Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Dair Sözleşme” ve “Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesinin 17. maddesinin Uygulanmasına İlişkin Deniz Yoluyla Yapılan Kaçakçılıkla Mücadele Sözleşmesi” şeklindedir.

Adli yardımlaşma konusunda en önemli uluslararası anlaşmalardan biri “Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi”dir. Bu sözleşmeye bir sonraki konu olan “Suçluların Geri Verilmesi” başlığı altında ayrıntılı olarak inceleneceğinden burada yalnızca ismini anmakla yetinmek konu bütünlüğü açısından daha uygun görülmüştür.

2.2.1. Suçluların Geri Verilmesi

Suçluların geri verilmesi kurumu, bir ülkede suç işleyip yargılanmakta veya cezasını çekmekte iken başka bir ülkeye kaçan kişilerin yargılanması veya hükmolunan cezayı çekmesi amacıyla, istem üzerine yabancı bir devlete teslimini ifade etmektedir.¹⁴⁹ Yani suçluların geri verilmesi, bir suçtan dolayı yargılanacak veya cezası infaz edilecek kişinin

---

¹⁴⁸ Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi'ne taraf olmayan devletler; Amerika Birleşik Devletleri, Arnavutluk, Cezayir, Çin, Fas, Gürcistan, Hindistan, Irak, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Küveyt, K.K.T.C., Lübnan, Makedonya, Mısır, Moğolistan, Moldova, Özbekistan, Pakistan, Romanya, Suriye, Tacikistan, Tunus, Türkmenistan, Ürdün, Umman. Bakınız: 28 Şubat 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe.html>.

¹⁴⁹ Tezcan, Erdem, Önok, Uluslararası Ceza Hukuku, 226, 227.

milli yargı yetkisi doğmuş olan ülkeye teslim edilmesi demektir. Geri verme, ceza işlerinde uluslararası adli yardımlaşmanın en önemli konularından birisini oluşturur. Bu kurum sayesinde suç faillerinin başka ülkeye kaçarak cezadan kurtulmaları zorlaşmaktadır.¹⁵⁰

26.11.1959 gün ve 10365 sayılı R.G. ile Türkiye tarafından “*Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi (European Convention on Extradition)*” imzalanarak yürürlüğe girmiştir.¹⁵¹ Uluslararası hukuk kuralları açısından geri verme, ancak iki devlet arasında geri verme sözleşmesi varsa söz konusu olabilmektedir. Aksi durumda talep edilen devlet geri vermek zorunda değildir. Yani suçluların geri verilmesi muhakkak ikili veya çok taraflı bir sözleşmeye dayanmalıdır.¹⁵²

Suçluların geri verilmesine ilişkin olarak uluslararası hukuk ile iç hukukun çatışması durumunda ise, suçluların geri verilmesi kurumuna özgü olarak SİDAS'ta iç hukuk kurallarının sözleşme kurallarına göre daha öncelikli olacağı benimsenmiştir.¹⁵³

2.2.1.1. Suçluların Geri Verilmesinin Koşulları

Öncelikle geri verilme şartlarına genel hatları ile bakacak olursak şöyle sıralandırabiliriz; Geri vermeye konu olan kişi, kendisinden talep edilen devletin vatandaşı olmamalı, suç kısmen veya tamamen talep edilen ülkede veya ülkesi sayılan yerde işlenmemiş olmalı, geri verilmesi istenen kişi hakkında talep edilen ülkenin yetkili makamlarınca iade talebine konu bir veya birkaç eylemden dolayı nihai olarak karar verilmemiş olmalı.¹⁵⁴ Diğer birkaç önemli geri verilme koşulu ve geri verilme yasağına tabi olan durumlar kısa bir açıklama ile aşağıda ele alınacaktır.

---

¹⁵⁰ Hamide Zafer, Ceza Hukuku Genel Hükümler. (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., Ekim 2011) 582.

¹⁵¹ 29 Kasım 1959 tarihli ve 10365 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 28 Şubat 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10365.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10365.pdf>>.

¹⁵² Tezcan, Erdem, Önok, Uluslararası Ceza Hukuku, 229.

¹⁵³ Tezcan, Erdem, Önok, Uluslararası Ceza Hukuku, 232.

¹⁵⁴ Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Adalet Bakanlığı, s.5, 3 Mart 2014 <<http://goo.gl/bHlymO>>.

Türk hukukuna göre suçluların geri verilmesinin eyleme ilişkin öncelikli koşulu, “*çifte cezalandırılabilirlik ve kovuşturulabilirlik*” ilkesinin olmasıdır. Çifte cezalandırılabilirlik, geri vermeye ilişkin fiilin, talepte bulunan ve talepte bulunulan her iki ülke açısından da suç teşkil etmesidir. Fakat istemde bulunan devlette hükmedilmiş veya hükmedilecek cezanın, istemde bulunulan devlette de mevcut olması gerekli değildir ve geri vermeye engel teşkil etmez. Kovuşturulabilirlik ise, suçun zamanaşımı veya affa uğramaması, şikayete tabi bir suç ise de şikayetin yapılmış olması gerektiği anlamını taşımaktadır. Bu koşul da tıpkı çifte cezalandırılabilirlik koşulunda olduğu gibi her iki ülke açısından da incelenmektedir. Örneğin zamanaşımı her iki ülke yasalarına göre de incelenecektir. Ancak zamanaşımı incelemesi, sözleşmede açık hükmün bulunmadığı hallerde geri verme isteminin, istemde bulunulan devlete ulaştığı an esas alınarak incelenecektir. 5237 sayılı TCK’nın 18. maddesinin 1. fıkrasının “e” bendi hükmüne göre de geri vermeye dayanak teşkil eden fiilin affa ve zamanaşımına uğramış olması halinde geri verme isteminin reddolunacağı öngörülmüştür.¹⁵⁵

Suçluların geri verilmesinin diğer bir koşulu suçun geri vermeye elverişli olmasıdır. Burada geri vermeye konu olan fiilin belirli ağırlıkta bir cezayı gerektirmesi aranmaktadır. Ancak bu konu için ayrıca bir yasamız olmamakla birlikte TCK’nın 18. maddesinde de ceza miktarı ile ilgili bir açıklamaya yer verilmemiştir. Diğer bir yandan geri verme isteminin ciddi olması gerekmektedir. Yani ırk, dil, din, ulus, siyasi düşünce açısından cezalandırma veya kovuşturma veya bu sebeplerden dolayı kişinin kötü muameleye maruz kalacağı yönünde ciddi sebeplerin olması halinde TCK’nın 18. maddesi ve SİDAS’ın 3. maddesinin 2. fıkrası gereğince geri verme istemi reddolunabilecektir. Geri verme yasağına ilişkin diğer sebepler ise, düşünce suçu, mali suçlar, askeri suçlar, siyasi suçlar ve siyasi suçlarla bağlantılı olan adi suçlar, basın suçları, kendisinden istemde bulunulan ülkenin kendisinin yargılama yetkisine sahip olmaması, nonbis in idem (bir eylemden ötürü birden fazla yargılama yapılamaması) kuralı, geri vermeye konu olan fiilin ölüm cezasını gerektirmesi, OrdrePublic (kamu düzeni) çekincesi yani yabancı ülkede yapılan yargılamada insan hakları ihlallerinin söz konusu olması hali şeklindedir ve bu hususlar ikili ve çok taraflı sözleşmelerce de belirtilmiştir.¹⁵⁶

---

¹⁵⁵ Tezcan, Erdem, Önok, Uluslararası Ceza Hukuku, 251, 252, 253, 254.

¹⁵⁶ Tezcan, Erdem, Önok, Uluslararası Ceza Hukuku, 255-272.

2.2.1.2. Uyuşturucu Madde Kullanma Suçu Bakımından Suçluların Geri Verilmesi

Kurumu

Türkiye’de suçluların geri verilmesi kurumuna ilişkin ayrıca bir yasanın yapılmamış olması, yukarıda da değindiğim gibi karşılıklılık ilkesi temelinde çeşitli ülkelerle ayrı ayrı kurallar içeren sözleşmeler yapılmasına sebep olmuştur.¹⁵⁷ Anayasamızın 90. maddesi gereğince usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Buna göre suçluların geri verilmesi konusunda imzalanan çok taraflı ve ikili andlaşmalar kanun hükmünü taşımakta olup, iç hukukumuzun da bir parçasını oluşturmaktadırlar.

Ülkemiz ile suçluların iadesi konusunda ikili sözleşme yapılmayan ülkeler ile ise, uluslararası hukukun temel ilkeleri ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde geri verme talepleri değerlendirilmektedir.¹⁵⁸ Tüm bu nedenle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu ile ilgili çeşitli ülkeler ile aramızdaki sözleşmelere bakarak suçluların geri verilmesi kurumu incelenecektir.

2.2.1.2.1. CİKAYAS’a Taraf Olmayan Devletler İle Olan İlişkimiz Bakımından Geri Verme Kurumu

CİKAYAS’a taraf olmayan devletler ile olan ilişkimizde ceza istinabe işlemleri, yukarıda da sözünü ettiğim gibi ikili anlaşmalara göre gerçekleşmektedir. Bu başlık altında CİKAYAS’a taraf olmayan kimi ülkeler ile yapmış olduğumuz ikili andlaşmalar temelinde, geri verme kurumunu incelenecektir. Bu devletler, Amerika Birleşik Devletleri, Cezayir, Çin, Fas, Hindistan, Irak, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Küveyt, Lübnan, Mısır, Moğolistan, Özbekistan, Pakistan, Suriye, Tacikistan, Tunus, Türkmenistan, Ürdün ve Umman’dır.¹⁵⁹

Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye arasında suçluların geri verilmesine dair işlemlerde SİDAS’ın uygulama alanı yoktur. Çünkü ABD, SİDAS’a taraf değildir ve bu

---

¹⁵⁷ Tezcan, Erdem, Önok, Uluslararası Ceza Hukuku, 255.

¹⁵⁸ Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Adalet Bakanlığı, 5.

¹⁵⁹

Bakınız:

7

Mart

2014:

<http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe.html>.

nedenle geri verilmeye dair talepler, ülkemiz ile ABD arasındaki ikili anlaşma hükümlerine göre uygulama alanı bulur.

5 Kasım 1980 tarihinde Bakanlar Kurulu'nca kararlaştırılan “2312 Sayılı Kanunla Onaylanması Uygun Bulunan, Hükümetimiz ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti Arasında Suçluların Geri Verilmesi ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Yardım Anlaşmasının Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı”, 20 Kasım 1980 tarihli ve 17166 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanmıştır.¹⁶⁰ Suçların önlenmesinde daha etkin bir işbirliği sağlamak amacıyla imzalanmış olan “Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Suçluların Geri Verilmesi ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Yardım Anlaşması”nın 2. maddesinin 1. fıkrasına göre:¹⁶¹

(1) Geri verme konusu olabilecek suçlar, bu Anlaşma hükümlerine uygun olmak üzere şunlardır:

(a) Bu Anlaşmaya Ek Liste’de yazılı olsun olmasın, hem Birleşik Devletler federal yasalarına, hem de Türkiye yasalarına göre, asgari haddi bir yılı aşan süre ile hürriyeti bağlayıcı bir cezayı veya daha ağır bir cezayı gerektiren suçlar.

(b) Bu Anlaşmaya Ek Liste’de yazılı olup hem İsteyen Taraf, hem de İstenilen Taraf yasalarına göre, asgari haddi bir yılı aşan bir süre veya daha ağır bir cezayı gerektiren suçlar.

Geri verme amaçları bakımından, Sözleşen Tarafların yasalarının, suça aynı suçlar kategorisi içinde yer verip vermemesi veya bir suçu aynı deyimlerle niteleyip nitelememesi önemli olmayacaktır.

---

¹⁶⁰ 20 Kasım 1980 tarihli ve 17166 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 7 Mart 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17166.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17166.pdf>>.

¹⁶¹ Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Suçluların Geri Verilmesi ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Yardım Anlaşması’nın tam metni için bakınız: 7 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/AMER%20C4%B0KA%20B%20C4%B0RLE%20C5%20C4%B0K%20DEVLETLER%20C4%B0>.

Spesifik olarak uyuşturucu madde suçları ile ilgili olarak, mezkur hükümde ifade edilen Ek Liste'nin 29. maddesinde “*Uyuşturucu maddeler, esrar, hallusinojen (sanrı veren) maddeler, kokain ve bunun türevleri ve öteki tehlikeli uyuşturucu ve kimyasal maddeler ile ilgili yasalara karşı işlenen suçlar*” ifadesine yer verilmiştir. Anlaşma hükmünden de anlaşıldığı üzere geri vermeye konu olabilecek suçlar, soruşturma veya kovuşturma aşamasında, hem Birleşik Devletler federal yasalarına hem de Türkiye yasalarına göre asgari bir yılı aşan süre ile hürriyeti bağlayıcı bir cezayı veya daha ağır bir cezayı gerektiren suçlardır. İnfaz aşamasında ise bakiye cezanın veya infaz edilecek mahkumiyetin süresinin en az altı ay olması koşulu vardır. Bu nedenle iç hukukumuzda uyuşturucu madde kullanma suçu için 6545 sayılı Kanun ile gerçekleşen son değişiklik ile birlikte 5237 sayılı Kanunun 191. maddesinin 1. fıkrasına göre iki yıldan beş yıla kadar cezalandırılma öngörüldüğünden, söz konusu anlaşmadaki geri verme koşulunun gerçekleştiğini söyleyebiliriz.¹⁶²

İran, Kazakistan, Kırgızistan, Libya, Moğolistan, Özbekistan, Pakistan, Türkmenistan, Tacikistan ve Umman devletleri ile yapmış olduğumuz ikili anlaşmalara göre, bir ceza kovuşturması için iade, her iki akit tarafın kanunlarına göre de on iki aydan fazla hürriyeti bağlayıcı bir cezayı veya daha ağır bir cezayı gerektiren suçlar için söz konusu olmaktadır. İnfaz aşamasında ise her iki akit tarafın da yasalarına göre bakiye cezanın veya infaz edilecek mahkumiyetin süresinin en az altı ay olması koşulu aranmaktadır. Lübnan ile yapmış olduğumuz ikili sözleşmeye göre ise her iki devlet yasalarına göre hem ceza kovuşturması hem de infaz aşaması için yalnızca altı aylık süreler öngörülmüştür.¹⁶³

---

¹⁶²5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesi, 28 Haziran 2014 tarihli ve 29044 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 68. maddesi ile değişikliğe uğramış ve uyuşturucu madde kullanma suçu için öngörülen bir yıldan iki yıla kadar olan hapis cezası artırılarak yeni düzenleme ile iki yıldan beş yıla kadar öngörülmüştür. 6545 sayılı Kanun için bakınız: 8 Mart 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140628-9.htm>>.

¹⁶³ Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti Arasında Hukuki ve Cezai Konularda Adli Yardım İşbirliği Anlaşması'nın tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/%C4%B0RAN.pdf>. Türkiye Cumhuriyeti İle Kazakistan Cumhuriyeti Arasında Cezai Konularda Karşılıklı Adli Yardımlaşma ve Suçluların İade Anlaşması'nın tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/KAZA K%C4%B0STAN.pdf>. Türkiye Cumhuriyeti İle Kırgız Cumhuriyeti Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli İşbirliği Anlaşması'nın tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/KIRGI Z%C4%B0STAN.pdf>. Türkiye Cumhuriyeti İle Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesi Arasında Suçluların Geri Verilmesi Sözleşmesi'nin tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <<http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/b%C3%BCrolardan%20gelen%20s%C3%B6zle%C5%9Fmeler/>

Küveyt, Mısır, Ürdün, Suriye, Irak, Fas ve Hindistan devletleri ile yapmış olduğumuz ikili anlaşmalara göre ise yine her iki akit tarafın kanunlarına göre de on iki aydan fazla hürriyeti bağlayıcı bir cezayı veya daha ağır bir cezayı gerektiren suçlar için söz konusu olmaktadır. Ancak yukarıda adını andığımız ülkelerden farklı olarak infaz aşamasında için her iki akit tarafın değil yalnızca talepte bulunan devletin yasalarına göre bakiye cezanın veya infaz edilecek mahkumiyetin süresinin en az altı ay olması koşulu aranmaktadır.¹⁶⁴

D%C3%BCzenlenen%20s%C3%B6zle%C5%9Fmeler/libya.pdf>. Türkiye İle Moğolistan Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi'nin tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/MO%C4%9EOL%C4%B0STAN.pdf>. Türkiye Cumhuriyeti İle Özbekistan Cumhuriyeti Arasında İmzalanan Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi'nin tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/%C3%96ZBEK%C4%B0STAN.pdf>. Türkiye Cumhuriyeti İle Pakistan İslam Cumhuriyeti Arasında Cezai İşlerinde Karşılıklı Yardımlaşma Sözleşmesi'nin tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/PAK%C4%B0STAN.pdf>. Türkiye Cumhuriyeti İle Türkmenistan Arasında Hukuki ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması'nın tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/TURK%20MENİSTAN.pdf>. Türkiye Cumhuriyeti ve Tacikistan Cumhuriyeti Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması'nın tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/TAC%C4%B0K%C4%B0STAN.pdf>. Türkiye Cumhuriyeti İle Umman Sultanlığı Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması'nın tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/UMMAN.pdf>. Lübnan ile Türkiye arasında ayrıca bir sözleşme bulunmamaktadır. Fakat 17 Haziran 1940 tarihli ve 3883 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan ve Ankara'da 30 Mart 1940 tarihinde imzalanan 1 No.lu Protokol gereğince Suriye ile ülkemiz arasındaki ikili anlaşma Lübnan için de geçerli hale getirilmiştir. Bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/L%C3%9CBNAN.pdf>

¹⁶⁴ Türkiye Cumhuriyeti ile Kuveyt Devleti Arasında İmzalanan Hususi Hukuk, Ticaret ve Ceza Hukuku Konularında Hukuki ve Adli İşbirliği Anlaşması'nın tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/KUVEYT.pdf>. Türkiye Cumhuriyeti İle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma, Tanıma ve Tenfiz, Suçluların Geri Verilmesi ve Hükümlülerin Nakli Sözleşmesi'nin tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/KKTC.pdf>. Türkiye Cumhuriyeti ve Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Cezai Konularda Adli Yardımlaşma ve Suçluların İadesi Sözleşmesi'nin tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/MISIR.pdf>. Türkiye Cumhuriyeti İle Haşimi Ürdün Krallığı Arasında Suçluların Geri Verilmesi ve Cezai İşlerinde Karşılıklı Adli Yardımlaşma Sözleşmesi'nin tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/%C3%9CRD%C3%9CN.pdf>. Türkiye Cumhuriyeti İle Suriye Arap Cumhuriyeti Arasında Suçluların Geri Verilmesi ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Sözleşmesi'nin tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/SUR%C4%B0YE.pdf>. Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti Arasında Hukuki ve Adli İşbirliği Sözleşmesi'nin tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/IRAK.pdf>. Türkiye Cumhuriyeti ile Fas Krallığı Arasında Cezai Konularda Adli Yardımlaşma ve Suçluların Geri Verilmesi Sözleşmesi'nin tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/FAS.pdf>

Tunus ile yapmış olduğumuz ikili andlaşmaya göre ise her iki akit tarafın kanunlarına göre de on iki aydan fazla hürriyeti bağlayıcı bir cezayı veya daha ağır bir cezayı gerektiren suçlar için geri verme söz konusu olurken infaz aşamasında, yalnızca talepte bulunan tarafın yasalarına göre bakiye cezanın veya infaz edilecek mahkumiyetin süresinin en az dört ay olması koşulu aranmaktadır. Cezayir ile yapmış olduğumuz ikili sözleşmenin ise Tunus ile yaptığımız sözleşmeden farkı, infaz edilecek mahkumiyetin süresinin yalnızca talepte bulunan tarafın değil, her iki akit taraf açısından da en az iki ay olması koşulunun aranması şeklindedir.¹⁶⁵

Çin ile ülkemiz arasında 28 Eylül 1992 tarihinde Pekin’de “*Türkiye Cumhuriyeti ve Çin Halk Cumhuriyeti Arasındaki Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardım Anlaşması*”¹⁶⁶ imzalanmıştır. Ancak cezai konularda her ne kadar karşılıklı anlaşma hükümleri sözleşmede düzenlense de suçluların iadesi ile ilgili hükümler sözleşmede yoktur ve bu nedenle Çin ile suçluların iadesi söz konusu olmamaktadır.

2.2.1.2.2. CİKAYAS’a Taraf Olan Devletler İle Olan İlişimiz Bakımından Geri Verme Kurumu

20 Nisan 1959 tarihinde Strazburg’ta Avrupa Konseyi’ne üye devletler tarafından imzalanmış olan Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi’nin amacı, üye

---

f>. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Hindistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Cezai Konularda Karşılıklı Adli Yardımlaşma Anlaşması’nın tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/H%C4%B0ND%C4%B0STAN.pdf>.

¹⁶⁵ Türkiye Cumhuriyeti İle Tunus Cumhuriyeti Arasında Cezai Konularda Adli Yardımlaşma ve Suçluların Geri Verilmesi Sözleşmesi’nin tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/TUNUS.pdf>. Türkiye ile Cezayir Arasında Hukuki ve Ticari Konularda Adli Yardım Sözleşmesi’nin tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/CEZAY%C4%B0R.pdf>.

¹⁶⁶ Türkiye Cumhuriyeti ve Çin Halk Cumhuriyeti Arasındaki Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardım Anlaşması’nın tam metni için bakınız: 10 Mart 2014 <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/cz_istinabe_ek/ikili_anlasmalar/%C3%87%C4%B0N.pdf>.

devletler arasında karşılıklı yardım konusunda daha sıkı bir ilişki kurabilmektir. CİKAYAS, ceza işlerinde ortak kurallar kabulü niteliğine sahip olması açısından önemlidir.¹⁶⁷

Sözleşmenin 5. maddesine göre istinabeyi gerektiren suç, her iki akit taraf için yani hem yardım isteyen hem de yardım istenen devletin yasalarına göre cezalandırılabilir bir suç olmalıdır. Ancak sözleşmenin 2. maddesine göre talebin ilişkili olduğu suç, siyasî suçlarla veya siyasî suçlarla bağlantılı suçlarla ya da malî suçlarla ilgili sayılıyorsa bu takdirde adli yardımlaşma talebi reddedilebilir. Ayrıca talep edilen taraf, talebin yerine getirilmesinde memleketin egemenlik, güvenlik, kamu düzeni ve diğer öz çıkarları ile çatışıyorsa o halde yine reddolunabilecektir.

2.3. Uyuşturucu Madde Kullanma Suçuna Yönelik Uluslararası Kuruluşlar

Uyuşturucu madde suçlarının uluslararası boyuta ulaşması neticesinde ülkeler zorunlu olarak işbirliği içerisine girmişler ve uyuşturucu madde ticareti ve kullanımı ile mücadele konusunda sözleşme yapmanın yanı sıra örgütlenme yolunda da çalışmalarda bulunmuşlardır.

2.3.1. Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (CND)

Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (Commission on Narcotic Drugs- CND), 1946 yılında kurulmuş olup, Birleşmiş Milletler'in uyuşturucu veya uyarıcı maddelerle ilgili uluslararası politikalarını belirleyen ana organıdır. Komisyonun 53 üyesi bulunmaktadır. Bu üyeler Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından seçilmektedir. Komisyonun asıl görevi, dünyadaki uyuşturucunun durumunu analiz etmek, uyuşturucu politikaları geliştirmek, tartışmak ve uluslararası uyuşturucu politikasının yürütülmesine dönük teklifler hazırlamaktır. Komisyonun, devletlerin tamamının uzlaşısına dayalı olarak çalışması, uyuşturucu politikalarına yönelik değişiklikleri güçleştirmektedir. Komisyonun en önemli başarıları ise;

---

¹⁶⁷Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi'ne taraf devletler: Almanya, Andora, Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Bosna Hersek, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Ermenistan, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere (Birleşik Krallık), İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Karadağ, Letonya, Litvanya, Lihtenştayn, Lüksemburg, Macaristan, Makedonya, Malta, Moldova, Monako, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Türkiye, Ukrayna ve Yunanistan'dır. Kıbrıs ve San Marino ise, Sözleşmeye Ek 1 Nolu Protokol ile taraf olmuştur.

1961, 1971 ve 1988 tarihli Birleşmiş Milletler sözleşmelerini hazırlamak ve kabul etmek şeklinde sayılabilmektedir.¹⁶⁸

2.3.2. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (UMK)

1946 tarihinde Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi (EKOSOK) tarafından kurulan bu Komisyon (United Nations Commission On Narcotic Drugs-UNCND), temel olarak uyuşturucu maddelerin denetimi ile ilgili kurulmuş olup, uyuşturucu maddelerin yasadışı üretimi, kaçakçılığı ve kullanımını konuları ile mücadelede uluslararası düzeyde etkin bir rol almaktadır. Merkezi Viyana’da olan bu komisyon yılda bir defa toplanmaktadır. Uluslararası uyuşturucu kontrolü hakkında Birleşmiş Milletlerin ana organıdır. Uyuşturucu ile mücadelede uluslararası kontrol sistemini güçlendirici çalışmalar yapmakta ve bu yönde Ekonomik ve Sosyal Konsey’e yardımcı olarak teklifler hazırlamaktadır. UMK, uyuşturucu maddeler ile ilgili olarak ana politikaları belirlemekte, dünyadaki uyuşturucu durumunu değerlendirerek uyuşturucu kontrol sistemini güçlendirici öneriler geliştirmektedir.¹⁶⁹

2.3.3. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)

1948 yılında çalışmalarına başlayan Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization-WHO), kanuni bir yasağa tabii olup olmadığına bakılmaksızın psikoaktif maddelerin tümüyle ilgilenen tek kuruluştur. DSÖ’nün üst düzey karar alma organı “*Dünya Sağlık Asamblesi*”dir ve ana görevi DSÖ’nün politikalarının belirlenmesidir. DSÖ’nün psikoaktif maddelerin kullanılmasının önlenmesi konusundaki görevleri şu şekildedir:¹⁷⁰

- *Psikoaktif madde kullanımının, sağlık ve sosyal açıdan olumsuz etkilerinin azaltılması ve önlenmesi,*
- *Psikoaktif maddelerin tıbbin dışındaki kullanımlarına olan talebin azaltılması,*
- *BM’ye psikoaktif maddelerin kullanımı konusunda değerlendirmeler yaparak tavsiyelerde bulunulması.*

¹⁶⁸ Mehmet IŞIK, Madde Kullanımı ve Stratejik İletişim (Ankara: Sage Yayıncılık, 2013) 25.

¹⁶⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu, 242.

Yokuş Sevük 56.

¹⁷⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu, 244.

DSÖ, 1948 yılından bu yana psikoaktif madde kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan problemlerin önlenmesi ve azaltılması amacıyla ülkelere destek olmakta ve psikoaktif madde kullanımının düzenlenmesi konusunda da önerilerde bulunmaktadır. 2000 yılında, ayrı ayrı bölümler olan “*Madde Bağımlılığı Bölümü*” ve “*Ruh Sağlığı Bölümü*” birleştirilerek tek bir bölüm haline getirilmiştir. “*Ruh Sağlığı ve Madde Bağımlılığı Bölümü*”, ruh sağlığını ve madde bağımlılığını bir bütün halinde yani bütüncü bir yaklaşım içerisinde değerlendirmekte ve bu yönde gelişen problemlere yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır.¹⁷¹

DSÖ Madde Bağımlılığı Uzmanlar Komitesi, 1949 yılından bu yana, bağımlılık yaratan madde istismarının tıbbi ve bilimsel değerlendirmelerini yaparak gerekli gördüğü durumlarda BM Narkotik Madde Komisyonu’na önlemler konusunda tavsiyelerde bulunmaktadır. Bu komitenin yayınları, “*DSÖ Teknik Rapor Serileri*” adı altında yayınlanmaktadır.

2.3.4. Uluslararası Narkotik Kontrol Bürosu (UNKB)

1968 tarihinde kurulan bu denetim organı (The International Narcotics Control Board- INCB), Birleşmiş Milletlere üye devletlerin ilgili uluslararası sözleşmelere uyup uymadıklarını kontrol amaçlı kurulmuş olup, bazı konularda da mahkeme gibi karar verme yetkisine sahiptir. Bu organ hükümetlere, uyuşturucu kontrol sözleşmeleri sonucu uyacağı şartları bildirmektedir.¹⁷²

Organ, uyuşturucu maddenin üretimi, ticareti ve satışı ile ilgili olarak, üye ülkelere tıbbi ve özel amaçlarda kullanılacak olan ihtiyaçları sağlamak ve yasal zeminde kullanılacak olan bu kaynakların yasadışı kullanıma kaymaması konusunda gayret göstermektedir. Organ, uyuşturucu maddelerde kullanılacak miktarı belirlemekte ve aynı zamanda psikotrop maddeler için gönüllü dayanışma sisteminin kurulmasını sağlamakta ve uluslararası uyuşturucu ticareti ile ilgili istatistiksel çalışmalar yapmayı amaçlamaktadır. Yasadışı kullanılan uyuşturucu imalatında kullanılan kimyasal maddelerin üzerindeki hükümet kontrolünü

---

¹⁷¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu, 244.

¹⁷² Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu, 243.

denetlemek ve yasadışı kullanıma sebep olan yolların önlenmesinde hükümetlere destek olmaktadır. Ayrıca uyuşturucunun yasadışı üretimi ve ticareti ile ilgili olarak, ulusal ve uluslararası kontrol sistemindeki zayıf noktaları belirlemekte ve üye ülkelere bu hususlarda yasal düzenleme yapma hususunda yardım etmektedir.¹⁷³

BM'nin uluslararası uyuşturucu kontrol sözleşmelerinin uygulanmasındaki bağımsız ve gözetim organı olan INCB, 2011 Raporunda psikotrop maddelerin ithalat ve ihracatına daha etkin denetleme getiren ülkeler arasında Türkiye'den de övgüyle bahsetmiştir. Rapor, Türkiye'nin ulusal çalışmaları ve bölge ülkelerle yapmış olduğu işbirliği sayesinde geçen yıllara oranla ele geçirilen uyuşturucu madde miktarlarında artış gözlemlendiğini belirterek, sertifika üretiminin, haşhaşın yasadışı uyuşturucu üretiminde kullanılmasını önlemek anlamında büyük önem taşıması sebebiyle haşhaş ekimini sertifika vererek gerçekleştirdikleri ve gerekli uluslararası kuruluşlara da konu hakkında detaylı bilgilendirme yaptıkları için Türkiye'nin de içinde bulunduğu birtakım ülkelere teşekkürlerini sunmuştur. Raporda ayrıca Arnavutluk ve Kosova'da yetiştirilen esrarın suç şebekeleri tarafından, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu Doğu ve Güneydoğu Avrupa ülkelerine kaçak yoldan sokulduğuna dikkat çekilmiştir. Dünya Gümrük Örgütü (WCO)'nün 2010 verilerine göre, “*Kuzey Balkan Hattı*” olarak tanımlanan güzergâh (Türkiye, Bulgaristan, Romanya, Macaristan, Avusturya) üzerinde yakalanan eroin miktarında “*Güney Balkan Hattı*” olarak tanımlanan güzergahta (İtalya, Yunanistan, Arnavutluk veya Makedonya) ele geçirilen eroine oranla azalma yaşandığı vurgulanmıştır.¹⁷⁴

INCB'nin 2013 Raporu ise 4 Mart 2014 tarihinde Londra'da düzenlenen bir basın toplantısında INCB Başkanı Raymond Yans tarafından açıklanmıştır. Raporun “*Batı Asya*” başlığı altında yer alan bölümde, Türkiye'nin de uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadele konusuna yer verilmiştir. Buna göre uyuşturucu kaçakçılığında Balkan Rotası üzerinde bulunan Türkiye'de, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM) Dairesi tarafından yürütülen çalışmalar sonucu ele geçirilen Afganistan kökenli eroin

---

¹⁷³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu, 243.

¹⁷⁴ “Uyuşturucu Kontrol Kurulu’ndan Türkiye’ye Övgü” haberi için bakınız: 12 Mart 2014 <<http://www.haber3.com/uyusturucu-kontrol-kurulundan-turkiyeye-ovgu-haberi-1219986h.htm>>.

miktarının 2011 yılına nazaran yüzde 72 artış göstererek 2012 yılında 11 bin tona ulaştığı ifade edilmiştir. Türkiye’de ele geçirilen esrar miktarının ise son beş yılda yüzde 262 artış gösterdiği ve 2012 yılında 74,6 tona ulaştığı belirtilmiştir.¹⁷⁵

2.3.5. Güneydoğu Çalışma Grubu

Güneydoğu Çalışma Grubunun kuruluşu, 1970/ 71 yıllarında olup, Uyuşturucu Madde ile Mücadele Çalışma Grubu’na dayanmaktadır. Amacı, güney ve güneydoğu Avrupa ülkelerinden organize şekilde yapılan uyuşturucu madde kaçakçılığını önlemek için tedbirler almak ve bu yönde projeler geliştirmektir.

Grup, 1972 yılındaki kuruluş toplantısında hedeflerini ham afyon, baz morfin, eroin ve diğer uyuşturucu maddelerin kaçakçılığı ve ticaretiyle mücadelenin iyileştirilmesine katkıda bulunmak şeklinde açıklamıştır. Türkiye de bu çalışma grubunun içerisinde yer almaktadır.¹⁷⁶

2.3.6. Avrupa Konseyi Bünyesindeki Pompidou Grubu

Avrupa Konseyi Uyuşturucu Madde Kullanımı ve Kaçakçılığıyla Mücadele İşbirliği Grubu yani kısa adıyla Pompidou Grubu (TheCooperationGroup to Combat DrugAbuseandIllicitTrafficking in Drugs), Avrupa Konseyi bünyesinde 1971 yılında Fransa Cumhurbaşkanı Georges Pompidou’nun önerisi üzerine kurulmuştur. Grup, ülkelerin uyuşturucu ile mücadeledeki deneyimlerini paylaşma, etkili ve delil merkezli mücadele politikalarına katkıda bulunma ve bu mücadelede politika, uygulama ve bilimi bir bütün içerisinde toplayarak uyuşturucu bağımlılığı ve kaçakçılığı ile mücadele etme amacını taşımaktadır. Türkiye bu gruba üyedir ve ülkemizi, Dışişleri Bakanlığı Güvenlik İşleri Genel Müdür Yardımcılığı temsil etmektedir.¹⁷⁷

---

¹⁷⁵ Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi resmî internet sitesi için bakınız 15 Mart 2014 <http://www.unicankara.org.tr/v2/pages/posts/incb-recete-ile-satilan-ilaclarin-istismari-oenemli-bir-tehtid-olarak-ortaya-cikiyor-722.php#UxsKxD9_vp0>.

¹⁷⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu, 250.

¹⁷⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu, 246.

Pompidou Grubu'nun yapmış olduğu çalışmaya bir örnek vermek mahiyetinde 2012 yılında Slovenya'da gerçekleştirilen üst düzey konferansında “5. Avrupa Uyuşturucuyla Mücadele Ödülü” verilmesi kararının alınmasını gösterebiliriz. Bu proje yarışmasına yalnızca Avrupa Konseyi'ne üye devletler değil, Pompidou Grubu'na üye olan Fas ve “Uyuşturucu ve Bağımlılıkla Mücadelede Akdeniz İşbirliği Ağı”na (MedNET) dahil olan ülkelerden Cezayir, Mısır, Tunus, Lübnan ve Ürdün' ün de katılımı olmuştur. Yapılan proje yarışmasının amacı, Avrupa'daki toplumlar için daha iyi ve sağlıklı bir çevre oluşturmakta gençlerin aktif olarak katılımının önemini anlatmak şeklindedir. Avrupa Uyuşturucuyla Mücadele Ödülleri 2004 yılından bu yana ve iki yılda bir yapılmaktadır. 2012 yılında gerçekleşen bu proje yarışmasının yapılış amacı ise, bağımlılığın önlenmesinde gençlerin katılımının olduğu yenilikçi projelerin ödüllendirilmesidir.¹⁷⁸

2.3.7. Birleşmiş Milletler Yakın ve Orta Doğu Yasadışı Uyuşturucu Ticareti Alt Komisyonu (OYUTAK)

Bu Komisyon, Uyuşturucu Maddeler Komisyonu'nun (UMK) bir alt komisyonudur. 1973 tarihinde UMK'nın tavsiyesi üzerine, Ekonomik ve Sosyal Konsey (EKOSOK) tarafından kurulmuştur. Komisyonun başlıca görevi, Yakın ve Orta Doğu bölgesinde, uyuşturucu trafiğine karşı yürütülen bölgesel zemindeki faaliyetleri koordine etmek ve Komisyon'a sunulacak tavsiye kararlarını formüle etmek şeklindedir. Komisyon, her yıl 4 günlük bir süre ile toplanmaktadır. Yapılan bu toplantı sonunda ise üye ülkeler, uyuşturucu madde üretimi, kaçakçılığı ve kullanımına yönelik mücadelede geliştirdikleri önlem ve kararları Komisyon'a sunmaktadır. Böylelikle uyuşturucu madde suçları ile mücadeleye ilişkin yeni yöntemler ve teknikler geliştirilmekte ve destek verilmiş olmaktadır.¹⁷⁹

2.3.8. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Madde Kaçakçılığıyla Mücadele Eden Ulusal Kuruluş Bölüm Başkanları (HONLEA)

HONLEA (Heads Of NationalLawEnforcementAgencies- UN-HONLEA), Birleşmiş Milletler çerçevesinde işbirliği anlamına gelmektedir. 1974 yılından bu yana faaliyet gösteren

---

¹⁷⁸ “Kaçak Afyon Üretimine Karşı Tedbirlerin Arttırılması Projesi” ile ilgili haber için bakınız: 12 Mart 2014 <http://www.bursaab.gov.tr/cagri_goster.asp?haberID=849>.

¹⁷⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu, 243.

HONLEA'nın amacı, küresel anlamda uyuşturucu ve psikoaktif maddeler ile bu maddelerin imalinde kullanılan kimyasal maddelerin kaçakçılığı ile mücadelede yeni yöntemler belirlemek, bu yönde önlemler almak ve Uyuşturucu Maddeler Ulusal Yasa Uygulayıcısı Başkanları arasında işbirliğini arttırmaktır. Ayrıca HONLEA, bölgesel anlamda uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadelede yürütülen faaliyetleri de koordine etmektedir.¹⁸⁰

HONLEA, 15-19 Eylül 2014 tarihleri arasında Etiyopya'nın başkenti olan AddisAbaba'da bir toplantı gerçekleştirmiştir. Toplantıda yeni psikoaktif maddeler ve diğer maddeler ile ilgili trendler ve gelişmeler üzerinde durulmuştur. Ayrıca reçeteli ilaçlar da dahil olmak üzere şu anda uluslararası alanda kontrol altında olan yeni psikoaktif ve diğer maddelerin yoğunluğu tartışılmıştır.¹⁸¹

2.3.9. Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasını Önleme Fonu (UNFDAC)

1975 yılından bu yana faaliyet gösteren UNFDAC (United Nations FundforDrugAbuse Control) ile Türkiye arasında iki taraflı birçok anlaşma imzalanmış ve bu sözleşmeler Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe girmiştir. Bu projeler genellikle 1 yıllık projeler şeklindedir. Örneğin 4 Ocak 1977 gün ve 15809 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanan 1 yıllık “Kaçak Afyon Üretimine Karşı Tedbirlerin Arttırılması Projesi” olup, projenin kanuni esasları Bakanlar Kurulu tarafından yayınlanan 1 Temmuz 1974 ve 8 Ocak 1975 tarihli iki kararnamede özet halinde verilmiştir.

Uzun vadeli olarak belirlenen hedef, haşhaş ekimi yapılan belli bir sahadan haşhaş samanı için yeterli ve kaçığa sapma ihtimali bulunmayan bir alım ve pazarlama sistemi geliştirmek üzere kontrol mekanizmasını geliştirmek, bu kontrol tedbirlerinin ve çiftçilikte yeterliliğin arttırılması ve kanuni yollardan tıbbi kullanım için memleketin materyal üretimine ait kapasitesinin geliştirilmesi şeklindedir. Kısa vadeli hedefler ise haşhaş ekimine izin verilen illerde telekomünikasyon şebekesinin tesisi, ilmi araştırma ve kanun uygulama konularında

---

¹⁸⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu, 243.

¹⁸¹ Bakınız: 12 Aralık 2014,

<https://www.unodc.org/unodc/en/commissions/CND/Subsidiary_Bodies/HONLAF/HONLAF-24-documentation.html>.

personelin ek eğitim görmesinin sağlanması, kontrol mekanizmaları için ilgili teşkilatlara kolaylık sağlanması şeklindedir.¹⁸²

UNFDAC ile Hükümetimiz arasındaki bir başka proje ise 11 Haziran 1979 gün ve 16663 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanmış olan “*Yasadışı Afyon Üretimine ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığına Karşı Alınan Önlemlerin Kuvvetlendirilmesi Projesi*”dir. Bu projede öngörülen hedeflerden biri, yasadışı transit uyuşturucu madde trafiği ile mücadele kapasitesini güçlendirmek amacıyla Hükümete tavsiyelerde bulunmak ve bu yönde donatı yani araç–gereç sağlamaktır.¹⁸³

2.3.10. Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT)

Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, 1985 yılında Türkiye, İran, Pakistan tarafından, bölgesel düzeyde ekonomik, teknik ve kültürel işbirliğini arttırmak amaçlı kurulmuştur. Hükümetlerarası bir organizasyon olan EİT, ülkeler arası işbirliği çalışmaları yürütmekte ve uzmanların da bulunduğu 8 Teknik Komite oluşturmuştur. Bu komiteler; Ekonomik ve Ticari İşbirliği Komitesi, Ulaştırma ve Telekomünikasyon Alanların İşbirliği Komitesi, Sınai ve Teknik İşbirliği Komitesi, Tarımsal İşbirliği Komitesi, Enerji Alanlarında İşbirliği Komitesi, Eğitim Bilim ve Kültürel Alanlarda İşbirliği Komitesi, Sağlık ve Çevre Alanlarında İşbirliği Komitesi ve Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanımı ve Kaçakçılığının Kontrolü Komitesi şeklindedir.

1992 yılında gerçekleştirilen 2. Bakanlar Konseyi toplantısında Uyuşturucu Kontrolü Teknik Komitesi'nin kurulması kararlaştırılmış ve 1998 yılında Viyana'da BM Uyuşturucu Kontrol Programı ile Uyuşturucu Kontrol Koordinasyon Birimi'nin kurulmasına dönük proje üzerinde anlaşmaya varılmıştır. EİT'e üye devletler, kendi ülkelerinde uyuşturucuya ilişkin bilgileri düzenli olarak bu birime ilemişlerdir. Bu proje bağlamında üye devletlerde, mevcut uyuşturucu durumunu kapsayan geçici ülke profilleri ve uyuşturucu eğilimleri hazırlanmıştır.

¹⁸² 4 Ocak 1977 tarih ve 15809 sayılı Resmi Gazete için bakınız: 12 Mart 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/15809.pdf>>.

¹⁸³ Durmuş Tezcan, “Uyuşturucu Madde Kaçakçılığını Önleme Tedbirleri,” 209, 24 Şubat 2014 <<http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/37/3/durmustezcan.pdf>>.

2002 yılında ise 2. aşama taslak Proje Belgesi imzalanmış olup, bu proje kapsamında üye devletlerden ulusal uyuşturucu stratejisi, ele geçirme ve tutuklama verileri, ulusal uyuşturucu yasaları, ülke görünümü gibi bilgilerin bu birime gönderilmesi kararlaştırılmıştır.¹⁸⁴

2.3.11. Dublin Grubu

Dublin Grubu, bir Avrupa Birliği mekanizması olmamakla birlikte, Avrupa Birliği'nce başlatılan bir girişim olup, 1990 yılında İrlanda başkanlığında kurulmuştur. BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi de grup görüşmelerine katılmaktadır. Uyuşturucu sorunu ile ve de özellikle uyuşturucu madde kaçakçılığı ile ilgili olarak, uluslararası, bölgesel ve ulusal düzeyde danışmanlık yapmaktadır. İki yılda bir oyçokluğu ile bölgesel başkanlıklar seçilmektedir. 10 tane bölge başkanlığının her biri, uyuşturucuyu gözlemlemek ve uyuşturucunun evrimi konusunda Grubu bilgilendirmekle görevlidir. Yılda bir defa bölge raporu hazırlayıp, 6 ay sonra da gözlem raporu sunmaktadır. Ülkeler bu görüşmelerde özellikle; uyuşturucu üretimi, trafiği ve kullanımı üzerinde bilgileri analizlemek, üye ülkelerdeki mevcut uyuşturucu durumunu tespit ederek bu yönde tavsiyelerde bulunmak, söz konusu problemlerin çözümünde üye ülkelere sorumluluk yüklemekle birlikte gerekli koordinasyonu sağlamaktadır.

2.3.12. Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi (EMCDDA)

EMCDDA (The European Monitoring Centre For Drugs And Drug Addiction), bir Avrupa Birliği kurumu olup 1993 yılında kurulmuştur. Kuruluş amacı, küreselleşmiş uyuşturucu sorununu ele almak için sağlıklı bilimsel veriler elde etmek ve Avrupa'nın uyuşturucu sorunlarını anlayarak bu sorunlara daha iyi yanıt verilmesine yardımcı olmaktır. EMCDDA, Avrupa'da uyuşturucuya dair bilgi edinip bunları analiz etme, bu bilgileri paylaşma, sınırötesi işbirliği içerisine girme ve böylelikle Avrupa'daki uyuşturucu kullanımının arz ve talep biçimlerini düzenli olarak ortaya koyma amacına hizmet etmektedir.¹⁸⁵ Büyümekte olan uyuşturucu sorununa karşı kurulan EMCDDA, 1995 yılında Lizbon'da faaliyetlerine başlamıştır. Amacı AB ve Üye Devletleri'ne Avrupa'nın uyuşturucu sorunlarına dair genel bir bakış ve uyuşturucu tartışmalarını desteklemek üzere sağlam bir kanıt temeli sunmaktır.

¹⁸⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu, 247, 248.

¹⁸⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu, 246.

Uyuşturucu kanunları ve stratejileri oluşturmak için gerekli olan verileri yetkililere sunmaktadır.¹⁸⁶

EMCDDA Avrupa odaklı bir merkez olmakla birlikte, dünyanın birçok bölgesinde ortak biçimde uyuşturucu sorunu ile mücadelede çalışmalar yürütmekte ve bu alanda faaliyet gösteren uluslararası örgütlerle de işbirliği yapmaktadır. Uyuşturucu sorununa ilişkin stratejide en önemli etkenin sağlıklı bilgi olduğunu belirtmekte ve çalışmalarını bu ana etken temelli yürütmektedir.¹⁸⁷

Türkiye, merkezi Lizbon'da bulunan Avrupa Birliği Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi'ne katılım anlaşmasını 26 Ağustos 2004 tarihinde Ankara'da parafe etmiş olup, 30 Ekim 2007 tarihinde ise imzalamıştır. EMCDDA Ulusal Temas Noktası görevi, EGM KOM Daire Başkanlığı'na bağlı olarak kurulan TUBİM tarafından yürütülmektedir. 2006 yılından itibaren ise EMCDDA Temas Noktası eşgüdümünde hazırlanan yıllık Ulusal Uyuşturucu Raporunu EMCDDA ile paylaşmaktadır.¹⁸⁸

EMCDDA ile yapılan işbirliği faaliyetleri içerisinde uyuşturucu madde kullanımı konusunda veri toplamak ve değerlendirmek, analiz etmek, rapor hazırlamak amacıyla TUBİM'in de öncülüğünde ilgili kurumlar ile işbirliği içerisine girilmiş ve "*Problemlili Uyuşturucu Kullanımı*" adlı bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Yapılan araştırmalara göre ülkemizde en çok kullanılan madde olarak esrar ve sentetik maddeler olmakla birlikte, EMCDDA en çok problemlili uyuşturucu madde kullanımının eroine yönelik olduğunu tespit etmiştir.¹⁸⁹

---

¹⁸⁶ Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi, 24 Şubat 2014 <<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index376TR.html>>.

¹⁸⁷ Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi.

¹⁸⁸ Türkiye'nin Uyuşturucu ile Mücadelesi, Dışişleri Bakanlığı, 25 Şubat 2014 <http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-uyusturucu-ile-mucadelesi.tr.mfa>.

¹⁸⁹ Uyuşturucu Başta Olmak Üzere Madde Bağımlılığı Ve Kaçakçılığı Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, TBMM, s.134, 25 Şubat 2014 <<http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss323.pdf>>.

EMCDDA'nın Mayıs 2014'te yayımlamış olduğu “*European Drug Report: Trends and developments (Avrupa Uyuşturucu Raporu: Eğilimler ve gelişmeler)*” raporuna göre, içinde Türkiye'nin de olduğu yedi ülkede (Bulgaristan, Yunanistan, Kıbrıs, Macaristan, Portakiz, Romanya) her 10 yetişkinden birinin uyuşturucu kullandığı tahmin edilmektedir.¹⁹⁰ Bu veriler de uyuşturucu kullanımı probleminin ne kadar büyük bir ciddiyetle ele alınması gerektiğinin en önemli göstergelerinden biridir.

2.3.13. Avrupa Polis Ofisi (EUROPOL)

EUROPOL'un kurulmasına 7 Şubat 1992 tarihli Avrupa Birliği Maastricht Antlaşması ile karar verilmiştir. Çalışmalarına ise 1994 yılında, uyuşturucu ile mücadele eden “*Europol Uyuşturucu Birimi (EDU)*” adı altında sınırlı düzeyde başlamıştır.¹⁹¹

EUROPOL, AB üyesi olmayan birçok ülke ve uluslararası kuruluşla teknik ve stratejik düzeyde işbirliği yapmakta ve işbirliği içerisinde olduğu ülkelere uyuşturucu kaçakçılığı, mülteci kaçakçılığı, taşıt kaçakçılığı, insan kaçakçılığı terörizmi, çocuk pornografisi, sahte para, kara para aklama, kişilere karşı işlenen suçlar, mali suçlar, siber suçlar gibi suçlara yönelik olarak gerçekleştirilen soruşturma ve operasyonlar için, uzmanlık ve teknik destek sağlamaktadır.¹⁹²

EUROPOL, Avrupa Birliği'nin yasa uygulayıcı bir kurumu olup, Avrupa Birliği'nin suç örgütlerine karşı düzenlediği yasaların uygulanmasına dönük çabalarına katkı sağlamaktadır. Bunun yanında yasadışı uyuşturucu ticareti, terörizm ve uluslararası organize suçların her türlü şeklini önleyerek bunlarla mücadele etme, üye ülkelerdeki ilgili makamların mücadele yönündeki işlerliğini arttırma ve işbirliği yapmalarını sağlama şeklinde faaliyetler göstermektedir.¹⁹³

---

¹⁹⁰ European Drug Report, s.1, 25 Şubat 2014 <<http://adlibilimler.ankara.edu.tr/files/2014/07/European-Drug-Report-2014.pdf>>.

¹⁹¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu, 249.

¹⁹² Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu 249.

¹⁹³ Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu 249.

2.3.14. Uyuşturucu Karşıtı Avrupa Kentler Birliği (ECAD)

ECAD, 1994 yılında Avrupa'da uyuşturucu kullanımının meşrulaştırılmasına karşı olarak, Stockholm Belediyesi'nin bir girişimi olarak kurulmuştur. Avrupa'da bazı ülke ve şehirler, uyuşturucu tüketimini meşrulaştırmaya yönelik olarak ve diğer ülkelerin de uyuşturucuya olan talebinin ve uyuşturucuya olan arzın azaltılmasına dönük çabalarını olumsuz yönde etkileyebilecek birtakım politikalar yürütmektedir. ECAD, uyuşturucu tüketimini meşrulaştırmaya yönelik politikalara karşı çıkmakta, uyuşturucu kullanımına karşı gerçekleştirilen girişimlerin gelişimi ve tüketiminin dünya çapında ortadan kaldırılması için çaba göstermekte olan bir örgüttür. Bu birliğe Türkiye'den Ankara ve İstanbul Büyük Şehir Belediyeleri de üyedir.

2.3.15. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (USO)

Uyuşturucu ve Suç Ofisi (United Nations Office On DrugsAndCrime-UNODC), Birleşmiş Milletlerin suçla mücadele merkezidir. Merkezi Viyana'da bulunmaktadır. 1997 tarihinde Birleşmiş Milletler UluslararasıUyuşturucu Kontrol Programı (UNDCP)ve Uluslararası Suçları Önleme Merkezinin(Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu-SÖCAK) birleşmesi sonucu oluşmuştur. Bütçesini hükümetler ve gönüllü yardımlarla oluşturmaktadır. Uyuşturucuyla küresel boyutlu mücadelede, suç önlemede ve terörizmle mücadelede aktif rol oynamaktadır. Sınır aşan suçlar ile yasadışı uyuşturucu suçlarına karşı yürütülen mücadeleye uluslararası anlamda öncülük etmektedir.¹⁹⁴

UNODC, üye ülkelere suçu önleme, uyuşturucuyla mücadele ve terörizmle mücadele konularında yardım eder. UNODC çalışma programının üç önemli ayağı şu şekildedir;¹⁹⁵

1. Üye ülkelerin uyuşturucu ve terörizmle mücadele aynı zamanda suçu önlemelerine de yönelik olan faaliyetlerinde alan merkezli teknik işbirliği projeleri yapmak,

---

¹⁹⁴ Uyuşturucu Başta Olmak Üzere Madde Bağımlılığı ve Kaçakçılığı Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, Kasım 2008, Türkiye Büyük Millet Meclisi, 242.

¹⁹⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu, 242.

2. *Uyuşturucu ve uyuşturucu madde suçlarının kaynağı konusunda delil merkezli soruşturma yöntemleri geliştirmek, bilgi edinme hakkında araştırma ve analitik çalışmalar yapmak,*
3. *Uyuşturucuyla mücadele, terörizmle mücadele ve bu alanlarda suçu önlemeye yönelik olarak, üye ülkelerin ulusal mevzuatlarını uluslararası sözleşmelere uygun olmaları yönünde üye ülkelere yardım etmek.*

Ülkemizin, UNODC ile işbirliği içerisinde olmasının somut örneklerinden biri “*Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi (Turkish International Academy Against Drugs and Organized Crime)*”dir. TADOC, Birleşmiş Milletler öncülüğünde ve Türkiye-UNODC işbirliği içerisinde 26 Haziran 2000 yılında kurulmuş, birçok ulusal ve uluslararası eğitim programı gerçekleştirmiştir.¹⁹⁶TADOC’un çalışmalarına ilerleyen bölümlerde değinilecektir.

2.4. Mukayeseli Hukukta Uyuşturucu Kullanma Suçu İle Mücadele İle İlgili Yasal Düzenlemeler

2.4.1. ABD

ABD’de tüm uyuşturucu suçlarını ele alan “*Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasının Önlenmesi ve Kontrol Edilmesi Kanunu*” yürürlüğe konulmuştur. Uyuşturucu madde suçları ile ilgili olarak ayrı bir kanun yapma ile uyuşturucu maddelerin kötüye kullanımını önleme ve uyuşturucu madde kullanıcılarını rehabilite etme amacı güdülmüştür. Ancak daha sonra kanunda, bazı sözleşmeler vasıtası ile birtakım değişikliklere gidilmiştir. Bu sözleşmeler 1984 tarihli “*Kapsamlı Olarak Suçların Kontrolüne Dair Sözleşme (Comprehensive Crime Control Act of 1984)*” ve 1986 tarihli “*Uyuşturucu Maddelerin Kötüye Kullanılmasına Karşı Sözleşme (Anti-Drug Abuse Act of 1986)*”dir.¹⁹⁷

---

¹⁹⁶ Bakınız: 10 Mart 2014 <<http://www.tadoc.gov.tr/tr/Default.asp>>.

¹⁹⁷ Ali Erdem Sevdin, “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticaret Suçu, Seçkin yayıncılık, Ankara, 88, 89, 90.

Amerikan Hükümeti, 2000li yılların başında uyuşturucu madde kullanımı ve satışı ile mücadele için “*uyuşturucu ile savaş*” adlı bir çalışma başlatmıştır. ABD’de birçok eyalette cezaevi kurumları, cezaevlerinin madde bağımlısı suçluların tedavisinde etkili olduğunu kabul etmekteyken; bazı eyaletler ise şiddet içermeyen uyuşturucu suçlarına yönelik olarak hapis cezası yerine denetimli serbestlik veya iyileştirme programları öngörmektedir. ABD’de caydırma veya ödetme anlayışından daha çok kişiyi “*rehabilitate etme*” anlayışı mevcuttur. Bu nedenle uyuşturucu madde kullanımını azaltma hedeflenmiş ve uyuşturucu madde suçlularının hapisle cezalandırılmalarına alternatif olarak “*Uyuşturucu Tedavi Mahkemeleri*” kurulmuştur.¹⁹⁸

Uyuşturucu Tedavi Mahkemeleri, kişiye “*suçlu*” gözüyle değil “*hasta*” gözüyle değerlendirmektedir. Uyuşturucu mahkemeleri, şiddet içermeyen uyuşturucu madde suçlarını “*mağdursuz suç*” olarak kabul etmektedir. Bu kişilerin kanunu ihlal etmelerinin sebebi olarak ise kendilerini kontrol altında tutamadıklarından ileri geldiğini savunmaktadır. Diğer taraftan bu kişilerin kusur yeteneklerinin bulunmaması sebebiyle de hürriyetlerinden mahrum edilmeyi hak etmedikleri düşüncesini savunmaktadırlar.

Bu mahkemelere katılım isteğe bağlıdır. Kişinin başka mahkemede bir davasının olup olmadığı bir önem taşımamaktadır. Kişi yine de uyuşturucu mahkemelerine başvurabilmekte ve tedaviden yararlanabilmektedir. Hakim, yargılama süresince madde bağımlısının tedavisini takip etmektedir. Kişinin tedavi programının gereklerine uygun davranmaması halinde veya programın kişi için yetersiz kalması halinde; mahkeme programı sonlandırmakta veya daha etkili bir programa kişiyi dahil etmektedir. Kişinin tedavinin gerekliliklerine uygun davranması halinde ise, kişi hakkındaki cezanın hafifletilmesi, gözetim süresinin sonlandırılması, hakkındaki suçlamaların kaldırılması gibi birtakım uygulamalar da mevcuttur. Uyuşturucu madde bağımlılarında her bir kişiye uygun farklı tedavi programları belirlenmektedir. Bu mahkemelerin temel amacı kişi ile toplum arasında bir bağ kurmak ve kullanımı azaltmaktır.¹⁹⁹

---

¹⁹⁸ Yokuş Sevik 105, 106.

¹⁹⁹ Yokuş Sevik 107, 108.

Amerika'nın California eyaletinde County of Placer'da "*drugcourt*" programı geliştirilmiştir. Uyuşturucu bağımlıları için cezalandırmanın yerine geçecek alternatif bir yaptırım niteliğinde olan bu program, suçlunun bir yıl veya daha fazla süreliğine denetimli serbestlik elemanı kontrolünde alkol ve uyuşturucu ile ilgili olarak tedavi merkezine devami zorunlu tutmaktadır.²⁰⁰

2.4.2. Almanya

Alman Hukuku'nda uyuşturucu madde suçları ceza kanunu içerisinde değil, ayrı bir Uyuşturucu Maddeler Kanunu ile düzenlenmiştir. Almanya, 1925 tarihinde Cenevre Afyon Sözleşmesi'nin tarafı olduktan sonra 1929 tarihinde Afyon Kanunu (Uyuşturucu Maddeler Kanunu) çıkarmıştır. Fakat bir süre sonra uyuşturucu madde kullanımını önleme konusunda söz konusu kanunun yetersiz kaldığı anlaşılarak 1972 tarihinde yürürlükten kaldırılmış ve aynı yıl içerisinde de Uyuşturucu Maddeler Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun ile uyuşturucu madde kullanımı ile mücadelede etkin önlemler almak amaçlanmıştır. Fakat bu kanunun da uyuşturucu madde kullanımı ile mücadelede ihtiyaçları karşılayamadığı anlaşılınca Federal Meclis tarafından 1982 tarihinde yeni bir Uyuşturucu Maddeler Kanunu düzenlenerek yürürlüğe girmiştir. Bu kanun da 1994 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır. Son olarak 1994 tarihinde yürürlüğe giren yeni "*Uyuşturucu Maddeler Kanunu*" bugünkü Alman Hukuku sisteminde geçerliliğini sürdürmektedir. Bu kanun ile uyuşturucu ile mücadelede uyuşturucu madde kullanıcıları için cezalandırılma değil tedavi öngörülmüştür. Yani yürürlüğe giren son yasa ile uyuşturucu madde kullanımı suç olarak öngörülmemiştir. Kişinin bulundurduğu uyuşturucu madde kişisel kullanımına yetecek miktarda ise ve aksine bir kanıt da bulunmamışsa davanın açılmasında kamu yararı yok kabul edilerek savunmaya itibar edilecek ve kişi cezalandırılmayacaktır. Bununla birlikte uyuşturucu madde bulundurma hürriyeti bağlayıcı ceza ile yaptırıma bağlanmıştır.²⁰¹

---

²⁰⁰Hüseyin İnce, Türk Ceza Kanunu'nda Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Yaptırımlar, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007) 150.

²⁰¹Ali Erdem Sevdin, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticaret Suçu, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014) 91, 92, 93.

İki yıldan fazla olmayan hapis cezasını gerektiren ve madde bağımlılığı ile bağlantılı biçim suç olması hallerde ise, kişinin tedavi olduğunu veya tedavisinin devam ettiğini ispat etmesi halinde iddia makamı kamu davası açmaktan vazgeçebilir. Açılan bir davada yargılamanın her safhasında davanın düşmesine karar verilebilmektedir. Uyuşturucu madde kullanan kişi tedaviye tabi tutulmuşsa da açılmış olan davanın en fazla iki yıl olmak üzere ertelenmesine karar verilebilmekte ve tedavide geçen süre de ceza verilmesi halinde mahsup edilebilmektedir. Fakat daha sonradan suçun 2 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren hal taşıdığı veya kişinin tedaviye uymadığı anlaşılırsa bu durumda da yargılamaya devam olunacağı öngörülmüştür.²⁰²

2.4.3. Hollanda

Hollanda, uyuşturucu madde kullanımını hoşgörülü bir şekilde toplumun normal bir problemi olarak görmektedir. Suç ve ceza siyasetleri gereği bu kişileri suçlu olarak değil yardıma ihtiyaç duyan hastalar olarak değerlendirmekte; cezalandırmamaktadır. Asıl hedef kişideki zararı azaltmaktır.²⁰³

Uyuşturucu madde suçları, Hollanda Hukuku'nda ayrıca bir yasa şeklinde düzenlenmiştir. İlk düzenleme 1928 tarihli kanundur. 1972 tarihinde ise yeni bir kanun yürürlüğe girmiştir. Uyuşturucu maddelerin kişisel kullanımı Hollanda'da suç olmaktan çıkarılmıştır. Bununla birlikte tehlike oluşturan durumlarda uyuşturucu madde kullanıcılarına yardım ve tedavi amacı ile soruşturma organları devreye girmektedir. Uyuşturucu maddeler sert ve yumuşak olmak üzere sınıflandırılmıştır. Sert maddeler kokain ve eroin gibi maddeler; yumuşak olanlar ise esrar gibi daha az risk taşıyan uyuşturucu maddelerdir. Afyon Kanunu'nda uyuşturucu maddeler açık uçlu olarak tanımlanmak yerine, liste şeklinde belirtilmiştir. Ancak dönemin değişen şartlarında listeye yeni uyuşturucu maddeler eklenebilmektedir. Ancak bunun da bir koşulu vardır. Öncelikle maddeler insan şuurunda bir

---

²⁰² Yokuş Sevük 114, 115.

²⁰³ Yokuş Sevük 115.

etkiye sahip olmalı veya kullanıldığında kişinin kendisine veya topluma bir zararı söz konusu olmalıdır.²⁰⁴

Hollanda daha tehlikeli olan uyuşturucu maddelerin kullanımının önüne geçmek için, “*ev satıcılığı*” sistemini getirmiştir. Ev satıcılığı hint kenevirinden üretilen uyuşturucu maddelerin, gençlerin gittikleri kafeterya gibi yerlerde o yerin sorumlusunun bilgisi dahilinde satılması halidir. Belirlenen kurallara uyulması şartıyla bu şekildeki kafelere Hollanda izin vermektedir.²⁰⁵

2.4.4. İsviçre

İsviçre Hukuku’nda uyuşturucu maddenin kişisel kullanımı bir cezasızlık nedenidir. Kimi durumlarda kullanma ve bulundurmaya ceza verilmemektedir. Fakat bunun için madde miktarının az olması koşulu vardır. Uyuşturucu madde kullanıcısının tedavi olmayı kabul etmesi halinde soruşturma yapılmamakta ve hâkim tarafından kullanıcılar resen tedaviye gönderilmektedir.²⁰⁶

2.4.5. Macaristan

Macaristan’da uyuşturucu madde suçları özel bir kanun olarak değil, genel ceza kanunu içerisinde düzenlenmiştir. Uyuşturucu maddelerin kullanımı, kişiye yetecek kadar olan üretimi, temin edilmesi veya bulundurulması bir cezasızlık nedenidir. Uyuşturucu madde kullanımı açıkça ceza kanunların suç sayılmasa da, fiilden önce ve sonraki hareketlerin cezalandırılması hali ile kullanım da doğrudan olmasa da cezalandırılmaktadır.²⁰⁷

---

²⁰⁴ Sevdim, 93, 94.

²⁰⁵ Yokuş Sevük 117.

²⁰⁶ Sevdim, 95.

²⁰⁷ Yokuş Sevük 115.

2.4.6. Çin

Çin’de ilk kez uyuşturucu madde kullananlara para cezası veya 15 günlük hapis cezası öngörülmüştür. Bazı durumlarda para cezası, hapis cezası ile birlikte uygulanabilmektedir. Ayrıca uyuşturucu madde bağımlıları zorunlu olarak 1ay ile 6 aya kadar ilgili kurumlara zorunlu tedavi için de gönderilebilmektedir. Kişi eğer bu tedaviden sonra tekrar uyuşturucu madde kullanırsa bu sefer 1 ile 3 yıl arasında bir süre ile aynı zamanda çalıştırılacakları bir zorunlu tedavi kurumuna gönderilmekte ve zorunlu tedavi prosedürüne dahil edilmektedirler. İlgili kurumlarda tedavi kişi tarafından da talep edilebilmektedir. Ancak sonrasında bu tedavi o kişi için de zorunlu hale gelmektedir.²⁰⁸

2.5. Uluslararası Sözleşme ve Örgütlerin Etkisi

Uyuşturucu madde kullanımının ve özellikle de madde ticaretinin, ulusal boyutu aşan niteliği, ülkeleri birbirleriyle koordineli bir şekilde çalışma ve işbirliği içerisine girme zorunluluğunda bırakmıştır.

Uluslararası alanda uyuşturucu maddeler ile ilgili 3 önemli sözleşme hazırlanmıştır. Bunlar 1961 Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesi, 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi ve 1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Yasadışı Ticaretiyle Mücadele Sözleşmesi’dir. Türkiye, sayılan bu sözleşmelerin üçüne de taraf bulunmaktadır.²⁰⁹ Bir uluslararası antlaşmanın iç hukukumuzda yürürlüğe girebilmesi için Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile Resmi Gazete’de yayımlanması gerekmektedir.²¹⁰ Uluslararası andlaşmalar, 1982 Anayasasının 90. maddesine göre, söz konusu anlaşmaya taraf olduğu takdirde yasa değerine sahip olduğu öngörülmüş ve bunun sonucu olarak iç hukukumuzda da doğrudan etki doğurması kabul edilmiştir. Andlaşmalar ilke olarak, taraf devletlerin ülkesinin tümünde etki doğurmaktadır.²¹¹

---

²⁰⁸ Yokuş Sevük 117, 118.

²⁰⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu, 242.

²¹⁰ Bakınız: Milletlerarası Antlaşmaların Yapılması, Yürürlüğü ve Yayınlanması ile Bazı Antlaşmaların Yapılması İçin Bakanlar Kuruluna Yetki Verilmesi Hakkında Kanun, 13 Mart 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11425.pdf>>.

²¹¹ Hüseyin Pazarcı, Uluslararası Hukuk, (Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2006) 23, 76, 84.

Uluslararası örgütlerin her biri amaçları, örgütlenme şekilleri, yetkileri ve üyeleri gibi birtakım sebeplerden dolayı kendisine özgü hukuksal yapı sergilemektedir. Uluslararası örgütler, uluslararası faaliyetleri ve etkileri bakımından, devletlerden sonra ikinci sırada yer almaktadır. Ancak devletlerin oluşturduğu uluslararası örgütler, “*imperium*” denilen buyruk verme ve bu buyruklara uymayanları uymaya zorlama yetkisine sahip değillerdir. Örneğin; AB gibi geniş yapısal özellikler gösteren uluslararası örgütler bile, amaçlarına aykırı davranan kişilere karşı öngörülen yaptırımları ancak devletler kanalıyla gerçekleştirebilmektedir.²¹²

Uluslararası örgüt kararlarının hukuksal dayanağı, örgütün kurucu anlaşması veya bu nitelikteki sair belgeler olup, bu örgütler değişik bağlayıcı güce de sahip olabilirler. Bu kararlar uluslararası hukuk işlemi niteliğinde olup tek taraflı hukuksal işlemler arasında yer almaktadır. Bu hukuki işlemler, birçok hukuk kişinin iradesini açıklamasıyla oluştuğu için “*ortaklaşa işlem*” adını almakta fakat açıklanan bu iradeler birlikte tek bir hukuk kişinin iradesini yansıtmaktadır. Uluslararası örgütlerin yapılarını, kararlarının bağlayıcı veya tavsiye niteliğinde olup olmadığından anlamamız mümkündür. Her uluslararası örgüt, hangi organının hangi konularda bağlayıcı karar veya tavsiye kararı vermeye yetkili olacağını kurucu anlaşması ile belirlemektedir. Uluslararası örgütlerin üye devletlere yönelik kararları, kendileri dışında yani örgüt dışında söz konusu olan bağlayıcı kararlardır. Üye devletler için bu yolla doğrudan hak ve yükümlülükler yaratılmaktadır. Fakat uluslararası örgütlerin doğrudan hak ve yükümlülük doğuran yani kendileri dışındaki bağlayıcı kararları ile bu örgütlerin tavsiye kararlarının üye devletler tarafından kabul edilmesi neticesinde bağlayıcılık kazanan kararları birbirinden ayırmak gerekmektedir. Uluslararası örgütlerin tavsiye niteliğindeki kararları ise hiçbir hukuksal bağlayıcı güce sahip değildir.²¹³

Birkaç örneğe bakacak olursak “*1909 Shanghai Afyon Anlaşması*” ile tavsiye niteliğinde çeşitli kararlar alınmıştır. Dünya Sağlık Örgütünün (DSÖ) de bir amacı, ülkelere psikoaktif madde kullanımının düzenlenmesi hususunda bir takım öneri ve tavsiyelerde bulunmak şeklindedir. Dublin Grubu da aynı şekilde, uyuşturucu madde üretimi, trafiği ve kullanımı hakkında üye ve katılımcı ülkelere söz konusu problem hakkında tavsiyelerde

---

²¹² Pazarıcı, 184, 185.

²¹³ Pazarıcı, 130, 131, 132.

bulunmaktadır. Üyesi olduğumuz Mali Eylem Görev Grubu (FATF), örgütün amacı gereği ülkelere yapılan tavsiye nitelikli kararlara uyumsuzluğun tespiti halinde ise, bir dizi tedbir yoluna gitmektedir. Güneydoğu Çalışma Grubunun ise bir içtüzüğü bulunmayıp, alınan kararların niteliği yalnızca tavsiye şeklinde olup, örgütün herhangi bir icrai yetkisi mevcut bulunmamaktadır.

Türkiye, tarafı olduğu her bir uluslararası sözleşmenin niteliğinden kaynaklanan bir takım hak ve yükümlülüklerle bağlıdır. Aynı şekilde üyesi olduğu uluslararası örgütlerin kararlarına da, o örgütün yapısı gereği ve kurucu anlaşmasında belirtilmiş olan kararlarının bağlayıcı veya tavsiye niteliği taşıyıp taşıymasına göre yine bir takım hak ve yükümlülüklerle sahiptir.

3. SUÇ SİYASETİ AÇISINDAN UYUŞTURUCU MADDE KULLANMA SUÇU VE UNSURLARI

3.1. Genel Olarak

5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinin 1. fıkrasında “*kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin*” cezalandırılacağı öngörülmektedir.

6545 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden evvel 191. maddenin 1. fıkraya gerekçesi, izlenen suç siyasetinin gereği olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmayı değil, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın almak, kabul etmek veya bulundurmak fiillerini suç olarak tanımlamıştır.²¹⁴ Yine izlenen suç siyaseti gereği olarak 2. fıkraya gerekçesinde ise uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi tedavi edilmesi gereken hasta bir insan olarak görülmüş ve uyuşturucu madde kullanma suçu açıkça suç olarak düzenlenmemiştir. Bu nedenle de kullanıcıların tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulmaları gerektiği görüşü kabul edilmiştir. Uyuşturucu madde kullanılması eylemi, rızası dışında zorla veya hile ile verilmesi durumları dışında, failin öncelikle kendi iradesi ile bu maddeyi, eylemsel ya da hukuksal olarak egemenlik alanına almasını ve burada tutmasını yani zilyetliğine geçirmesini gerektirir²¹⁵.

Değişiklikten önce uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin bağımlılık derecesi gözetilmeden yani madde kullanma alışkanlığının iptila derecesinde olup olmadığına bakılmaksızın kişi hakkında mutlaka tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanması gerektiği öngörülmüştü. Bu durumda mahkemenin tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine

---

²¹⁴ Erhan Günay, Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005) 131.

²¹⁵ Yargıtay 10. Ceza Dairesi'nin 2006/12505 E. Ve 2007/5296 sayılı kararına göre; Bir kişinin uyuşturucu maddeyi kullanması eylemi, rızası dışında zorla veya hile ile verilmesi durumları dışında, failin öncelikle kendi iradesi ile bu maddeyi, eylemsel ya da hukuksal olarak egemenlik (hakimiyet) alanına almasını ve burada tutmasını, yani zilyetliğine geçirmesini gerektirir. Bir başka kişinin, uyuşturucu maddeyi, doğrudan vücuda enjekte etmesi veya içirmesi durumlarında da bir başkasının uyuşturucu maddeyi fiili egemenlik alanına sokmasına rıza gösterilmesi söz konusudur.

birlikte karar vermesi için kişinin maddeyi kullandığını söylemesi veya kullanma esnasında yakalanması kâfidir.²¹⁶

TCK'nın 191. maddesinde uyuşturucu ve uyarıcı madde arasında bir ayrım yapılmamıştır. Maddenin cinsinin (eroin, esrar, kokain vs) ne olduğu da kanun nazarında bir önem taşımamakta ve ceza yargılamasında bir farklılık yaratmamaktadır. Yani nitelik olarak maddenin kokain, eroin gibi “sert” madde olmasının veya esrar gibi “yumuşak” bir madde olmasının bir önemi olmayıp, kişide uyarıcı veya uyuşturucu bir etki yaratma hali yeterli kabul edilmiştir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanma şekline yönelik olarak da bir ayrım yoktur.²¹⁷

Bu suç soyut tehlike suçu olduğundan failin cezalandırılabilmesi için somut bir zararın ortaya çıkmasına gerek yoktur. Fiilin icra edilmesi yeterli görülmektedir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunun nitelikli hali ise mevcut değildir.²¹⁸

3.2. Suçun Hukuki Konusu

Suçun hukuki konusu veya hukuksal değer kavramı ilk defa “*Binding*” tarafından kullanılmıştır. Suçun hukuki konusu doktrinde farklı kavramlar ile ifade edilmektedir. Bu kavramlar şu şekildedir; Hukuksal değer, menfaat, korunan hukuki menfaat, hukuken korunan yarar, hak veya yarar, hukuki çıkar ve hukuki değer.²¹⁹

Uyuşturucu madde kullanma suçu TCK'nın 191. maddesinde düzenlenmiş ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin cezalandırılacağı öngörülmüştür. Uyuşturucu madde

---

²¹⁶ Günay 134.

²¹⁷ Günay 132.

²¹⁸ Yokuş Sevik 124.

²¹⁹ Timur Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009) 503.

kullanma suçunun konusu, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerdir. Suçun işlenebilmesi için kullanılan maddenin uyuşturucu veya uyarıcı etkisinin olması gerekmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu, 5237 sayılı TCK'nın "*Topluma Karşı Suçlar*" kısmında düzenlenmiştir. Dolayısıyla TCK'nın uyuşturucu madde suçlarının cezalandırmasındaki amaç da toplumu korumaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu bakımından korunan hukuksal yarar "*genel sağlık*"tır. Bu suç soyut tehlike suçu olduğu için suçu işleyen kişinin cezalandırılması için bir zararın veya tehlikenin meydana gelmesine gerek görülmemektedir.²²⁰ Uygulamada Yargıtay Ceza Genel Kurulu görüşü, "*Uyuşturucu maddelere ilişkin suçlarda, hukuken korunmak istenen değer, bireyin ve sonuçta toplumun esenliği olduğu kadar ulusal sınırları da aşan tehlike ile savaşmak zorunluluğudur.*" şeklindedir.²²¹

Ceza hukukumuzda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımında tedaviye karar verilmesinde gözetilen yarar, kamunun sağlığını korumak amacını taşımaktadır. Burada kişinin rızasının aranmayarak tıbbi müdahalelerde bulunulması, genel manada tıbbi müdahalenin öncesi veya müdahalenin esnasında kişinin rızasının aranması gerektiği kuralının bir istisnasını oluşturur. Amaç kamunun sağlığı olduğu için burada kişinin bireysel haklarının önüne geçen bir yararın gözetilmesi durumu söz konusudur. Bu sebeple de yapılacak olan tıbbi müdahalelerde kişinin rızasının aranmaması bir hukuka aykırılık sayılmamaktadır. Eski 191. maddenin 2. fıkrasında uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcısı olan kişi için tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmedileceği öngörülmüştür. Aynı zamanda kişinin rızası aranmaksızın kanunda öngörülmüş olan bu tedavi tedbiri, tedaviyi uygulayacak olan kişi bakımından da bir hukuka uygunluk halinden yararlanmasını sağlamaktadır.²²² Örneğin

---

²²⁰ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, Ceza Özel Hukuku, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008) 662.

²²¹ YCGK 22.10.1990, 1990/-231-250, Yokuş Sevik 121.

²²² Handan Yokuş Sevik, Sağlık Hukuku ve Yeni Türk Ceza Kanunu'ndaki Düzenlemeler Sempozyumu (17 Kasım 2006) "Sağlık Hakkı Kapsamında Yapılan Müdahalelerin Türk Ceza Hukukunda Hukuka Uygunluğunu Sağlayan Hükümler", Marmara Üniversitesi, İstanbul 2007, 221-243.

Mecelle'nin de 26. maddesinde, “zarar-ı âmmi def” için zarar-ı has ihtiyar olunur” denilmekle de kamunun yararının bireyin yararından üstün olduğu görüşü kabul edilmiştir.²²³

3.3. Fail ve Mağdur

Suç teşkil eden hareketi gerçekleştiren kişiye “fail” denilmektedir. Ceza hukukuna göre bir kişinin fail olabilmesi için “insan olmak” ve “yaşayan kişi” olmak üzere iki unsuru taşıması gerekmektedir. Tek faili suçlar, kanuni tanımda öngörülen suçun işlenebilmesi için tek bir failin bulunmasının yeterli olduğu suçlardır.²²⁴ Fail, tipik, hukuka aykırı ve kusurlu hareketi gerçekleştiren kişidir.²²⁵ Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu herhangi bir kişi tarafından işlenebilmektedir. Failin herhangi bir özellik taşımasına gerek yoktur. Herkes bu suçun faili olabilir.²²⁶

Her suçun ilk ve zorunlu mağduru devlettir.²²⁷ Mağdur, suçtan zarar gören kişidir. Ceza Kanunumuzda uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunun mağdurunun toplum olduğu kabul edilmektedir. Bir hukuk toplumunda yaşama hakkına sahip herkes mağdur durumundadır.²²⁸

Hukuken faillik ve mağdurluk sıfatları aynı kişide birleşemez.²²⁹ Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunun mağduru devlet ise de suçtan zarar gören uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcısı olan kişinin kendisidir.

---

²²³ Ali Himmet Berki, Açıklamalı Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye, (İstanbul: Hikmet Yayınları, 1990) 21.

²²⁴ Timur Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009) 444.

²²⁵ Yasemin Işıktaç, Adalet Psikolojisi, (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013) 65.

²²⁶ Yokuş Sevük 131.

²²⁷ Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 507.

²²⁸ Yokuş Sevük 131.

²²⁹ Işıktaç 65.

3.4. Maddi Unsur

5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinde suçun maddi unsurunu oluşturan hareketler 6545 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden evvel, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için “*satın alma*”, “*kabul etme*” veya “*bulundurma*” olarak seçimlik bir biçimde öngörülmüştü. 6545 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi ile birlikte 191. maddede değişiklik söz konusu olmuştur. Buna göre artık kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak filleri ile birlikte ayrıca “*uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak*” fiili de başlı başına bir fiil ve suç olarak öngörülmüştür.

Bu suçtan dolayı başlatılan bir soruşturmada TCK'nın 191. maddesinin 2. fıkrasına göre kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir. Maddenin 3. fıkrasına göre erteleme süresi içerisinde kişi hakkında asgari 1 yıl süre ile denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişi gerek görülmesi halinde ise yine bu denetimli serbestlik süresi içinde olmak üzere tedaviye tabi tutulabilir. Bu fıkra tedavi tedbirine tabi “*tutulabilir*” denilmekle kanun koyucunun bu hususu takdire açık bıraktığı ve amir bir hüküm olarak düzenlemediği görülmekte ise de Yargıtay kararlarında tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin yerel mahkemelerce uygulanmasının zorunlu olduğu ve mahkemenin bu tedbirlerin uygulanıp uygulanmaması yönünde bir takdir hakkı olmadığı görüşü mevcuttur.²³⁰ Kimi Yargıtay kararlarında da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında tedaviye hükmedilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi bozma sebebi olarak görülmüştür.²³¹

---

²³⁰Yargıtay 10. Ceza Dairesi'nin 2009/2569 E. ve 2012/82 sayılı kararına göre; 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinde, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmış sanık hakkında, birinci fıkraya göre cezaya hükmedilmeden ikinci fıkra gereğince sadece tedavi ve denetimli serbestlik kararı verilebileceği gibi, altıncı fıkra yollaması uyarınca birinci fıkradaki ceza ile birlikte ikinci fıkradaki tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine de hükmedilebileceği öngörülmüştür. Somut olayda uyuşturucu madde kullanmış olan sanık hakkında, belirtilen iki seçenekten biri uygulanırken, yasal gerekçe gösterilmesi, gerekçenin somut olgulara ve davranışlarına bağlı olarak sanığın tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uyup uymayacağına değerlendirilmesine dayanması gerekmektedir. Diğer yandan Uyuşturucu madde kullanan sanık hakkında, hangi seçenek kabul edilirse edilsin, tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine hükmolunması zorunlu olup, bunların uygulanıp uygulanmaması yönünden mahkemeye takdir hakkı tanınmamıştır. Bu nedenle uyuşturucu madde kullanmış olan sanıklar hakkında yeterli ve yasal gerekçe gösterilmeden, ceza ve denetimli serbestlik tedbiri seçeneğine göre hüküm kurulması ve tedaviye de hükmedilmesi gerektiğinin gözetilmemesi yasaya aykırı kabul edilmiş ve bozmayı gerektirmiştir.

²³¹ Yargıtay 10. CD.2011/12994 E. ve 2011/56809 K. sayılı dosyaya göre, sanık hakkında Kayseri 5. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından verilmiş olan mahkumiyet hükmü Kanun yararına bozmayı gerektirmiştir. Sanık hakkında TCK'nın 191. maddesinin 1. fıkrası ve 62. maddesi gereğince 10 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, ayrıca

Hakkında tedbire ve/veya tedaviye hükmedilen kişi, tedbirin gereklerine uygun davranmakla yükümlüdür. Keza TCK, 191. maddenin 2. fıkrası ile Cumhuriyet savcısının şüpheliyi, erteleme süresi zarfı içinde kendisine yüklenen yükümlülüklerle uygun davranmadığı takdirde meydana gelebilecek sonuçlar konusunda uyaracağını hükmetmiştir.

Eski düzenleme ile uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma fiili açıkça cezalandırılmamakta fakat bu fiile öncülük eden üç seçimlik hareket cezalandırılmakta idi. Maddede yeni düzenleme ile birlikte artık uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma fiili açıkça suç olarak düzenlenmiş olup kabul etme, satın alma veya bulundurma seçimlik hareketlerinin hiçbiri olmasa bile yalnızca maddeyi kullanmak suçun oluşması için “yeterli” kabul edilmiştir.

Uygulamada uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kişisel ihtiyaçtan fazla olmaması ölçütü göz önünde bulundurulmaktadır. Çünkü madde miktarının az olması kullanma amacının olduğuna dair bir karine teşkil etmektedir.²³²

---

aynı Kanun'un 191. maddesinin 2. fıkrası gereğince ceza süresince denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulmasına hükümlenmiştir. Uyuşturucu madde kullanmakta olduğunu belirten sanık hakkında “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesinin 2. fıkrası uyarınca tedaviye de hükmedilmesi gerektiği gözetilmeden, yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmemiştir.” denilerek, belirtilen hükmün bozulması istenmiştir. “Somut olayda, mahkeme tarafından sanığın uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığı açıkça belirtilmeden, bir yandan uyuşturucu madde kullandığına ilişkin savunmasına yollama yapıldığı, diğer yandan tedaviye hükümlenmediği anlaşıldığından; öncelikle sanığın uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığının kabul edilip edilmediğinin gerekçesiyle birlikte gösterilmesi, sonucuna göre TCK'nın 191. maddesinde öngörülen seçenek uygulamalardan birine göre hüküm kurulması gerektiğinin gözetilmemesi yasaya aykırı olup, kanun yararına bozma talebi bu nedenle yerinde görüldüğünden; Kayseri Beşinci Sulh Ceza Mahkemesi'nin hükmünün 5271 sayılı CMK'nın 309. maddesinin 3. fıkrası gereğince bozulmasına” karar verilmiştir.

Diğer bir karar ise Yargıtay 10. CD. 2007/6338 E. ve 2009/115 sayılı karardır. Buna göre; “5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinde, uyuşturucu madde kullanmış olan sanık hakkında, birinci fıkraya göre cezaya hükmedilmeden ikinci fıkra gereğince sadece tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilebileceği gibi, altıncı fıkranın yollaması uyarınca birinci fıkradaki ceza ile birlikte ikinci fıkradaki tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine de hükmedilebileceği öngörüldüğünden; sanığın hukuksal durumunun yeniden değerlendirilip belirlenmesinde zorunluluk bulunması ve uyuşturucu madde kullanmış olan sanık hakkında, 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinin 2. fıkrası uyarınca tedavi ve denetimli serbestlik tedbirlerine hükmedilmesi gerektiğinin gözetilmemesi bozma kararını gerektirmiştir.

²³² Günay 132.

3.5. Manevi Unsur

TCK'nın 191. maddesinde öngörülen kabul etme, satın alma veya bulundurma fiillerinin “*kullanmaya yönelik*” olması gerekmektedir. Bu nedenle suçun ancak özel kast ile işlenebileceği sonucuna varabiliriz. Failin amacı bu suçu, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçlarından ayırmaya yaramaktadır. Çünkü fail, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak için değil, örneğin başkalarına tedarik etme amacı ile kabul etmiş, satın almış veya bulundurmuş ise o zaman uyuşturucu madde ticareti suçundan dolayı sorumluluğuna gidilecektir.²³³ Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunun manevi unsuru ise yine bu açıklamalar doğrultusunda kişisel kullanım kastı olarak kabul edilebilmektedir.

3.6. Hukuka Aykırılık Unsuru

Öğretide kimi yazarlar tarafından uyuşturucu madde yoksunluğu sebebinden dolayı kişinin krize girme durumunun bir zorunluluk hali yarattığı ve hukuka uygunluk hali teşkil ettiği görüşü mevcut ise de TCK'da “*kullanma*” fiili başlıca cezalandırıldığından dolayı söz konusu görüşün de bir dayanağı kalmamıştır.²³⁴

3.7. Etkin Pişmanlık

5237 sayılı TCK'nın “*Topluma Karşı Suçlar*” başlıklı üçüncü kısmının “*Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar*” başlıklı üçüncü bölümünün 192. maddesinde “*Etkin pişmanlık*” hükümleri düzenlenmiştir. 5237 sayılı TCK'nın 192. maddesinin 4. fıkrasındaki, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kimse hakkında herhangi bir soruşturma olmadan madde kullandığını yetkili makamlara bildirerek tedavi ettirilmesini isterse, kendisi hakkında ceza verilmeyeceğine ilişkin hüküm, 765 sayılı TCK'nın 404. maddesinin 3. fıkrasına karşılık oluşturmaktadır. Burada yasa hükmü şahsın suç ortaklarını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi nasıl temin ettiğini bildirmesine gerek görmemektedir. Çünkü bu hüküm, kullanan şahsın tedavi ettirilmesini amaç edinmiştir.²³⁵

---

²³³ Tezcan, Erdem, Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku 665, 666.

²³⁴ Tezcan, Erdem, Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku 666.

²³⁵ Erkan Canak, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık, (İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınevi, 2012) 15.

Etkin pişmanlık genel olarak suç işlendikten sonra söz konusu olmaktadır. Fail suç tamamlanıp bittikten sonra pişman olmaktadır. Eğer suç tamamlanmadan fail eyleminden gönüllü olarak vazgeçerse veya sonuçlarının gerçekleşmesini önlerse o zaman etkin pişmanlık değil TCK'nın 36. maddesinde düzenlenen gönüllü vazgeçmeden söz edilecektir. Gönüllü vazgeçmede suç teşkil eden fiil işlenirken, failin cezalandırılmasını engelleyen bir durum yoktur. Ancak suç tamamlandıktan sonra etkin pişmanlık gösterilebilir. Etkin pişmanlık hükmü ile güdülen amaç, suç işlendikten ve fiil tamamlandıktan sonra bile pişmanlık duyan kişinin ve suçun maddi delillerini gösteren kişinin ödüllendirilmesi ve ayrıca bu gibi hareketlerin özendirilmesi şeklindedir.²³⁶

Etkin pişmanlık halinde suç oluşturan eylem tamamlandığından, fiil suç olmaktan çıkmaz. Failin duyduğu pişmanlık ile eylemin sonuçlarının bir kısmı bertaraf edilmektedir. Bu nedenle etkin pişmanlık hali cezayı kaldıran veya azaltan bir durumdur. Bu şekilde fail ve diğer kişiler açısından bir caydırıcılık sağlanmaktadır. Ceza siyaseti açısından etkin pişmanlığın değerlendirilmesinde toplumsal yarar görülmüştür.²³⁷ Diğer taraftan cezayı kaldıran nitelikte bir özelliği olduğu için de etkin pişmanlığın bir cezasızlık hali olduğunu söylemek mümkündür.

TCK'nın 192. maddesinin 4. fıkrasına göre:

“Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı soruşturma başlatılmadan önce resmi makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini isterse, cezaya hükmolunmaz.”

Bu hüküm ile amaçlanan, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananların sayısını azaltmak, tedavilerini ve topluma kazandırılmalarını sağlamaktır. Ancak bu maddenin fail

---

²³⁶Canak, 15.

²³⁷Canak, 16.

hakkında uygulanabilmesi için TCK'nın 191.maddesinin 1. fıkrasındaki fiillerden birinin işlenmesi gerekmektedir. Yani, kullanmak amacı ile uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın alması, kabul etmesi ve bulundurması şarttır. Belirtilen bu suçları işlemeden tedavi olmak istemesi durumunda ortada bir suç olmayacağından bu madde kapsamında değerlendirilemez. Fail, 5271 sayılı CMK'nın 2. maddesinin 1. fıkrasında tanımlanmış olan "soruşturma" evresi başlamadan evvel resmi makamlara yani Cumhuriyet Savcılıkları, Valilikler, Kaymakamlıklar, Emniyet ve Jandarma birimlerine başvurarak tedavi ettirilmeyi istemesi gerekmektedir.²³⁸

Failin tedaviye ihtiyacı olup olmamasının bir önemi yoktur. Önemli olan failin tedavi olmak istemesidir. Fail tedavi isteminde bulunduğu Cumhuriyet Başsavcılığı bu kişiyi sağlık kurumuna sevk edecektir. 6545 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden evvel, Sağlık kurumunca buna ilişkin düzenlenen raporda eğer failin tedaviye ihtiyacı olduğu anlaşılırsa Cumhuriyet Başsavcılığı'nca mahkemeden TCK'nın 191. maddesi (2, 3, 4, 5. fıkralar) uyarınca tedaviye hükümlenmesi istenmekte idi. Bu işlemler yapılırken fail hakkında bir dava açılmayacak, mahkeme tarafından da denetimli serbestlik kararı verilmeyecektir. Yapılan tedavi programına kişi uyarsa, tedavi sonucunda tam bir iyileşme sağlanamasa bile kişi etkin pişmanlıktan yararlanacak ve ceza verilmeyecektir. Ayrıca Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından da kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilecektir. Görüldüğü üzere failin yalnızca tedavi olmak istemesi etkin pişmanlık hükümlerinin devreye girmesi için yeterli değildir. Kişinin, belirlenen tedavinin koşullarına tam olarak uyması da beklenmektedir. Fail ancak bu şekilde etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanabilmektedir. Failin belirlenen tedavinin hükümlerine aykırı hareket etmesi halinde ise TCK'nın 191. maddesinin 4. fıkrası gereğince Cumhuriyet Başsavcılığı fail hakkında kamu davası açmaktadır. Bu durumda failin artık etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanması da mümkün olmayacaktır.²³⁹

6545 sayılı Kanundan evvel olan 5237 sayılı TCK'nın 192. maddesinin 4. fıkrası 765 sayılı TCK'nın 404. maddesinin 3. fıkrasına karşılık gelmektedir. Her iki hükümde de başvurunun soruşturma başlamadan önce gerçekleşmesi koşulu aranmıştır. Hükümün amacı,

---

²³⁸Canak, 22.

²³⁹Canak, 22,23.

uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişileri tedavi olmaya teşvik etmek ve böylelikle kullanıcıların sayısını azaltmaktır. Bu fıkra yalnızca kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçunu işleyenler için öngörölmüş bir hükümdür.²⁴⁰

Yukarıdaki açıklamalar ışığında bir örnek vermek gerekirse, bir başka suçtan hakkında soruşturma yapılan sanığın esrar içtiğini söylemesi ve bunun için yapılan idrar tahlilinde esrar etken maddesinin tespit edildiğinin anlaşılması karşısında görevlilerin bilgili olmadığı aşamada ikrarıyla uyuşturucu madde kullanma suçunu ortaya çıkardığından sanık Etkin Pişmanlıktan yararlanabilmektedir.²⁴¹

3.8. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

3.8.1. Teşebbüs

5237 sayılı TCK'nın 35. maddesine göre teşebbüs; kişinin işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerden dolayı tamamlayamamasıdır. Suça teşebbüsten söz edebilmek için failin elinde olmayan nedenlerle icra hareketini tamamlayamaması veya tamamlamasına rağmen elinde olmayan nedenlerden dolayı neticeyi gerçekleştirememesi ve bu nedenle de suçu tamamlayamamış olması gerekmektedir. Teşebbüsün oluşması için suçun icra hareketlerinin ve neticesinin birbirinden ayrılabilir olması gerekmektedir.²⁴²

191. maddede kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak fiillerinin

---

²⁴⁰Canak, 23.

²⁴¹Canak, 118.

²⁴² Hasan Hüseyin Bayraklı, Ahmet Bozdağ, s. 17., 18 Kasım 2014 <http://dergiler.sgb.gov.tr/calismalar/maliye_dergisi/yayinlar/md/158/02.Hasan.Huseyin.BAYRAKLI_Ahmet.BOZDAG.pdf>.

cezalandırılacağı öngörülmüştür. Seçimlik hareketler olduğu için bu suçlardan birinin gerçekleşmesi yeterlidir ve bu durumda suç tamamlanmış olur.

Kanun, bazı suçların gerçekleşebilmesi için yalnızca hareketin yapılmasını yeterli görmektedir. Ayrıca yapılan hareketten bir sonuç doğmasını aramamaktadır. Kanun koyucu, failin cezalandırılabilmesi için sadece hareketin gerçekleşmesini yeterli bir unsur olarak kabul ettiğinden bu suçlara “*sırf hareket suçları*” denilmektedir. Sırf hareket suçlarında teşebbüs, sadece icra hareketlerinin tamamlanmaması halinde mümkündür. Fail icra hareketlerini bitirdiğinde ayrıca neticenin gerçekleşmesi yani doğal sonucun meydana gelmesi şartı aranmaz.²⁴³ Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu da sırf hareket suçudur.²⁴⁴

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunda teşebbüs söz konusu olmamaktadır. Çünkü kullanma hareketi tamamlandığında suç da tamamlanmaktadır.²⁴⁵ Neticesi harekete bitişik suçlar da denilen sırf hareket suçlarında, kanunun yasakladığı hareket yapılır yapılmaz suç tamamlanmaktadır. Bu nedenle de bu suçlara teşebbüs söz konusu olmamaktadır. Teşebbüsün gerçekleşebilmesi için hareketin gerçekleşmesi ve fakat neticenin gerçekleşmemesi gerekmektedir. Yani netice hareketten ayrılabilmelidir.²⁴⁶

Örneklendirecek olursak kullanmak için satın alma fiili açısından kişinin üzerinde yapılan aramada bir enjektör ve maddeyi satın alacağını gösteren bir adres bulunsa, bu durumda kişi kullanmak için uyuşturucu madde satın almaya yönelik hazırlık aşamasında olduğundan henüz teşebbüs alanına girmemiştir. Aynı şekilde kişinin uyuşturucu fiyatı veya “mal bulunup bulunmadığı” gibi soruları da bir hazırlık hareketi niteliğindedir.²⁴⁷

---

²⁴³ Pervin Aksoy İpekçioğlu, Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009) 185.

²⁴⁴ Tezcan, Erdem, Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 668.

²⁴⁵ Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku, (Ankara: Savaş Yayınevi, 2005) 271.

²⁴⁶ Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 441.

²⁴⁷ Yokuş Sevik 154.

Kullanmak için satın alınan, kabul edilen veya bulundurulmuş bir maddenin uyuşturucu veya uyarıcı bir madde olması gerekmektedir. Eğer kişinin satın aldığı madde uyuşturucu veya uyarıcı bir madde değil de örneğin nişasta ise, burada kişi hataya düşmüş olacak ve bu durumda da kişi her ne kadar uyuşturucu madde almak kastıyla hareket etse de olayda bir haksızlık gerçekleşmediğinden kişi cezalandırılmayacaktır. Dolayısıyla işlenemez suç mevcut olacak ve elverişsiz teşebbüsten söz edilecektir.²⁴⁸ İşlenemez suç, failin bir suç tipini ihlal etmeye yönelmiş olmasına rağmen, gerçekleştirilen hareketin ihlal edilmek istenen suçu meydana getiren zararın veya tehlikenin oluşmasına elverişli olmaması veya suç konusunun bulunmaması sebebiyle gerçekleştirilen davranışın başarısız olması şeklinde tanımlanmaktadır.²⁴⁹

Kişinin kullanmak amacı ile madde alması fakat uyuşturucu maddeyi kullanmadan otoritelerce yakalanması durumunda somut olaya göre kişi satın alma, kabul etme veya bulundurma fiillerinden dolayı da cezalandırılabilmesi mümkündür. Örneğin kişi kullanmak için uyuşturucu madde almaya gitmiş fakat teslim vakti gelmemişse bu durumda satın alma suçuna teşebbüs söz konusudur. Ama parayı satıcıya verirken yakalanan kişi artık satın alma fiili bakımından icra hareketine başlamıştır. Kullanmak için arkadaşının verdiği uyuşturucu maddeyi alırken yakalanma durumunda ise teşebbüs söz konusudur. Çünkü malın zilyetliği henüz kişiye geçmemiştir.²⁵⁰

Uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi satın alan, kabul eden veya bulunduran kişinin asıl niyetinin “kullanmak” olup olmadığının tespiti için birtakım ölçütler mevcuttur. Örneğin uyuşturucu veya uyarıcı maddenin satın alınması, kabul edilmesi veya bulundurulması durumunda miktarının azlığı, kişinin uyuşturucu maddeyi kullandığına bir karinedir. Ancak bu madde, kişisel kullanım sınırını aşmamalıdır. Madde bulunduran kişinin, bu maddeyi kolaylıkla erişebileceği bir yerde bulundurması da yine o kişinin maddeyi kişisel kullanım

---

²⁴⁸ Yokuş Sevük 149.

²⁴⁹ Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 436.

²⁵⁰ Yokuş Sevük 155.

için bulundurduğuna karine teşkil etmektedir. Örneğin kişinin üzerinde tek bir uyuşturucu hap bulunması durumu buna örnektir.²⁵¹

3.8.2. İçtima

Kanuni tanıma göre her netice ayrı bir suç oluşturmaktadır. Fail bazen birden fazla kanun hükmünü veya farklı hareketler ile aynı kanun hükmünü ihlal edebilir. Bu durumda suçların içtimaidan yani suçların bir araya toplanmasından ve kaynaşmasından söz edilir. Kanunların içtimaidanda(görünüşte içtima) gerçekleştirilen hareket ile ceza normu arasındaki ilişki görünüştedir. Yani bu kurallardan yalnızca biri uygulanmaktadır. Bu durumlarda ceza hükümlerinin ve suçların çokluğu yalnızca görünüştedir ve fail tarafından gerçekleştirilen fiile yalnızca tek bir hüküm uygulanır.²⁵²

Zincirleme (müteselsil) suç, TCK'nın 43. maddesinin 1. fıkrasında şu şekilde düzenlenmiştir; “ *Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır.*” Buradan da anlaşılacağı üzere zincirleme suç, bir suç işleme kararı ile kanun hükmünün farklı zamanlarda aynı kişiye karşı birden fazla ihlal edilmesidir. Aslında birden fazla suç söz konusu iken, kanun koyucu bunları tek bir suç olarak kabul etmiştir.

TCK'nın 43. maddesinin 1. fıkrasına 5377 sayılı Kanun ile şu cümle eklenmiştir; “*Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır.*” Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçları TCK'da kamunun sağlığına karşı suçlar bölümünde düzenlenmektedir. Kamunun sağlığına karşı suçlar ise mağduru belli olmayan suçlardandır.²⁵³ Bu durumda madde hükmünce uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarında da zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkün hale gelmektedir.

---

²⁵¹ Yokuş Sevik 145, 146, 147.

²⁵² Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler 484.

²⁵³ Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 491.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu seçimlik hareketli olduğundan bu fiillerden birinin veya hepsinin işlenmesi durumunda suç bir defa işlenmiş sayılacak ve bu fiillerden dolayı ayrı ayrı cezalandırma yoluna gidilmeyecek, faile tek bir ceza verilecektir. Çünkü bu fiillerden birkaçının işlenmesi halinde de kanun hükmü birkaç kez değil bir kez ihlal edilmiş olacaktır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunun birden fazla olması halinde tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine yalnızca bir kez karar verilecektir. Fakat kişi hakkında tedbirin gereklerinin yerine getirilmesi neticesinde dava düşmüşse veya ceza infaz edilmişse kişinin yeniden kullanma fiilini işlemesi halinde tekrar tedbir yoluna gidilebilecektir.²⁵⁴

3.8.3. İştirak

Kanunen tek bir kişi tarafından işlenebilen bir suçun birden fazla kişi tarafından işbirliği yapmak sureti ile gerçekleştirilmesine “*iştirak*” veya “*suça katılma*” denilmektedir. İştirak kuralları, bir kişi tarafından işlenebilen bir suçun birden fazla kişinin katılması ya da yardımda bulunması suretiyle işlenmesi durumunda, bu kişilerin yani ortakların da sorumluluklarının nasıl belirlenmesi gerektiğine ilişkin kuralları düzenlemektedir.²⁵⁵ 5237 sayılı TCK’nın 37. maddesinin 1. fıkrası; “*Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur*” düzenlemesine yer verilerek suçun birlikte gerçekleştiren kişilerin fail olarak kabul edileceğini belirtmektedir.

Kanuni tanımdaki suçu tek başına gerçekleştiren kişiye “*doğrudan fail*” denilmektedir. Fakat suç her zaman bu kişi tarafından gerçekleştirilmeyebilir. Suçun bir başkası aracılığı ile gerçekleştirilmesi durumunda ise “*dolaylı faillik*” söz konusu olmaktadır. Suçun birden fazla kişi tarafından işlenmesi durumunda da “*birlikte faillik*” söz konusu olmaktadır.²⁵⁶

---

²⁵⁴ Yokuş Sevük 166, 167.

²⁵⁵ Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 448,449.

²⁵⁶ Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 455.

Doğrudan faillikten söz edilebilmesi için suç tipinin buna uygun olması gerekmektedir. Bazı suçlarda yalnız belirli kişilerin söz konusu suçların faili olabileceği öngörülmüştür. Bunlar özgü suçlar, bizzat işlenebilen suçlar ve yükümlülük suçlarıdır. Bunlardan bizzat işlenebilen suçlar, failin kendi hareketi ile ihlal edilebilen suçlardır. Fail tipiklikteki hareketi kendisi yapmazsa, artık faillikten değil suç ortaklığından söz edilecektir. Bu suçlarda birlikte faillik ve dolaylı faillik söz konusu olmamaktadır.²⁵⁷ Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçu bizzat işlenebilen bir suç olduğundan bu suça iştirak söz konusu olmamaktadır. Birden fazla kişinin uyuşturucu maddeyi birlikte kullanması durumunda suç her bir kişi bakımından ayrı ayrı oluşacaktır.²⁵⁸

3.9. İstatistiksel Veriler

TÜİK' in 2012 verilerine göre yayınlamış olduğu istatistiksel verilere göre TCK uyarınca açılan ve karara bağlanan davalardaki suç sıralaması kamunun sağlığına karşı suçlar bakımından; açılan davalardaki suç sayısı 173.715, çıkan davalardaki suç sayısı ise 165.859'dur²⁵⁹. TCK uyarınca açılan davalardaki suç dağılımına bakıldığında suç sayısının 156.998' inin de 18 yaş ve üzeri gruba tekabül ettiğini görüyoruz²⁶⁰.

Yoğunluk gösteren suç sayılarına bakıldığında TCK'nın 191. maddesi uyarınca kullanmak için uyuşturucu satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçundan açılan davalardaki suç sayısı 138.625 olup, bu suçun TCK'nın kamunun sağlığına karşı suçlar kısmında yer alan diğer suçlara göre %79,8 gibi yüksek bir dilime sahip olduğunu görüyoruz²⁶¹.

---

²⁵⁷ Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 455,456, 457.

²⁵⁸ Tezcan, Erdem, Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 669.

²⁵⁹ TÜİK 2012 - TCK Uyarınca Açılan ve Karara Bağlanan Davalardaki Suç Sıralaması, 24 Temmuz 2014 <http://adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2012/40.pdf>.

²⁶⁰ TCK Uyarınca Açılan Davalardaki Suç Dağılımları TÜRKİYE (2012) için bakınız: 24 Temmuz 2014 <http://adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2012/42.pdf>.

²⁶¹ TCK Uyarınca Açılan ve Karara Bağlanan Davalarda Yoğunluk Gösteren Suç Sayıları (2012) için bakınız: <http://adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2012/46.pdf>.

Ceza mahkemelerinde TCK uyarınca 2013 yılı içinde açılan davalardaki suç ve sanık sayılarına baktığımızda ise TCK'nın 191. maddesinin 1. fıkrasına göre suç sayısının 87630; sanık sayısının ise 87629 olduğunu görüyoruz²⁶².

---

²⁶²Ceza Mahkemelerinde TCK Uyarınca Yıl İçinde Açılan Davalardaki Suç ve Sanık Sayıları (2013) için bakınız: 24 Temmuz 2014 <<http://adlisicil.adalet.gov.tr/istatistikler/1996/2013-acilantck.pdf>>.

4. TÜRKİYE’DE UYUŞTURUCU MADDE KULLANMA SUÇUNUN ÖNLENMESİNE YÖNELİK ALINAN ÖNLEMLER VE GELİŞTİRİLEN STRATEJİLER

4.1. TUBİM

Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM), Emniyet Genel Müdürlüğü KOM (Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele) Daire Başkanlığı bünyesinde, Avrupa Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Bağımlılığı İzleme Merkezi’nin (EMCDDA) Türkiye’deki Ulusal İrtibat Noktası olarak görevini sürdürmektedir. TUBİM, 2006 yılından bu yana faaliyet göstermekte olup, ulusal kuruluşlarla uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığı ile mücadele konusunda koordinasyon halindedir. Bu şekilde elde ettiği verilerle 2006 yılından bu yana her yıl Türkiye Uyuşturucu Raporu hazırlamakta ve bu raporla birlikte uyuşturucu madde ile mücadele politikaları, önleme faaliyetleri, uyuşturucu madde kullanım yaygınlığı, problemlili uyuşturucu madde kullanımı, madde bağımlılığı tedavisi, madde bağlantılı bulaşıcı hastalıklar ve ölümler, rehabilitasyon, uyuşturucu madde kaçakçılığı ile ilgili ulusal düzeydeki en güncel ve güvenilir bilgilere yer verilmektedir. Bu nedenle de uyuşturucu madde bağımlılığı ile mücadelede stratejilerin belirlenmesinde yol gösterici olmaktadır.²⁶³

4.2. EMCDDA 2013 Türkiye Uyuşturucu Raporu

TUBİM’in 29 Ocak 2014’te 2012 verilerine göre hazırlamış olduğu “2013 Türkiye Uyuşturucu Raporu”, ulusal ölçekte TUBİM tarafından hazırlanmış olan en son tarihli uyuşturucu rapordur.

Raporda, uyuşturucu maddeler ile ilgili yasalara, stratejilere, ekonomik analizlere, uyuşturucu madde kullanım yaygınlığına, önleme faaliyetlerine, problemlili uyuşturucu madde kullanımı, uyuşturucu madde bağımlılığı tedavisi ve sağlık ilişkileri, uyuşturucu madde bağımlılarının sosyal ilişkileri ve topluma yeniden kazandırılmaları, uyuşturucu madde bağlantılı suçlar ve bu suçların önlenmesi, cezaevlerinde madde bağımlılarının durumu ve

---

²⁶³ EMCDDA 2013 Ulusal Raporu, s.13, 24 Temmuz 2014
<http://www.kom.gov.tr/Tr/Dosyalar/2013_TURKIYE_UYUSTURUCU_RAPORU.pdf>.

buna ilişkin çözümler, ayrıca cezaevinden çıktıktan sonraki entegrasyon süreci, uyuşturucu madde piyasası gibi hususlara yer verilmiştir.

2013 TUBİM Raporuna göre “*uyuşturucu ile mücadele*” kavramı irdelenerek sorunun 5 boyutuna değinilmiştir. Bunlar arz azaltımı; talep azaltımı; uluslararası işbirliği; bilgi toplama, araştırma ve değerlendirme; koordinasyon şeklinde sınıflandırılmıştır.²⁶⁴

2012 yılında Türkiye genelinde 83.133 uyuşturucu olayı meydana gelmiştir. Bir önceki yıla göre ise olay sayısındaki artış %23,90, şüpheli sayısındaki artış ise %23,08 oranında gerçekleşmiştir. 2012 yılındaki gerçekleşen uyuşturucu olayına suç türüne göre bakıldığında ise 83.133 olayın 71.734 ünün (%86,29) kullanma amaçlı uyuşturucu madde satın alma, kabul etme veya bulundurma (TCK m.191) kapsamında gerçekleşmiştir.²⁶⁵

2012 yılında Türkiye’de yakalanan toplam 130.049 şüphelinin suç türlerine göre dağılımına bakıldığında ise, bu sayının 102.919 unun (%79,14) yine kullanma amaçlı uyuşturucu madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçu kapsamında yakalandıkları anlaşılmıştır.²⁶⁶

TUBİM İl İrtibat Noktası (İLTEM) tarafından uygulanan “*Bağımlılık Yapıcı Madde Suçlarında Kullanıcı Profili Anketi-U Formu*” verilerine göre bir takım tespitler yapılmıştır. Buna göre; uyuşturucu madde kullanıcılarının maddeye başlama sebebi olarak, arkadaş etkisi %41,48 iken merak %26,84 oranında tespit edilmiştir. Ankete katılan şahısların ise büyük bir çoğunluğu 18-29 yaş aralığındadır.²⁶⁷

---

²⁶⁴ Bülent Ay, Uyuşturucu Maddeler Politikası: Yasalar, Stratejiler ve Ekonomik Analizler, s.29. 28 Temmuz 2014 <<http://www.tubim.gov.tr/Tr/DuyuruDetay.asp?DIId=138>>.

²⁶⁵ Ay, 23.

²⁶⁶ Ay, 23.

²⁶⁷ Ay, 23.

Uyuşturucu bağımlılığı sorununu önlemede ve bu soruna yönelik olarak yürütölen çalışmalarda TUBİM’in yanışıra Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Diyanet İşleri Bakanlığı, RTÜK, TRT, Üniversiteler, Belediyeler ve Sivil Toplum Kuruluşları da bu sorunu önleme faaliyetlerine yönelik destekleyici bir tutum göstermektedirler. Kurum ve kuruluşlar uyuşturucu madde bağımlılığını önleme hususunda farklı hedef kitlelerine yönelik olarak birbirinden fakat birbirleri ile koordineli şekilde yürütmektedirler.

4.3.II. Ulusal Uyuşturucu Politika ve Strateji Belgesi (2013-2018)

Belge, *”Genel Uyuşturucu Politikamızı”*, 2709 sayılı Anayasamızın 58 inci maddesinin 2. fıkrasında yer alan *“...Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.”* hükmüne dayandırmaktadır.²⁶⁸

Uyuşturucu ile mücadelenin tüm evrelerinde aynı kararlılıkla ve dengeli bir yaklaşımın yürütöleceği, mücadelede bilimsel yenilikler ve yöntemler uygulanacağı, tüm bunlar uygulanırken insan haklarının göz önünde bulundurulacağı, farklı bilim dalları ile ortak bir çalışma yürütöleceği ve bu sorunun çözümünün ancak bu şekilde neticeye varabileceği belirtilmiştir.²⁶⁹

Belgede *“Talep Azaltımı Politikaları”* arasında uyuşturucu bağımlılığı bir hastalık, uyuşturucu bağımlısı bir hasta ve bu sorunun geneli de bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmiştir. Bağımlıların tedavisinin ve topluma yeniden entegrasyonunun da destekleneceği ayrıca belirtilmiştir.²⁷⁰

---

²⁶⁸ Ay, 37.

²⁶⁹ Ay, 37.

²⁷⁰ Ay, 37, 38.

Belgede uyuşturucu madde ile mücadelede geliştirilen diğer politikalar şu şekilde belirtilmiştir; kültürel farklılıklar da göz önünde bulundurulacak, ulusal ve uluslararası işbirliğine açık olunacak, uyuşturucu alanında araştırma, bilgi ve veri toplama sistemleri sürekli geliştirilecek, mücadele faaliyetleri bilgiye dayalı, ölçülebilir ve dinamik bir gelişim içinde yürütülecek ve yeni yaklaşımlar takip edilecek, uyuşturucu alanındaki ulusal bilgi ağı güçlendirilecek, EGM KOM Daire Başkanlığı'na bağlı TUBİM, uyuşturucu madde ile mücadele eden tüm kurum ve kuruluşlar ile işbirliği sağlayacaktır. Ayrıca belgede, 2013-2018 yılları arasında uyuşturucu madde ile mücadelede ulaşılmak istenen amaçlar ve gerekli faaliyetler, uyuşturucu ile mücadelede toplamda 29 stratejik hedef halinde sıralanmıştır.²⁷¹

4.4.III. Ulusal Uyuşturucu Eylem Planı Belgesi(2013-2015)

Ulusal Uyuşturucu Politika ve Strateji Belgesi'nde yer alan 29 stratejik hedefin gerçekleşmesi için, 2013-2015 Eylem Planı'nda, ilgili kurumların yapması gereken 84 faaliyete yer verilmiştir. Uyuşturucu madde kullanımı ile ilgili geliştiren faaliyetlerden bazıları ise tedavi merkezlerinin sayı ve kalite bakımından artırılması, çocuklara özel tedavi merkezlerinin artırılması, uyuşturucu madde bağımlılarının tedavi sonrasında topluma yeniden kazandırılmaları amacı ile rehabilitasyon programlarının uygulanması, ceza infaz kurumlarında uyuşturucu madde bağımlısı hükümlülere dönük yardımcı programlarının geliştirilmesi şeklindedir.²⁷²

4.5.İl Uyuşturucu Eylem Planları

2012 yılı itibari ile 81 ilin 78' inde (%96,7) İl Uyuşturucu Koordinasyon Kurulları'nca İl Uyuşturucu Eylem Planı hazırlanmıştır. Bitlis, Burdur ve Muğla illeri İl Uyuşturucu Eylem Planı hazırlamamıştır.

Uyuşturucu madde kullanımı ile mücadelede, ulusal ve uluslararası literatüre bakıldığında geliştirilen en iyi strateji, "*önleme stratejisi*"dir. Bunun temel nedeni, bazı uyuşturucu maddelerin bağımlılığı geliştikten sonra artık ömür boyu sürecek olan bir tedavi

---

²⁷¹ Ay, 37, 38.

²⁷² Ay, 38, 39.

sürecinin zorunlu hale gelme durumunun varlığıdır. Türkiye’de uyuşturucu madde politikaları 3 temel başlıkta gruplandırılmaktadır. Bu gruplar; birincil önleme, ikincil önleme ve üçüncül önleme şeklindedir. Birincil önleme, henüz uyuşturucu madde ile tanışmamış ancak tanışma riski olan gruplara dönük gerçekleştirilen çalışmaları içermektedir. İkincil önleme, uyuşturucu madde ile tanışmış fakat henüz bağımlılığı gelişmemiş olan gruplara dönük çalışmaları içermektedir. Üçüncü önleme grubu ise, uyuşturucu madde kullanan kişilerin madde kullanmayı bırakmasını, madde kullanmayı bırakanların yeniden bağımlılığını önlemeyi ve uyuşturucu madde kullanımı ile meydana gelen fiziksel ve ruhsal zararların azaltılmalarına dönük gerçekleştirilen çalışmaları içermektedir.²⁷³

Uyuşturucu madde kullanımı sebebi ile gelişen uyuşturucu madde bağımlılığıyla mücadelede Sağlık Bakanlığı, ulusal eylem planı ve stratejileri geliştirmekte ve ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde yürütmektedir. Sağlık Bakanlığı tarafından 2011-2023 yıl aralığı için “*Ulusal Ruh Sağlığı Eylem Planı*” oluşturulmuş ve 2011 yılı içerisinde de bu eylem planı yayımlanmıştır. Eylem planında uyuşturucu madde kullanımı ve bu kullanım ile birlikte gelişen bağımlılığının tedavisi hakkında şu ifadelere yer verilmiştir;²⁷⁴

“Madde bağımlılığı sadece sağlık boyutu olan bir konu değildir. Sağlık dışında, kamusal, sosyal, hukuki ve idari birçok yönü vardır. Bağımlılığın sıklığı bölgesel farklılıklar gösterdiğinden, bağımlılıkla mücadele için merkezi bir yapılanmadan çok yerel yaklaşımlar ön planda olmalıdır. Halen birçok belediye, kaymakamlık veya özel sektör temsilcisinin bu konuda yerel olarak yürüttüğü projeler vardır. Bu soruna çok boyutlu yaklaşmak gerektiğinden, planlamanın tek bir kurum veya merkez tarafından değil, ilgili tüm yerel paydaşların katılımıyla tek çatı altında yapılması daha doğrudur. Madde bağımlılığı tedavisinin uzun süreli ve daimi olması gerekmektedir. Hastane merkezli tedavi modelinde tedavisi sağlanan çoğu olgu eve döndüğünde tedavi programına devam edememekte, bu da başarıyı çok düşürmektedir. Tüm

---

²⁷³ Nadir Koçak, Uyuşturucu Maddeler Politikası: Yasalar, Stratejiler ve Ekonomik Analizler, s. 60, 61. 29 Temmuz 2014 <<http://www.tubim.gov.tr/Tr/DuyuruDetay.asp?DId=138>>.

²⁷⁴ Koçak, 78, 79.

dünyada hastanelerde hizmet verme yerine toplum temelli müdahale merkezleri modeline geçiş artmaktadır.”

TUBİM’in illerdeki irtibat noktası olan personel tarafından, yıl içerisinde kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçları ile ilgili olarak haklarında polis tarafından yasal işlem başlatılan ve araştırmaya katılan reşit ve gönüllü kişileri kapsayan, “*Bağımlılık Yapıcı Madde Suçlarında Kullanıcı Profili Anketi – U Formu*” olarak adlandırılan bir çalışma yapılmaktadır. Söz konusu çalışmada yüz yüze görüşme tekniği esas alınmıştır. Çalışma ile amaçlanan, Türkiye’deki uyuşturucu madde kullanıcılarının genel profilini çıkartmaktır. Uyuşturucu madde kullanımı ile mücadelede stratejilerin belirlenmesinde söz konusu anket çalışmasından da fayda sağlanmaktadır.²⁷⁵

U – Formu verilerine göre uyuşturucu madde kullanıcılarının maddeye sebepleri %41,48 arkadaş etkisi, %26,84 merak, %13,72 kişisel sorunlar, %12,46 aile sorunları, %3,32 eğlence amaçlı, %0,13 internetin etkisi, %0,13 görsel-işitsel medyanın etkisi ve %1,92 diğer nedenler olarak belirlenmiştir. Madde bağımlılarının %27,80’i uyuşturucu maddenin zararları hakkında bilgi sahibi olmakla birlikte, %72,20’si ise bu konuda bilgi sahibi değildir. Ancak bu kişilerin %94,49’u, “uyuşturucu maddenin zararları hakkında bilgim olsaydı başlamazdım” şeklinde görüş bildirmiştir. Uyuşturucu madde kullanıcılarının %52,97’si tedavi olmak istediğini, %42,96’sı tedavi olmak istemediğini belirtirken, tedavisi devam eden yalnızca %4,06’lık bir dilimi oluşturmaktadır.²⁷⁶

U – Formu verilerine göre uyuşturucu madde kullanıcılarının tedavi olmak istememelerinin sebepleri arasında, uyuşturucu maddeyi bırakabileceklerine inanmamaları ilk sırayı almaktadır. Madde kullandıklarının bilinmesinin istenmemesi ise ikinci sırayı takip etmektedir. Diğer sebepler ise maddeyi bırakmak istememeleri, tedavisinin mümkün olduğunu düşünmemeleri, yaşadıkları yerde bir tedavi merkezinin bulunmayışı, tedavi

²⁷⁵ Bülent Demirci, Uyuşturucu Madde Bağlantılı Suçlar, Uyuşturucu Madde Bağlantılı Suçların Önlenmesi ve Cezaevleri, s.131. 6 Ağustos 2014
<http://www.kom.gov.tr/Tr/Dosyalar/2013_TURKIYE_UYUSTURUCU_RAPORU.pdf>.

²⁷⁶ Demirci, 136, 137, 138.

giderlerini karşılayacak bütçeye sahip olmayışları şeklinde belirlenmiştir. TUBİM raporunda madde kullanıcılarının tedaviye başvurmalarını sağlamak amacıyla birtakım önerilere yer verilmiştir. Bağımlılara, özel birimlerde uzmanlar tarafından yapılması halinde bilimsel olarak madde bağımlılığının tedavisinin mümkün olduğunun anlatılması, toplum içinde bağımlıların deşifre edilmeden tedavilerinin sağlanması, uyuşturucu maddelerin zararlarının uzmanlarca doğru yöntemlerle anlatılması, tedavi merkezlerinin sayı ve kalite bakımından artırılması, tedavi sonrasında bağımlıların topluma yeniden entegrasyonunda her türlü ihtiyacın karşılanması gibi hususlarda iyileştirmeler yapılması öngörülmüştür.²⁷⁷

4.6. TADOC

Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi, 26 Haziran 2000 tarihinde Türkiye ile Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) ile yapılan bir işbirliği neticesinde kurulmuştur. Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı (KOM) bünyesinde yer alan hizmet içi eğitim akademisidir. Uyuşturucu ve organize suçlarla mücadele konularında ulusal ve uluslararası eğitimler düzenlemektedir.²⁷⁸

Amacı, uyuşturucu ve psikoaktif maddeler ile mücadeleyi eğitim sahasında da sürdürmek, bölgesel ve uluslararası işbirliği içerisinde uyuşturucu maddeler ile mücadele zeminini geliştirmektir. TADOC, BM öncülüğünde ve Türkiye-UNODC işbirliği içerisinde kurulan, ülkemizde de uyuşturucu maddeler ile mücadele sahasında uluslararası niteliğe sahip ilk kurum olma niteliği açısından oldukça önemli bir yere sahiptir.²⁷⁹

---

²⁷⁷ Demirci, 139.

²⁷⁸ Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi resmi sitesi için bakınız: 20 Ağustos 2014 <<http://www.kom.pol.tr/tadoc/Sayfalar/default.aspx>>.

²⁷⁹ Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Suç Ofisi, 20 Ağustos 2014 <<http://www.kom.pol.tr/Sayfalar/Arama.aspx?k=unodc&cs=Bu%20Site&u=http%3A%2F%2Fwww.kom.pol.tr%2Ftadoc>>.

4.7.Uluslararası Uyuşturucu Politikaları ve Halk Sağlığı Sempozyumu (International Symposium On Drug Policy And Public Health)

Uyuşturucu ile mücadele noktasında yapılmış olan sözleşmelerin, problemi güvenlik merkezli bir perspektiften ele alması ve bu nedenle uyuşturucu ile mücadelede bilimsel ve kanıta dayalı halk sağlığı yaklaşımına uygun yeni bir çerçeve oluşturulması gerektiği fikrinden hareketle, çeşitli bağımlılıklar ile mücadelede çalışmalar yapan bir sivil toplum kuruluşu olan Türkiye Yeşilay Cemiyeti tarafından, 29 Eylül ve 1 Ekim 2014 tarihleri arasında “*Uluslararası Uyuşturucu Politikaları ve Halk Sağlığı Sempozyumu*” gerçekleştirilmiştir.²⁸⁰

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, Dünya Sağlık Örgütü, Avrupa Konseyi Uyuşturucu ile Mücadele için Pompidou Grubu, Avrupa Birliği Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi, T.C. Sağlık Bakanlığı, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi desteği ile birçok ülkeden bilim adamlarının, akademisyenlerinin, devlet ve sivil toplum temsilcilerinin de katılımının sağlanmış olduğu uyuşturucu madde ile mücadelede bilimsel ve kanıta dayalı halk sağlığı politikalarının geliştirilmesini hedefleyen sempozyumda, yeni arayışlar ve alternatif yaklaşımlar üretilmiştir.

Uyuşturucu ile mücadelede önleme, tedavi, rehabilitasyon, zarar azaltma, tedarik kontrolü, cezai yargılama gibi birçok farklı aşama bulunmaktadır. Sempozyumun sonuç bildirgesinde uyuşturucu madde ile mücadelede öne çıkan yaklaşım ise söz konusu konunun daha ziyade halk sağlığı problemi olduğu, madde kullanımına karşı toplumdaki önyargılı tavırların değişmesi gerektiği ve bağımlılığın toplumda tıbbi hastalık yerine tıbbi görünüşleri olan sosyal bir olgu şeklinde anlaşılması gerektiği yönündedir. Ayrıca uyuşturucu madde kullanımına ilişkin üretilen bilimsel temelli politikalarda, erken çocukluk döneminde yaşanan problemlerin, yoksulluk, şiddet, zorunlu göç ve aşırı iş yükü gibi çevresel koşullarla ilgili olduğu belirtilmiştir. Bağımlılık alanında ise erken müdahale ve tedavinin önemine ve tedavinin toplumun tüm kesimleri için erişilebilir olması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

---

²⁸⁰ Uluslararası Uyuşturucu politikaları ve Halk Sağlığı Sempozyumu için bakınız: 20 Ağustos 2014 <http://www.ids-istanbul.com/?page_id=237>.

Sempozyumun sonuç bildirgesinde ise dünya devletleri ve Türkiye adına kabul edilen konular şu şekildedir; Uyuşturucu bağımlılığı küresel sağlığı tehdit eden faktörler arasında ilk yirminin içerisinde girmesinden dolayı, madde kullanımının önlenmesi, tedavisi ve rehabilitasyonu konularındaki çalışmalara hız verilmelidir. Özellikle erken müdahale çalışmalarında 11-15 yaş arası gruba ağırlık verilmelidir. Kullanıma dair politikaların dünya gündemine tekrar etkin şekilde getirilmesi sağlanmalı, yerel ve uluslararası alanda ortak planlar yapılmalı, toplumun bilinç düzeyi de bu hususta yükseltilmelidir. Bağımlılığı önleme konusunda toplumun kültürel yapısına özgün modeller üretilmeli, farklı aşamadaki bağımlılara karşı aynı tedavinin uygulanması yerine kişiye özel programlar geliştirilmelidir. Bağımlılar ile temas edecek olan çeşitli kurumlardaki personellerin bu konuda eğitimi sağlanmalıdır. Uyuşturucu madde bağımlılarının sadece bilgilendirilmeleri ve eğitimi ile yetinmeyip, bu kişileri madde kullanımına sevk eden faktörleri ortadan kaldırmaya ve yönelmelerine sebep olan ihtiyaçlarını kaldırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Tedavi sonrasında kişilerin toplumla uyumunu geliştirecek çalışmalar yapılmalıdır. Uyuşturucu bağımlılığı ile ilgili etkin adli süreçlerin işletilmesi konusunda bilim adamları ve uygulayıcıların ortak çalışmalar yürütmesi sağlanmalıdır. Ayrıca gecikmiş ve büyük cezalar yerine hızlı ve düşük cezalar tercih edilmelidir. Bağımlılıkla önemli bir faktör olan ailelerin kuvvetlendirilmesine yönelik faaliyetler yapılmalıdır. Toplumda bağımlılar ile ilgili önyargıların üzerine gidilmeli ve etiketlenmelerine engel olacak çalışmalar yapılmalıdır. Bağımlılık toplumun vazgeçilmez bir gerçeği olarak görülmemelidir. Bağımlılığın sıfırlanması bir ütopya olarak değil bir hedef olarak görülmelidir.²⁸¹

---

²⁸¹ Uluslararası Uyuşturucu Politikaları ve Halk Sağlığı Sempozyumunun sonuç bildirgesi için bakınız: <<http://www.ids-istanbul.com/?p=596>>.

SONUÇ

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı ile ceza hukuku arasında yakın bir ilişki vardır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımının suç sayılıp sayılmayacağı hususu ülkelere göre değişiklik göstermekte ve her ülkenin bu konuda farklı politikalar izlemesine sebep olmaktadır. Suç ve ceza siyaseti açısından bütün dünyadaki genel eğilim yasadışı uyuşturucu ticareti yapanları en ağır ceza ile cezalandırmaktır. Buna karşılık uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiler hasta ve tedavi edilmesi gereken insan olarak görülmektedir. Ülkemizde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiler de tedavi edilmesi gereken hasta bir insan olarak görülmekte idi. Ancak bu politika, 6545 sayılı Kanun ile birlikte büyük oranda terk edilmiştir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kötüye kullanımı, öncelikle kişinin sağlığını etkileyen bir davranıştır. Topluma yansıyan zararlı etkisi ise ikincil durumdadır. Örneğin Alman Uyuşturucu Maddeler Kanunu'nun uyuşturucu madde kullanımını cezasız bırakmasındaki ana etken, kişinin kendisine zarar vermesinin veya kendisini tehlikeye sokacak davranışlar içerisine girmesinin cezasızlık hali gerektirdiği görüşüdür. Özgürlükçü anlayışa göre ise, toplumun kişinin karakterini biçimlendirmede söz hakkı yoktur ve diğer taraftan kişinin kendi seçimlerini özgürce belirleyebilme anlayışı vardır. Madde kullanımı da topluma zarar vermediği sürece yasaklanmamalıdır. Bu nedenle özgürlükçü anlayışa ve ölçülülük ilkesine önem verilmeli, uyuşturucu madde kullanma suçu için cezalandırma yöntemi son çare olarak kullanılmalıdır.²⁸²

Uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlenmemesi yani madde kullanımının izlenen suç siyaseti gereği kabul görülmesi bir takım olumsuz neticeleri doğurabilmektedir. En önemlisi ise madde kullanımının serbest olması ile birlikte kullanım artış göstereceğinden gençlere bu konu hakkında olumsuz mesaj gönderilmiş olacaktır. Madde kullanımının yasalarca suç olarak öngörülmemesi, kullanım hususunda kişileri teşvik edici bir etki yaratabilecektir. Bir defa madde kullananların bir daha deneme olasılığı, bir yasak öngörülmediği için kuvvetle muhtemel olabilecektir. Bu nedenle bireyler kullanımdan

---

²⁸² Yokuş Sevik 82, 83, 84.

kaçınmayacak, toplum sağlığı ve düzeni böylelikle bozulmaya başlayacaktır. Diğer taraftan madde kullanımı kişilerin başka suçlara yönelmesine de kaynaklık edeceğinden suç oranları da bağlantılı suçlar bakımından artabilecektir. Böylelikle hem kişinin ruhsal ve bedensel sağlığı hem de toplum düzeni ve sağlığı bozulmaya başlayacaktır.²⁸³

Uyuşturucu madde kullanımının suç olarak düzenlenmesi ise yukarıda açıklanan meydana gelebilecek olan olumsuz neticeleri bir bakıma ortadan kaldıracaktır. Diğer taraftan madde kullanımının izlenen suç siyaseti gereği suç olarak düzenlenmesi kişiyi toplum nezdinde damgalayacak ve kullanıcıların iş ve sosyal yaşamını olumsuz yönde etkileyerek kişiyi yasadışı eylemlere yöneltebilecektir. Tıbben kişiyi rehabilite edecek uygulamaların dışında cezalandırma yönteminin benimsenmesi, ceza adaleti sistemi açısından da harcamaları artıracaktır. Bu nedenle madde kullanımının suç olarak düzenlenerek cezalandırılması yerine kişinin rehabilite edici sosyal programlara tabi tutulması hem kişi hem de toplum sağlığı açısından daha olumlu ve sağlıklı sonuçlar doğuracaktır. Çünkü uyuşturucu kullanımı ve bağımlılığı tıbbi ve sosyal bir sorundur.²⁸⁴

5237 sayılı TCK'nın 191. maddesinde "Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçu" düzenlenmiş ve kişinin 1 yıldan 2 yıla kadar cezalandırılacağı öngörülmüştür. 28 Haziran 2014 tarihinde 29044 sayılı R.G. ile yürürlüğe giren 6545 sayılı "Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 68. maddesi ile birlikte, TCK'nın 191. maddesi değişikliğe uğramış ve madde hükmü "Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak" olarak düzenlenmiştir. Öngörülen ceza ise 2 yıldan 5 yıla kadar artırılmıştır.

6545 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden evvel, TCK'nın 191. maddesinin eski halinde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma eylemi kanunda direkt suç olarak tanımlanmamıştır. Çünkü eski TCK'nın 191. maddesinin gerekçesinde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan

---

²⁸³ Yokuş Sevük 80, 81.

²⁸⁴ Yokuş Sevük 80, 81.

kişiler “*hasta ve tedavi edilmesi gereken bir insan*” olarak görülmüştür. 191. maddenin eski halinde öngörülen suçun işlenmesi halinde kişi hakkında kamu davası açılacaktır. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi bu durumda tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulabilecektir. Kullanmamakla birlikte kullanmak için uyuşturucu madde satın alan, kabul eden veya bulduran kişi ise yalnızca denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulabilecektir. Ancak tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri öngören hüküm amir bir hüküm değildir. Bu kişiler kovuşturma aşamasına geçilmeden veya yargılamanın her safhasında istediği takdirde tedavi hizmetinden faydalanma imkânına sahiptir. Kişi, tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulamasına tabii tutularak bir uzman nezaretinde fizyolojik ve psikolojik yönden rehabilite edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca kişinin hüküm verildikten sonra da yine tedavi istemesi mümkündür. Kişinin tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması halinde ise hakkındaki dava düşme etkisi yaratmakta ve adli siciline işlenmemektedir. Kanun hükmünün amacı cezalandırmak yerine kişiyi topluma kazandırmak temelindedir. Bununla birlikte kişinin hakkındaki uygulamanın gereklerine uygun davranmaması halinde yargılamasına devam olunarak cezalandırılacağı da öngörülmüştür.

TCK'nın 191. maddesinin yeni düzenlenen hali ile birlikte artık uyuşturucu madde kullanma eylemi de açık bir şekilde suç olarak tanımlanmıştır. Madde metninde, CMK'nın 171. maddesinde kamu davasının açılması için öngörülen şartlar aranmaksızın kamu davasının ertelenmesine karar verileceği düzenlenmiş ve bu konuda Cumhuriyet savcısına takdir yetkisi verilmemiştir. Aynı zamanda 5271 sayılı CMK'nın 231. maddesinde öngörülmüş olan ve sanığın kabul etmemesi halinde verilemeyen hükmün açıklanmasının ertelenmesi kararında olduğu gibi, kamu davasının ertelenmesinde de kişiye herhangi bir seçim veya kabul etmeme hakkı tanınmamıştır. Kişi bu durumda hakkındaki erteleme kararı kabul etmese bile bu karar verilecektir. Keza Cumhuriyet savcısının da bu hususta takdir yetkisi yoktur. Bunun yanında yeni 191. madde, Cumhuriyet savcısının kişiyi, beş yıllık erteleme süresi içerisinde üzerine düşen yükümlülöklere uygun davranması konusunda uyarmasını ve uymadığı takdirde karşılaşıacağı sonuçlar hakkında bilgilendirmesini öngörmüştür. Çünkü kişi yükümlölöklere uymadığı takdirde artık bir kez daha erteleme kararı verilemeyecektir. Yükümlölöklere uyması halinde ise 5 yıllık erteleme süresi sonunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilecektir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı için öngörülen cezada artırımı gidilmesi ve madde metninde yapılan diğer değişiklikler, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin artık “tedavi edilmesi gereken hasta bir insan” olduğu görüşünün terkedildiğini, artık bu kişilerin “cezalandırılması gereken bir kişi” olarak görüldüğü anlayışının hâkim olmaya başladığını göstermektedir. Öngörülen cezanın artırılması ile güdülen amaç “muhakkak ki” kişide ceza kanunu hükmünün caydırıcı niteliğini işletmek temelli bir değişikliktir. Ancak amaç ne kadar doğru da olsa, istenilen olumlu neticenin elde edilmesi güçtür ve bu nedenle amaçta bir yetersizlik hali olduğu söylenebilir. Cezanın artırılması, kişiyi söz konusu fiil “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak” olduğu için caydırmayacaktır. Çünkü madde kullanıcısı olmak “bağımlılığı” beraberinde getirmektedir. Kişi “tedavi edilmediği” sürece caydırıcı faktör isterse bir “Kanun” olsun o kişiye işletilemeyecektir.

12 Kasım 2014 tarihinde Başbakanlık bünyesindeki Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü’nce uyuşturucu ile mücadele konulu bir genelge yayımlanmıştır.²⁸⁵ Genelge’de ilgili bakanlıkların, kurum ve kuruluşların, sivil toplum örgütlerinin, üniversitelerin de katılacağı “Uyuşturucu ile Mücadele Şurası’nın” toplanacağı belirtilmiştir. Ankara’da 28-29 Kasım 2014 tarihlerinde sekiz bakanlığın (Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı) ve sözü edilen diğer ilgili kurum ve kuruluşların da katılımıyla “1. Uyuşturucu İle Mücadele Şurası” toplanmıştır.

Başbakan, şurada yapmış olduğu konuşmasında uyuşturucu madde tacirlerinin “terörist” olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Toplantıda uyuşturucuyla mücadele eylem planı üzerinde durulmuş ve önemli bir gelişme olarak Narkotim’lerin ve uyuşturucu madde bağımlılığı ile mücadelede 24 saat hizmet verecek olan bir Danışma ve Destek Hattı’nın kurulduğu açıklanmıştır. Ayrıca tıbbi ve sosyal rehabilitasyonun birlikte yürütülmesi gerektiği, özel kuruluşlar tarafından da rehabilitasyon merkezlerinin kurulması gerektiği, “Bağımlılık Danışmanlığı” mesleğinin oluşturularak kriterlerinin belirlenmesi ve

---

²⁸⁵ 12 Kasım 2014 tarihli Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü Genelgesi tam metni için bakınız: 12 Aralık 2014, <http://aydincik66.meb.gov.tr/meb_ays_dosyalar/2014_11/13091959_genelge201419uyuturuculemcadele.pdf>.

uygulamaya konulması, riskli bölgelerde gençlik merkezlerinin kurulması, uyuşturucu madde kullanıcı olan kişi ile iletişimde kullanılacak dil ve yöntemler ile ilgili bir kılavuzun hazırlanması gerektiği, uyuşturucu bağımlılarının tedavi amacıyla sağlık merkezlerine başvurması durumunda sağlık personelinin ihbar yükümlülüğünün gözden geçirilmesi gerektiği hususları ele alınmıştır. Söz konusu Şura’da yapılan öneriler ve Çalıştay sonuçları, Uyuşturucu ile Mücadele Kurulu’nda tartışıldıktan sonra Başbakan yardımcısı başkanlığındaki Uyuşturucu ile Mücadele Yüksek Kurulu’na sunulacak ve bu kurulda alınan kararlar da Başbakan’a sunularak uygun görülmesi halinde, Başbakanlık Genelgesi ile 2015 - 2023 Strateji Belgesi, her yıl güncellenecek olan 2015-2017 Eylem Planı, 2015 yılı Uyuşturucu ile Mücadele Acil Eylem Planı çerçevesinde Resmi Gazete’de yayımlanacaktır.²⁸⁶

Yeni İç Güvenlik Paketi’nde²⁸⁷ de uyuşturucu maddeyle mücadele ile ilgili olarak adımlar atılmış ve henüz taslak halinde olan paketin “Madde Gerekçeleri” başlığı altındaki 5. maddesinin 4.fikrasında, 5237 sayılı TCK’nın 191. maddesinin 1.fikrasında öngörülen suçların ihlalinin okul, yurt, hastane veya ibadethane gibi tedavi, eğitim ve sosyal amaçlı yerlerde ve bu yerlere o yer mülki amiri tarafından belirlenecek olan yakın yerlerde işlenmesi durumunda cezanın yarı oranında artırılacağı kaydedilmiştir.

Uyuşturucu madde kullanma suçunu önlemede ve mücadelede daha verimli sonuçlar elde edebilmek için geliştirilecek stratejiler, aşağıda zikredilecek olan hususların dikkati ile birlikte gözetilmeli ve gerçekleştirilmelidir:

Öncelikle uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıcısı olan kişiler için “cezalandırılması gereken bir kişi” olduğu anlayışı terk edilmelidir. Cezalandırmanın caydırıcılığının “daha da etkinleştirilme çabası” yerine, kişiyi topluma yeniden kazandırma politikası tercih edilmelidir. İnfazın, suçun arka planındaki problemi ortadan kaldırmayı hedef almamakla

---

²⁸⁶ 1. Uyuşturucu ile Mücadele Şurası Sonuç ve Basın Bildirisi için bakınız: 12 Aralık 2014, <<http://www.saglik.gov.tr/TR/belge/1-39041/1-uyusturucu-ile-mucadele-surasi-sonuc-ve-basin-bildiri-.html>>.

²⁸⁷ Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü’nün 24 Kasım 2014 tarihinde yayımlanan Kanun tasarısı tam metni için bakınız: (sayfa 34). <http://web.tbmm.gov.tr/gelenkagitlar/metinler/354189.pdf>

birlikte, teknik açıdan “problemin suça dönüştüğü noktada” icra olunan bir caydırıcılık aracı olduğu unutulmamalıdır.

Uyuşturucu madde kullanımı, bağlantılı diğer suçlara kaynaklık etmediği sürece cezalandırılmamalıdır. Uyuşturucu madde kullanma suçunda tek etkin müeyyidenin hapis cezası olduğu görüşü terkedilmelidir.

Otoritelerce uyuşturucu madde kullanıcılarına yönelik olarak cezaevine alternatif tedbirler geliştirilmelidir.

Zorunlu tedavi yöntemleri benimsenmeli ve geliştirilmelidir. Uyuşturucu madde kullanımını azaltma ve asıl olarak önlemede hapis cezasının bir çözüm olduğu anlayışı terk edilmelidir. Kanunlarda ilgili düzenleme yapılırken asıl hedefin kişiyi cezalandırmak değil topluma yeniden kazandırmak olduğu unutulmamalıdır. İzlenmesi gereken ceza adaleti politikası da bu yönde oluşturulmalı ve geliştirilmelidir.

Kişi, uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kaç defa kullandığına bakılmaksızın tedavi edilmeli ve psikolojik ve fizyolojik yönleri ile birlikte tıbben o kişiye özel programlar uygulanmalı ve geliştirilmelidir.

Uyuşturucu ile mücadelede tedavi merkezi sayısı 2013 Türkiye İlerleme Raporu’na göre 25 tane dir. Tedavi merkezlerinin nicelik olarak yetersiz kaldığı ortadadır. Tedavi ve rehabilitasyon merkezlerinin sayıları ivedi bir şekilde artırılmalıdır.²⁸⁸

Kişiye tedavi sürecinde yardımda bulunacak personel sayısı artırılarak sosyoloji, psikoloji, tıp, eğitim gibi alanlarda uzmanlara ve kolluk kuvvetlerine düzenli olarak hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir.

---

²⁸⁸2013 Türkiye İlerleme Raporu, 22 Kasım 2014 <[http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/kurumsal/2013-t%C3%BCrkiye-ilerleme-raporu-\(t%C3%BCrk%C3%A7e\).pdf?sfvrsn=0](http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/kurumsal/2013-t%C3%BCrkiye-ilerleme-raporu-(t%C3%BCrk%C3%A7e).pdf?sfvrsn=0)>

Uyuşturucu madde suçlarını ve özellikle –diğer uyuşturucu madde suçlarına ve bağlantılı başka suçlara kaynaklık etmesi sebebi ile- uyuşturucu madde kullanımını tüm yönleri ile birlikte ele alan, uyuşturucu madde kullanımı ile ilgili olarak tedavi sürecini ele alan ve etkin mücadele stratejileri geliştiren “özel bir Kanun” düzenlenmelidir.

Uyuşturucu madde suçları ile ilgili “ihtisas mahkemeleri” kurulmalı, bu mahkemelerde görev alacak hâkim ve savcılar psikolojik ve sosyolojik profillemeler için meslek içi eğitim programlarına tabi tutulmalıdır.

Suçluluğun arttığı bölgelerde, özellikle uyuşturucu madde kullanan çocuk ve genç suçlular için suç öncesi ve suç sonrası olmak üzere takip ofisleri kurulmalıdır. Halk ve polis, uyuşturucu kullanıcısı olan kişinin hasta ve tedavi edilmesi gereken bir kişi olduğu anlayışı çerçevesinde, madde kullanımının önlenmesinde birlikte hareket etmelidir.

Uyuşturucu madde kullanıcılarına iş alanları yaratılmalı ve öncelik tanınmalıdır.

Başbakanlık, Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkanlığı, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları eğitim programları düzenlemeli, etkin şekilde stratejiler geliştirmeli ve birbirleri ile koordinasyon sağlamalıdır.

Kişiyi suça iten önemli bir sebep olan uyuşturucu maddenin, kişi üzerinde etkilerini azaltmak, bireysel ve toplumsal açıdan bu yönde farkındalık yaratmak için ilgili kurum ve kuruluşlarca önleme çalışmaları yapılmalıdır.

2008 yılında TBMM bünyesinde “Uyuşturucu Başta Olmak Üzere Madde Bağımlılığı ve Kaçakçılığı Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi” amacı ile kurulmuş olan Meclis Araştırma Komisyonu, hukuki ve sosyal yönlerden nitelikli, somut, gerçekliği olan ve etkin stratejiler geliştirerek çalışmalarını yürütmelidir.

Önleme stratejilerinin daha verimli olabilmesi için bilim, uygulama ve politika arasındaki bağlantı güçlendirilmelidir. Çünkü Uluslararası Uyuşturucu Politikaları ve Halk Sağlığı Sempozyumu’nun sonuç bildirgesine göre de stratejiler ancak aileleri, okulları, işyerlerini ve toplumu bir bütün olarak içeren günlük yaşam içerisinde yaygınlaştırarak yerleştirilir. Bu alanda medya kuruluşlarına sorumluluklar yüklenmeli ve kitle iletişim araçları kullanılmalıdır.

Toplumun uyuşturucu madde kullanıcılarına olan “tehlikeli insan” algısının değiştirilmesi ve bu insanların toplumun içinden doğan psiko-sosyal sorunların bir neticesi olduğu algısı yerleştirilmeli ve bağımlılığın bir sağlık problemi olduğu görüşü aşılmalıdır.

Ceza Kanunu’ndaki suç siyaseti anlayışında, ruh sağlığı ve madde bağımlılığı bir bütün halinde yani bütüncü bir yaklaşım içerisinde değerlendirilmeli ve bu yönde gelişen problemlere yönelik başta toplum olmak üzere tüm kurum ve kuruluşlar faaliyetlerde bulunmalıdır.

Yürürlükte olan Ceza Kanunu, Dönmezer’in de ifade ettiği üzere sistematik olarak sevk ve idare edici, yönlendirici ve şartlara uyum sağlayacak nitelikte “esnek” bir yapıya sahip olmalıdır. Ceza mevzuatı esnek direktiflere göre düzenlenmemişse bir suç siyasetinin varlığından söz edilemeyecektir.

18. yy’da aynı zamanda hukuk öğrenimi görmüş bir düşünür olan Montesquieu’ya göre “[...] *Kötü bir davranışın en büyük cezası, o davranışın kötü olduğuna inanmaktır. [...] iyi bir kanun koyucu, suçları cezalandırmaya değil, önlemeye çalışır; işkence etmeye değil,*

ahlakı yükseltmeye çabalar.” “Cezaların ağır olması, ilkesi korku salmak olan istibdat hükümetine, temel ilkesi onurla fazilet olan saltanat hükümetiyle cumhuriyet hükümetinden daha uygun düşer.”²⁸⁹

---

²⁸⁹ Charles-Louis de Secondat, Baron de La Brède et de Montesquieu, Kanunların Ruhu Üzerine, çev. Fehmi Baldaş. (İstanbul: Hiperlink Yayınları, 2011) 110.

KAYNAKÇA

Aksoy İpekçioğlu, Pervin. Türk Ceza Hukuku'nda Suça Teşebbüs. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009.

Artuk, M. Emin, Ahmet Gökçen, Caner Yenidünya. Ceza Hukuku Özel Hükümler. Ankara: Turhan Kitabevi, 2007.

Ataç, Asiye Selcen. Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku (DasStrafrecht im deutsch-türkischenRechtsvergleich), Prof. Dr. Köksal Bayraktar'a Armağan, "Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarında Uygulanan Tedavi ve Denetimli Serbestlik Tedbiri" İstanbul: 2010.

Aydın, Nurullah. Türk Suç ve Ceza Hukuku. Ankara: Turhan Kitabevi, 2008.

Devrim, Aydın. Türk Ceza Hukuku'nda Suça İştirak. Ankara: Yetkin Yayınları, 2009.

Durak, İzzet. Suç Öncesi ve Sonrası Suçlu Psikolojisi. Ankara: Karahan Kitabevi, 2013.

Baştürk, İhsan. Hükümün Açıklanmasının Ertelenmesi. Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.

Berki, Ali Himmet. Açıklamalı Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye. İstanbul: Hikmet Yayınları, 1990.

Berki, Ali Himmet. Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye. Ankara: Türkiye İş Bankası Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1959.

Canak, Erkan. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçlarında Etkin Pişmanlık. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınevi, 2012.

Çalışkan, Suat. Türk Ceza Hukuku'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları. Ankara: Adalet Yayınları, 2013.

Demirbaş, Timur. Ceza Hukuku Genel Hükümler. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009.

Demirbaş, Timur. İnfaz Hukuku. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003.

Demirbaş, Timur. Kriminoloji. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.

Dönmezer, Sulhi. "Suç Siyaseti," İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 52, (1986 – 1987): 1-33.

Dönmezer, Sulhi. "Uyuşturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusuna Sosyo-Politik Yaklaşım" (Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümü Kutlama Çalışmaları Kollokyumlar ve Tartışmalar), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü (1981): 215-243.

Ercan, İsmail. Ceza Hukuku Özel Hükümler. İstanbul: 12 Levha Yayıncılık, 2013.

Erem, Faruk, Nevzat Toroslu. Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1973.

Erem, Faruk, Nevzat Toroslu. Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler. Ankara: Savaş Yayınevi, 1994.

Ergül, Ergin. Hukuki, Adli Tıbbi, Kriminolojik, Aktüel Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Uyuşturucu Maddeler ve Suçları. Ankara: Yetkin Yayınları, 1997.

Erem, Faruk, Ahmet Danışman, M. Emin Artuk. Ceza Hukuku Genel Hükümler.

Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1997.

Erman, Sahir. “Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri” (Atatürk’ün 100. Doğum Yıldönümü Kutlama Çalışmaları Kollokyumlar ve Tartışmalar), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü (1981): 261-280.

Ersoy, Yüksel. Ceza Hukuku Genel Hükümler. Ankara: İmaj Yayıncılık, 2002.

Gedik, Doğan. Bir Uygulamacının Ceza Hukuku Makaleleri. Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.

Gündel, Ahmet. 5237 Sayılı TCK’da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009.

Günay, Erhan. Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.

Güngör, Şener, Ali Kınacı. Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar: Öğreti ve Uygulama Boyutu ile. Ankara: Yetkin Yayınları, 2001.

Işık, Mehmet. Madde Kullanımı ve Stratejik İletişim. Ankara: Sage Yayıncılık, 2013.

Işıқтаç, Yasemin. Adalet Psikolojisi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013.

İnce, Hüseyin. Türk Ceza Kanunu’nda Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Yaptırımlar. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007.

Koptagel, Günsel. “Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Kullanımının Sosyal-Psikolojik Dinamizması” (Atatürk’ün 100. Doğum Yıldönümü Kutlama Çalışmaları Kollokyumlar ve Tartışmalar), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü (1981): 245-259.

Kurt, Şahin. Uygulamada Uyuşturucu Madde Suçları ve İlgili Mevzuat. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1992.

Montesquieu, Charles Louis de Secondat Baron de La Brède et de. Kanunların Ruhü Üzerine. Çev. Fehmi Baldaş. İstanbul: Hiperlink Yayınları, 2011.

Nursal, Necati, Selcen Ataç. Denetimli Serbestlik ve Yardım Sistemi. Ankara: Yetkin Yayınları, 2006.

Othmani, Ahmed. Hapishaneden Çıkış – Dünyadaki Cezaevi Sistemlerinde Reform Mücadelesi. İstanbul: Metis Yayınları, 2003.

Ögel, Kültegin. Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılık. İstanbul: İletişim Yayınları, 1997.

Önder, Ayhan. Ceza Hukuku Genel Hükümler. İstanbul: Beta Yayıncılık, 1991.

Özbek, Veli Özer. Yeni Türk Ceza Kanunu’nun Anlamı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.

Özbek, Veli Özer, Mehmet Nihat Kanbur, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, İlker Tepe. Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012.

Öztürk, Bahri, Behiye Eker Kazancı, Sesim Soyer Güleç. Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.

Öztürk, Bahri, Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Özge Sırma, Yasemin

Saygılar, Esra Alan. Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku Ders

Kitabı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2010.

Parlar, Ali, Muzaffer Hatipoğlu. Suça Teşebbüs İştirak – İçtima ve Yaptırımlar. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2010.

Pınarcı, Mustafa. Uyuşturucu Sorunu ve Mücadele Politikası. Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.

Polat, Oğuz. Klinik Adli Tıp. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012.

Pazarcı, Hüseyin. Uluslararası Hukuk. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2006.

Savaş, Vural, Sadık Mollamahmutoğlu. TCK Yorumu. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1999.

Sevdim, Ali Erdem. Türk Ceza Hukuku'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014.

Soyaslan, Doğan. Ceza Hukuku: Özel Hükümler. Ankara: Yetkin Yayınları, 2006.

Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem, Oğuz Sancakdar. Avrupa İnsan Hakları

Sözleşmesi Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2004.

Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem, Oğuz Sancakdar, Rifat Murat Önok. İnsan

Hakları El Kitabı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem, R. Murat Önok. Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008.

Toroslu, Nevzat. Ceza Hukuku Genel Kısım. Ankara, Savaş Yayınları, 2005.

Yenisey, Feridun. Ayşe Nuhoğlu, Ali Kemal Yıldız, Sinan Altunç, Hande Ulutürk. Ceza Adalet Sistemi Mevzuatı. İstanbul: Uğur Yayınları, 2012.

Yılmaz, Ejder. Hukuk Sözlüğü. Ankara: Yetkin Basımevi, 2005.

Yokuş Sevük, Handan. “Sağlık Hakkı Kapsamında Yapılan Müdahalelerin Türk Ceza Hukukunda Hukuka Uyguluğunu Sağlayan Hükümler,” Sağlık Hukuku ve Yeni Türk Ceza Kanunundaki Düzenlemeler Sempozyumu (17 Kasım 2006), Marmara Üniversitesi, İstanbul: 2007.

Yokuş Sevük, Handan. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007.

Yücel, Mustafa T. Suç ve Ceza Anatomisi. Ankara: Yarı Açık Cezaevi Matbaası, 1973.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

“Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Bağımlılık ile Mücadele 2009 Yılı Ulusal Raporu.”
(EMCDDA 2009 Yıllık Raporu), İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü
Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, 25 Ekim 2014
<http://www.kartanesi.info.tr/geneldosya/file/yayinlar/tubim/2009_tubim_rapor.pdf>.

“EuropeanDrug Report.” Ankara Adli Bilimler Enstitüsü, 25 Şubat 2014
<<http://adlibilimler.ankara.edu.tr/files/2014/07/European-Drug-Report-2014.pdf>>.

“Kaçak Afyon Üretimine Karşı Tedbirlerin Arttırılması Projesi.” 12 Mart 2014
<http://www.bursaab.gov.tr/cagri_goster.asp?haberID=849>.

“Uyuşturucu Kontrol Kurulu’ndan Türkiye’ye Övgü.” 12 Mart 2014
<<http://www.haber3.com/uyusturucu-kontrol-kurulundan-turkiyeye-ovgu-haberi-1219986h.htm>>.

2013 Türkiye İlerleme Raporu, 22 Kasım 2014

<[http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/kurumsal/2013-t%C3%BCrkiye-ilerleme-raporu\(t%C3%BCrk%C3%A7e\).pdf?sfvrsn=0](http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/kurumsal/2013-t%C3%BCrkiye-ilerleme-raporu(t%C3%BCrk%C3%A7e).pdf?sfvrsn=0)>

Anlar Güneş, Şule. “Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi ve Deniz Çevresinin Korunması.” Ankara Üniversitesi Dergiler Veritabanı, 10 Aralık 2014

<<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/266/2398.pdf>>.

Arıkan, Baha. “Suç Siyaseti ‘La PolitiqueCriminelle’.” Ankara Barosu, 25 Şubat 2014
<<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1954-3/2.pdf>>.

Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi, 24 Şubat 2014
<<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index376TR.html>>.

Balamir Bektaş, Raşan. “Türkiyede Suç Politikalarının Epistemolojik-Hukuki Temeli Üzerine Bir Araştırma.” Sosyoloji Derneği, 13 Aralık 2013
<[www.sosyolojiderneği.org.tr/kutuphane/icerik/balamir_bektas_rahshan.p df](http://www.sosyolojiderneği.org.tr/kutuphane/icerik/balamir_bektas_rahshan.pdf)>.

Batır, Kerem. “Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi Uyarınca Uyuşmazlıkların Çözümü: MoxPlant Davası ve Yargı Yetkilerinin Uyuşmazlıkların Çözümü: Mox Plant Davası ve Yargı Yetkilerinin Örtüşmesi.” Uluslararası Hukuk ve Politika, c.4, No.16, ss.57-77, 10 Kasım 2014
<[http://www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/9IV1gU13AVhsQQABCIZ2HhTlIQGmcL N.pdf](http://www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/9IV1gU13AVhsQQABCIZ2HhTlIQGmcLN.pdf)>.

Bayraklı, Hasan Hüseyin. Ahmet Bozdağ. “Türk Ceza Hukukunda Teşebbüse Elverişlilik Sorunu ve Vergi Suçlarının Teşebbüse Elverişlilik Açısından Değerlendirilmesi.” Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 18 Kasım 2014
<http://dergiler.sgb.gov.tr/calismalar/maliye_dergisi/yayinlar/md/158/02.Hasan.Huseyin.BAYRAKLI_Ahmet.BOZDAG.pdf>.

Bayraktar, Köksal. “Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti.” İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 24 Nisan 2014
<journals.istanbul.edu.tr/iuhfm/article/viewFile/1023003902/1023003479>

Birleşmiş Milletler – Türkiye, Anasayfa, 10 Aralık 2014 <<http://www.un.org.tr>>.

Birleşmiş Milletler Enformasyon Merkezi, Anasayfa, 27 Şubat 2014
<<http://www.unicankara.org.tr>>.

Bir Toplum Destekli Polislik Hizmeti Modeli, Suçla Mücadele Stratejisi Araştırma Projesi, İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi, 7 Temmuz 2014
<http://www.arem.gov.tr/ortak_icerik/arem/Projeler/Arastirma_raporlari/toplum_destekli_polis/toplum_destekli_polis.pdf>.

Cin, Turgay. “Devletlerarası Hukukta Balıkçılık.” Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10 Mart 2014
<<http://web.deu.edu.tr/hukuk/dergiler/dergi8-1/pdf/cin2.pdf>>.

Demirbaş, Timur. “Suç Politikası.” Umut Vakfı, 13 Aralık 2013 <<http://www.umut.org.tr>>.

Dönmezer, Sulhi. Uyuşturucu Maddeler Konusunda Sosyo-Politik Yaklaşım, 20 Şubat 2014
<<http://goo.gl/iL8PKD>>.

Erman, Sahir. “Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri.” İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, c.45, s.1-4, 23 Eylül 2013
<<http://journals.istanbul.edu.tr/tr/index.php/hukukmecmua/article/view/4312/3907>>.

İnfaz Hukuku, Anasayfa, 7 Temmuz 2014 <<http://www.infazhukuku.org>>.

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Anasayfa, 20 Ağustos 2014,
<<http://www.kom.pol.tr/>>.

Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü Mevzuat Bilgi Sistemi, T.C. Başbakanlık,
12 Nisan 2014 <<http://www.mevzuat.gov.tr>>.

Ögel, Kültegin. Defne Damar, Cüneyt Evren, Aytekin Sır. “Madde Kullanımı Ve Suç.” 02
Aralık 2013 <http://www.ogelk.net/Dosyadepo/suc_madde_yayin.pdf>.

Özmen, Özkan. “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları.” Yayınlanmamış Yüksek
Lisans Tezi, 19 Şubat 2014
<<http://libris.bahcesehir.edu.tr/dosyalar/Tez/083929C1.pdf>>.

T.C. Resmi Gazete, Anasayfa, 11 Aralık 2014 <<http://www.resmigazete.gov.tr>>.

Tezcan, Durmuş. “Uyuşturucu Madde Kaçakçılığını Önleme Tedbirleri.” Ankara
Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 24 Şubat 2014
<<http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/37/3/durmustezcan.pdf>>.

Tören Yücel, Mustafa. “Yeni Türk Ceza Siyasetinin (De Facto) Yansımaları,” Türkiye
Barolar Birliği Dergisi, s.88, 02 Aralık 2013
<<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-88-599>>.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul Tutanak Metinleri, TBMM, 15 Nisan 2014
<<http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/tutanaklar.htm>>.

Türkiye'nin Uyuşturucu ile Mücadelesi, Dışişleri Bakanlığı, 25 Şubat 2014
<http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-uyusturucu-ile-mucadelesi.tr.mfa>.

Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi, 20 Ağustos 2014 <<http://www.kom.pol.tr/tadoc/Sayfalar/default.aspx>>.

Uluslararası Anlaşmalar ve Milletlerarası Hukuk, Anasayfa, 10 Aralık 2014 <<http://www uluslararasihukuk.com>>.

Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, 28 Şubat 2014 <<http://www.uhdigm.adalet.gov.tr>>.

Uluslararası Uyuşturucu Politikaları ve Halk Sağlığı Sempozyumu, 20 Ağustos 2014 <<http://www.ids-istanbul.com>>.

Ünüvar, Necdet (editör). Türkiye Büyük Millet Meclisi Uyuşturucu Başta Olmak Üzere Madde Bağımlılığı ve Kaçakçılığı Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu, “Madde Kullanımı ve Bağımlılığı İle Kaçakçılığının Önlenmesi Alanlarında Tespit Edilen Sorunlar ve Çözüm Önerileri.” TBMM, 2009. 12 Aralık 2014 <http://www.tbmm.gov.tr/docs/madde_kullanimi_ve_bagimlilik.pdf>.

Yargıtay Kararları Dergisi, Anasayfa, 11 Aralık 2014 <<http://www.yargitay.gov.tr/dergi.php>>.